MAHABHARATA

LEGENDA REGELUI NALA ȘI A PREAFRUMOASEI DAMAYANTI

REPOVESTITĂ
DE ION LARIAN POSTOLACHE
ȘI CHARLOTTE FILITTI

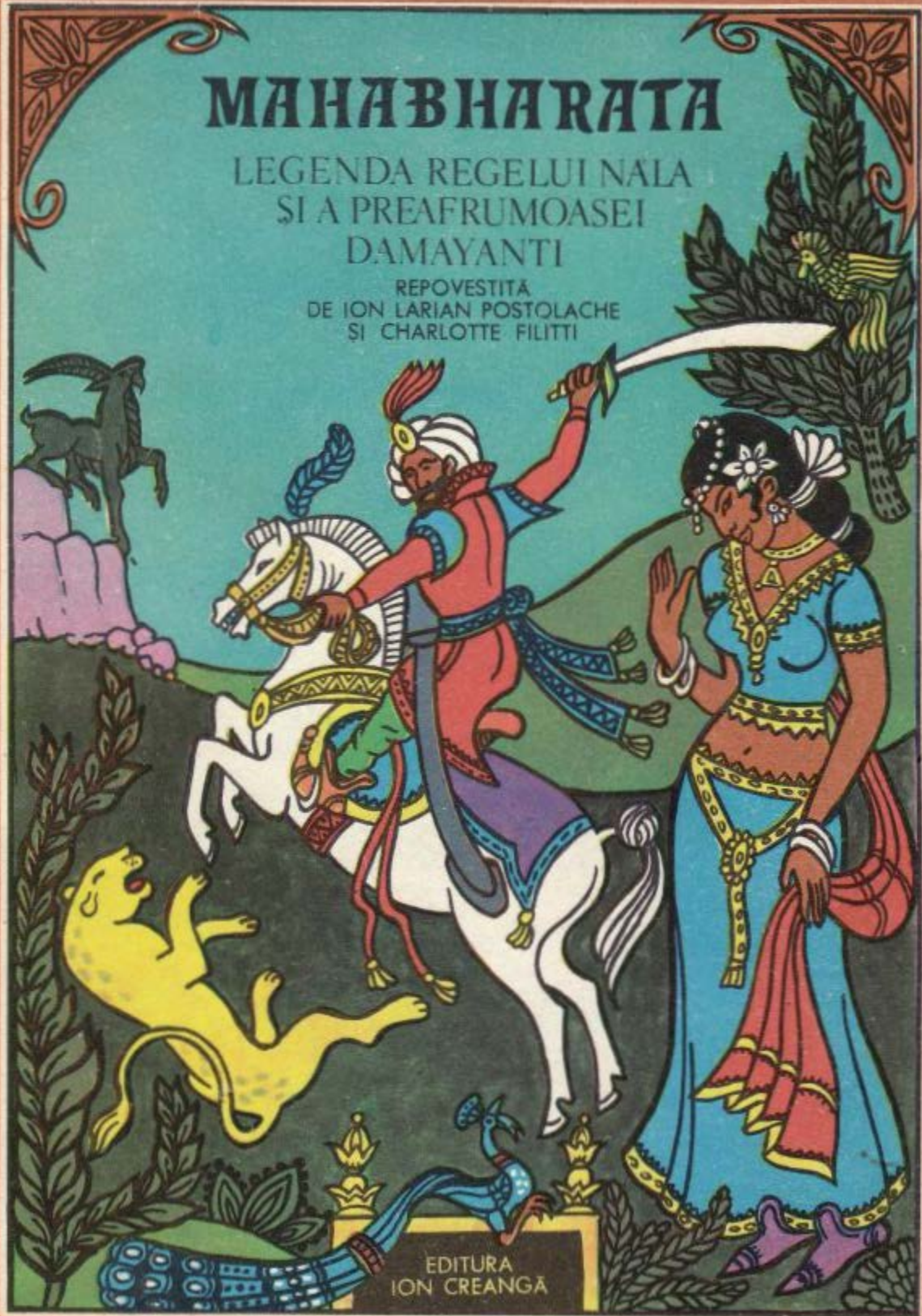

EDITURA
ION CREANGĂ

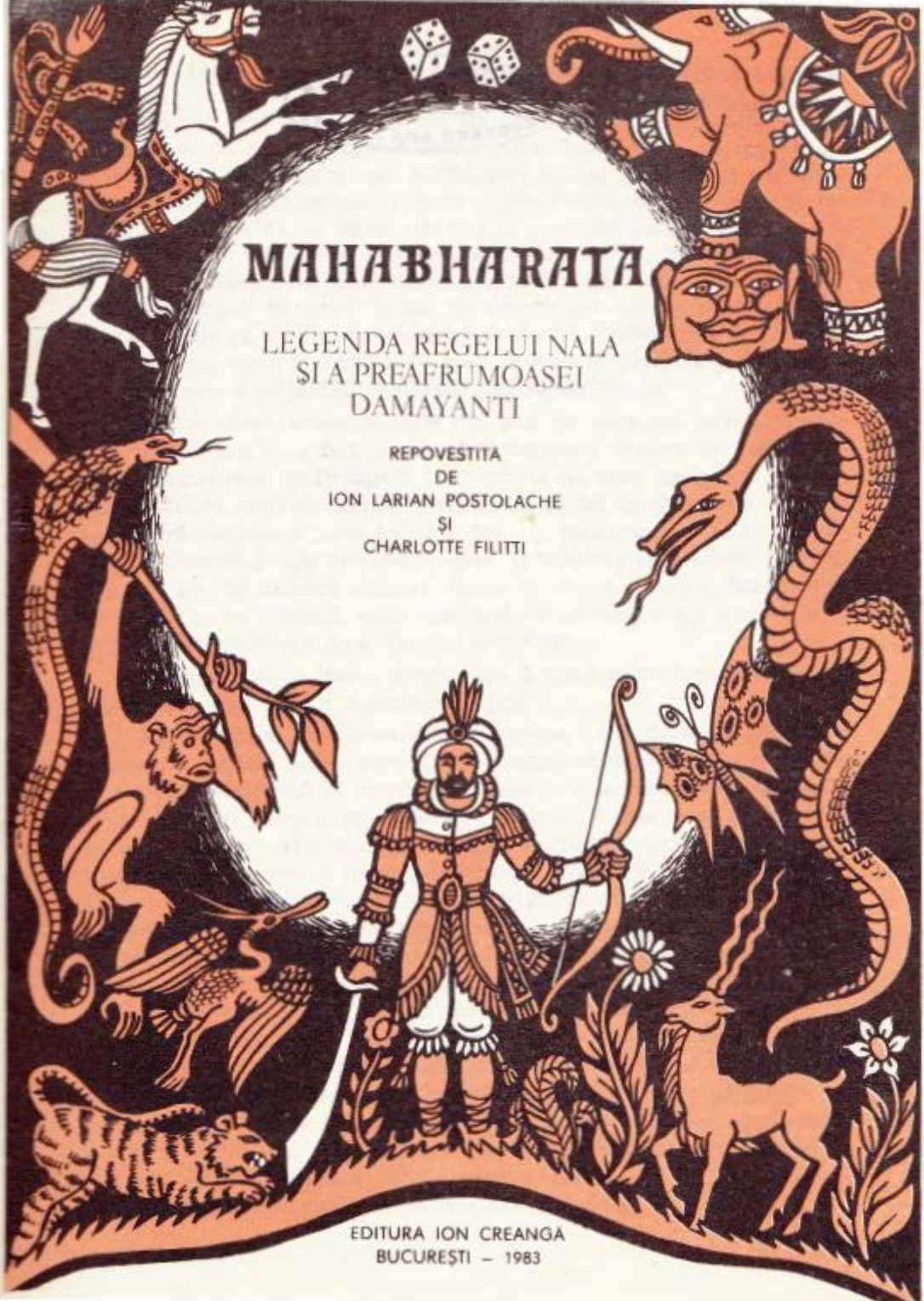

MAHABHARATA

LEGENDA REGELUI NALA ȘI A PREAFRUMOASEI DAMAYANTI

REPOVESTITA
DE
ION LARIAN POSTOLACHE
ȘI
CHARLOTTE FILITTI

EDITURA ION CREANGA
BUCUREȘTI – 1983

Mahabharata
Legenda regelui Nala și a preafrumoasei Damayanti

Demult, tare demult, cu mii de ani în urmă poate, departe, într-un ținut de pe meleagurile îndepărtatei Indii, trăia un rege bogat și puternic al cărui nume era Yudhisthira și care era fiul cel mai mare din cei cinci feciori pe care îi avea regele Pandu, cel care avea să rămînă în legendă ca cel dintîi strămoș al neamului panduizilor.

Viteaz și înțelept se dovedise a fi Yudhisthira, în afară doar că era peste măsură de stăpînit de patima jocului de noroc, patimă care îi stăpînea cumplit pe mulți dintre fiii neamurilor indiene de pe vremea aceea. Și iată că, la un asemenea joc de zaruri, Yudhisthira și-a pierdut toată averea, toate podoabele de preț pe care le avea, caii, elefanții și tronul pe care îl moștenise de la tatăl său, regele Pandu.

Rămas sărac, a fost alungat din țară de către cei care îi ciștigaseră tronul, așa că a fost nevoit să pribegească departe în jungla sălbatică, urmat doar de Draupadi, credincioasa lui soție, găsindu-și adăpost într-o pădure plină de fiare sălbatice. Fel de fel de jivine, de șerpi cu mușcătură veninoasă foiau în jurul lor, iar caravanele și călătorii ocoleau pe departe jungla fioroasă în care Yudhisthira și Draupadi, pribegi din țara lor, își găsiseră adăpost. Acolo își făcură o colibă, hrănindu-se cu poame și cu rădăcini, nemaiașteptînd de la viață nimic altceva decît să fie sfîșiați de fiarele care bîntuiau pretutindeni.

Și nimeni nu le trecea pragul, nici o inimă miloasă nu le venea în ajutor, iar jalea lor nu cunoștea margini.

Doar, într-un tîrziu, un bătrîn înțelept, sihastrul Brihadasva — acesta era numele lui — care și el se retrăsese departe de oamenii răi ai cetăților cu gîndul să cugete în liniște la cele care erau vremelnice și la cîte erau veșnice, la cîte erau adevărate și cîte erau sortite minciunii și risipirii, ajunse într-o zi pînă la culcușul lor și, după ce le ascultă trista poveste a nenorocului care îi lovise, le arătă cît de puțin preț au toate înșelătoarele bucurii omenești. Și ca să-i facă să mai uite nenorocul, începu bătrînul sihastru să le spună o poveste minunată, o poveste pe care și el o știa de la strămoșii lui, cei care trăiseră pe acele meleaguri cu multe veacuri mai înainte. Și, seară de seară, pînă tîrziu după miezul nopții, cînd pe firmamentul Sudului minunatele stele străluceau fremătător, cînd frunzele palmierilor și ale boababilor își potoleau foșnetul, cînd zgomotele pădurii tropicale nu se mai făceau auzite, bătrînul Brihadasva le spuse o poveste în care era vorba despre un alt rege căruia îi fusese hărăzită o soartă mai grea ca a lor, spunîndu-le tot ce pătimise acel rege tot din pricina patimii jocului de noroc. Și începuse bătrînul înțelept să-și depene povestea, iar cei doi ascultîndu-l vrăjiți simțeau cum încep să uite nefericirea lor.

I

...Demult, tare demult, începu Brihadasva, trăia pe meleagurile țării Nishad un tînăr rege, înțelept de felul său, frumos cum nu se mai afla altul; știa la fel ca brahmanii să rostească *Vedele* și toată trainica învățătură a lor, iar cailor le știa graiul și putea să se facă înțeles de ei. Trăia fericit domnind peste un popor viteaz, iar cînd se arăta printre ceilalți domnitori și regi, părea că e un zeu al lor și numai cu soarele se asemăna în strălucirea lui.

Nala era slăvitul lui nume și era singurul fiu și moștenitor al preavestitului rege Virasena, care și el stăpînise cu vrednicie peste țara Nishadului.

Nala era iubit de supușii săi, pentru că era înțelept și viteaz, era neînfricat conducător de oști, trăgea cu arcul cu mare iscusință și se pricepea ca nimeni altul să mîie carele de război.

Dar acest rege, pe lîngă toate darurile cu care îl împodobiseră zeii, era stăpînit de cumplita patimă a jocului de zaruri. Noapte de noapte el rămînea la joc pînă cînd zorile poleiau cu lumină vîrfurile înalte ale palmierilor.

Tot pe vremea aceea însă, într-o țară învecinată, al cărei nume era Vidarbha, domnea un alt rege viteaz, numele lui fiind Bhima-celtemut. Și regina, soția lui Bhima, era de o nemaivăzută frumusețe că toți care o întîlneau cu greu își mai puteau desprinde privirile de ea. Și ce fericiți ar fi putut fi regele Bhima și frumoasa lui regină dacă zeii s-ar fi îndurat să-i binecuvînteze cu un prunc. Dar zadarnic le era așteptarea și zadarnic treceau anii, că bucuria îndelung așteptată nu se vestea și nu se arăta urmașul pe care și-l doreau.

Și cercetară ei pretutindeni de nu se află cumva un vraci care, înzestrat cu tainice puteri, să-i înduplece pe zei să le dăruiască pruncul mult așteptat.

Și într-un tîrziu veni cineva în împărăția lor povestindu-le cum că s-ar afla, undeva în munții de la miazănoapte, un înțelept binecuvîntat care cunoaște taina rodirii neamului omenesc, a buruienilor prielnice unor asemenea treburi, și care ar putea-o ajuta pe regină să-și poată îndeplini dorința. Iar acel vraci,

Damana se numea, și n-au aflat
Alt rișî, mai înțelept și învățat,
Spre a-i ajuta cu sfintele lui haruri...
A pus pe elefanți alese daruri
Și către munți porni pelerinajul,
Unde Damana își avea sălașul,
Și-acesta, prin puterea lui divină,

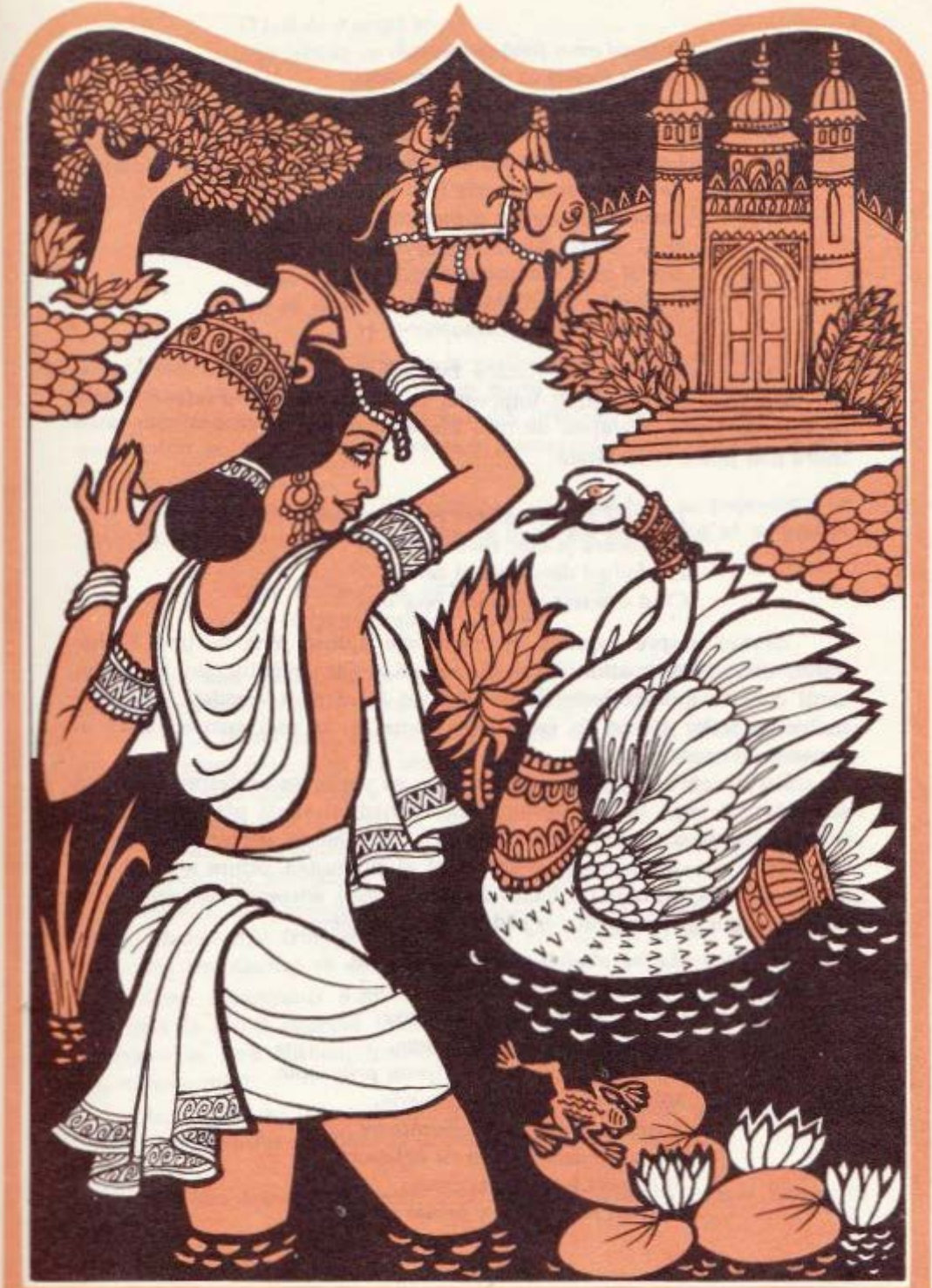

O dărui cu-o fiică pe regină
Și trei feciori ca zeii de frumoși,
Vlăstari leiți ca marii lor strămoși.
Băieților puteri de leu le dete,
Iar fata, cea mai mîndră dintre fete,
Ce Damayanti numele i-au dat,
Avea-n privire jar și matostat,
Și ce comori de sclipete pe ea...
Din zi în zi mai mîndră se făcea,
Că lumile aflară, toate trei,
Despre nespusa frumusețe-a ei.

Făcîndu-se mai mare, tînăra fată își petrecea timpul prin minunatele grădini ale palatului împreună cu frumoasele ei prietene, slujite de sute de roabe, răsfățată de toți, așa cum numai frumoasa soție a lui Indra mai putea fi răsfățată.

În orice zi, trecea spre lac frumoasa.
Se bucura și apa, răcoroasa,
Punîndu-i diamante și cercei
Cînd o primea în unda rece a ei.

Zvonul despre negrăita ei frumusețe ajunse pînă în țara Nishadului, unde Nala, auzind cît de frumoasă e fiica regelui din Vidarbha, simți cum se îndrăgostește de ea fără s-o fi văzut-o vreodată. Căci nici în lumea zeilor și nici în omeneasca lume nu se mai auzise despre asemenea frumusețe.

Dar, în curînd, și Damayanti auzi și ea vorbindu-se despre frumosul și înțeleptul rege Nala, stăpînul țării Nishad, și simți pătrunzîndu-i în inimă tainicul simțămînt al iubirii. Și tot auzind ea vorbindu-se despre frumosul rege, începu a se gîndi la el și dragostea prinse s-o chinuie. La fel și Nala, chinuit de focul dragostei, ieșea adeseori din palat și se plimba singur și trist printr-o pădure din apropiere.

Astfel, cîndva, pădurii dînd ocol,
Văzu un cîrd de lebede, un stol
Ciudat, pe un ostrov de plaur,
Aveau pe ele platoșe de aur,
Iar la picior, brățări sclipeau prin unde,
Mărgăritare cu luciri rotunde.
Întregul stol de albe zburătoare
Stătea pe mal, visînd cu nepăsare,
Și lumina întreagă văgăuna.
Ci Nala se-aruncă și prinse una,

O luă de o aripă și porni.
Dar lebăda ca oamenii grăi :

— O, rege Nala, rogu-te, nu mă ucide, pentru că eu îți voi fi în curînd de mare ajutor. Voi zbura chiar azi pînă la palatul regelui din Vidarbha și îi voi povesti frumoasei Damayanti cît de mult o iubești.

Voi pune far în gîndu-i și-n simțire,
În inimă aleasă tăinuire,
Că niciodată altul, cu temei,
Nu va pătrunde-n gîndurile ei.

Auzind minunatele vorbe ce le rostise lebăda, Nala îi dădu drumul lăsînd-o să zboare, iar stolul întreg porni către țara Vidarbha și, nu peste multă vreme, coborî în parcul din preajma palatului regal, chiar acolo unde se afla frumoasa prințesă Damayanti împreună cu prietenele ei.

Văzînd cu mirare cît de frumoase sînt lebedele ce poposiseră în parc, tinerele fete au început să alerge după ele cu gîndul să le prindă.

Dar stolu-ntreg, cătîndu-și ascunziș
Se risipi în grabă-n păpuriș.

Doar una dintre ele se opri semeață în fața prințesei Damayanti și, desfăcîndu-și aripile, începu să-i vorbească cu grai omenesc :

— „O, Damayanti, am venit să-ți spun că, în țara Nishad, trăiește un tînăr rege, frumos ca un zeu, iar numele său este Nala. Nu are asemănare cu nici unul dintre regii pămînteni și, dacă ar fi să-l așezi alături de Asvini, ți-ar fi greu să spui care e Nala și care sînt frumoșii Asvini. Dacă tu, frumoaso, ai vrea să te măriți cu el, atunci frumusețea ta nu va rămîne stearpă, ci va trece în chipurile fiilor voștri.

Atunci, fără îndoială, căci nici Gandarvii, nici Nagașii nu ar putea avea odrasle mai frumoase ca voi. Că eu nu știu și nici nu am auzit pe unde am umblat că ar putea fi pe undeva o mai fericită însoțire".

Cînd Damayanti auzi cuvintele ce le rostise lebăda, simți cum vîlvătăi de foc îi cuprind inima și abia putu să spună : „Du-te cît mai degrabă în țara Nishad, întîlnește-l pe Nala și spune-i și lui tot ce mi-ai spus mie".

Iar lebăda se înălță în zbor și, coborînd în curtea palatului regelui Nala, îi povesti tot ce aflase de la preafrumoasa Damayanti.

Aceasta este partea întîi, a poveștii pe care i-a spus-o înțeleptul

sihastru Brihadasva, în cea dintîi seară, regelui Yudhisthira, cel dintîi născutul dintre cei cinci feciori ai regelui Pandu, pe cînd acesta se afla cuprins de deznădejde în înfiorătoarea pădure Kamyaka împreună cu soția sa Draupadi.

II

În cea de a doua seară, bătrînul sihastru își urmă povestirea :

Din clipa în care frumoasa principesă Damayanti auzi cuvintele pe care i le spusese lebăda, o neliniște ciudată puse stăpînire pe ea că și inima, și sufletul îi fură cuprinse de dragoste pentru tînărul și frumosul rege. Și cu toate că nu-l văzuse niciodată, fără să-și dea seama, se simți năpădită de o tristețe necunoscută. O paloare ciudată îi acoperi chipul și într-atita se ofilise, că toți cei din jur, cuprinși de îngrijorare, se întrebau oare de ce boală suferă frumoasa fiică a regelui Bhima. Umbla rătăcind întristată, privirile pierdute erau deseori înlăcrimate și nu-i mai făcea plăcere să se plimbe ca altădată prin parc împreună cu prietenele ei. Deseori o îneca plînsul, suspine îi zbuciumau pieptul, iar somnul nici noaptea, nici ziua nu i se mai lipea de gene.

. . . . . .

Văzîndu-i chipul galben ca al lunii,
„Să știi că e bolnavă, zis-au unii,
Să mergem dar la Bhima, tatăl ei,
Poate vreun vraci o să ghicească ce-i".
Și-a doua zi-i ieșiră înainte :
„Copila ți-e bolnavă, ia aminte,
Ea, Damayanti, zace și se zbate,
Nu bea nimic, nu gustă din bucate,
Ci doar oftează și privește-n gol ;
Vin gînduri negre, stau pe dînsa stol,
Și nu putem afla care-i pricina...
Poate vreun rishi să afle rădăcina
Acestei boli în care ea se zbate
Și-i va grăi un leac de sănătate !"
Căzu pe gînduri Bhima : „Cine știe,
O fi ajuns la vîrsta cînd te-mbie
Iubirea cu amețitoare fețe ?
Poate-a ajuns la prag de tinerețe,
Cînd dragostea te sfîșie cu ghiara ?
E timpul deci să-i facem svayamvara."

Căci pe vremea aceea așa era obiceiul la popoarele străvechii Indii. Cînd o tînără fată din neamul unui rege ajungea la vîrsta măritișului, se trimiteau crainici pretutindeni pe la curțile celorlalți regi, vestindu-se, prin strigare, cum că regele cutărei țări, la o anumită zi, va ține o svayamvară pentru fata lui, că tinerii, care se socot îndreptățiți, să poftească la acea serbare, cînd fiica regelui își va alege, după placul inimii ei, pe cel pe care și-l dorea de soț.

Porniră crainici mulți, la deal, la vale
Dînd veste la-mpărați și la rajale,
Că prințul Bhima, pentru princiara
Odraslă, o să facă svayamvara
Și că-i poftește ca să vină toți;—
În trap de cai și huruit de roți,
În pas de elefanți și de cămile,
Se îndreptară în acele zile
Către Vidarbha. Multele podoabe
Scîlpeau pe straie; oh, și cîte roabe,
Purtau pe haine mii de străluciri,
De perle, de olmazuri și safiri,
Și fiecare prinț era-nsoțit
De-o-ntreagă oaste. Totu-mpodobit
Cu aur și culoare. Și, dințate,
Coroane-aveau din pietre nestemate,
Iar slugile în șiruri lungi purtau
Comorile ce nu se mai sfîrșeau...
Chiar Bhima,-ntîmpinîndu-i la intrare,
El însuși îi primea pe fiecare.

El însuși, temutul rege Bhima, stînd la poarta palatului, ura bun sosit fiecărui rege sau prinț care venea la acea mare sărbătoare cu gîndul și nădejdea că pe el îl va alege drept soț vestita prin frumusețea ei, tînăra Damayanti. Și tot regele Bhima se îngrijea ca fiecare oaspete să fie primit și găzduit așa cum se cuvine potrivit rangului său.

Iar ca să fie totul cu încuviințarea și binecuvîntarea zeilor, au fost trimiși spre înalta împărăție a lui Indra, mai marele zeilor, doi rishi care, fiind singurii care cunoșteau graiul divinităților, să le ceară acestora să ia sub ocrotirea lor această, neasemănată svayamvară.

Ajunși la împărăția cerească a lui Indra, ei care pricepeau graiul zeesc și singurii care se puteau face înțeleși de către aceștia, au fost primiți de către Indra cu toată cinstea cuvenită înaltei lor înțelepciuni.

„Spuneți-mi, cu sănătatea stați cum se cuvine?“ îi întrebă mai marele zeilor.

„Da, mărite zeu, răspunseră cei doi înțelepți ale căror nume erau *Narada*, al unuia, și *Parvata* al celuilalt, sîntem cît se poate de sănătoși, slăvită să-ți fie împărăția și divina ta rînduială."

Apoi Indra, așezîndu-se pe tronul său de aur, i-a întrebat iarăși, el cel care i-a ucis pe înrăiții demoni Vritra și Vala :

„Dar aș vrea să-mi spuneți despre ai lumii viteji, despre nebiruiții kshatriași, regi ai pămîntului, a căror soartă este să moară în lupte, uciși de săgeată sau de sabie atunci cînd le vine sorocul, au ce s-a întîmplat cu ei că, de la o bucată de vreme, nu izbutesc să-i mai văd ? S-au zdrobit cu toții în vreun prăpăd, în vreo luptă, sau ce altceva li s-a întîmplat ? Despre kshatriași vreau să vă întreb, înțelepților, căci precum prea bine știți, ei sînt pentru mine, asemeni vacii Kamaduh, împlinitoarea tuturor dorințelor. Și vă mai întreb pe voi, înțelepților rishi, grăi *Maghavat*, cu ce treburi ați venit pînă aici, în luminoasa noastră împărăție ?"

La întrebarea lui *Sakra* Indra, a răspuns înțeleptul Narada :

„E foarte adevărat, preaslăvite, că de nu-i vezi pe Kshatriași, iată care-i pricina : Bhima, regele țării Vidarbha, a dat de veste lumii cum că pentru Damayanti, frumoasa lui fiică, va face în curînd legiuita sa svayamvară, așa că toți regii și prinții pămînteni se grăbesc acum către palatele regelui Bhima, fiecare nădăjduind că el va fi alesul preafrumoasei Damayanti."

Dar în timp ce Parvata și Narada povesteau zeilor cît de frumoasă este fiica regelui din Vidarbha, veniră să-i asculte toți zeii cerului lui Indra ; însuși Agni se afla în fruntea lor, el zeul focului, stînd și ascultînd inspiratele cuvinte ale celor doi înțelepți.

Dacă atît de mîndră e fecioara,
Să mergem și noi toți la svayamvara,
Grăiră zeii. Și cu mic cu mare,
Porniră către marea sărbătoare.
Ce aurite care, ce oștiri,
Porniră spre Vidarbha. Zăngăniri
De arme, de podoabe, și de cai,
În sclipitor și luminos alai,
Iar cetele cereștilor curteni,
Se-amestecau cu prinții pămînteni.

Dar, în același timp, porni din țara Nishad și preafrumosul Nala, îndreptîndu-se împreună cu oștirea sa către Vidarbha. O, dacă ați fi văzut și voi ce convoi strălucit îl însoțea pe Nala ! Pentru că Nala se socotea în sinea lui cel mai îndreptățit să fie ales de către preafrumoasa prin-

țesă. Și cum mergea el astfel, deodată,

Din țara lor de stele și de nori,
Privind de sus, divinii creatori,
L-au fost văzut pe Nala, cu armata...
Pînă la chip aidoma Manmatha,
Împodobit cu lanțuri, cu pumnale,
Cu săbii, cu brățări și cu paftale...

Într-adevăr, astfel împodobit Nala părea chiar zeul dragostei, Manmatha. Obrazul lui frumos semăna cu soarele cînd strălucește la ceasul amiezii, în așa fel că toți marii zei, stăpînii Universului, se opriră în loc să-l privească, uimiți, pentru că niciodată nu mai văzuseră chip de pămîntean împodobit cu atîta frumusețe bărbătească. Și în văzduhul acela ars de văpăi de foc, zeii își opriră carele, iar Indra, chiar el, îi vorbi lui Nala, de sus, din înălțimea lui cerească, spunînd :

„O, preafrumosule prinț Nala, tu, care pari zeu tu însuți, tu care strălucești ca însuși Indra în cetele de regi, de prinți și de rajale, tu care slujești Adevărul, noi pe tine te rugăm, preafericitule, să fii mesagerul nostru în pămînteana voastră lume."

Aceasta a fost cea de-a doua parte a poveștii pe care i-a spus-o, în cea de a doua seară, sihastrul înțelept Brihadasva regelui Yudhysthira, fiul întîi născut al regelui Pandu, pe cînd acesta se afla cuprins de deznădejde în înfiorătoarea pădure Kamyaka, împreună cu soția sa Draupadi.

III

Și cînd fu cea de a treia seară, înțeleptul Brihadasva veni iarăși și își urmă povestea astfel :

„Făgăduiesc să îndeplinesc orice poruncă îmi veți da, grăi Nala, făcîndu-le o plecăciune «angjali»". Apoi, cu pași smeriți, se îndreaptă către locul unde se oprise zeiasca ceată.

„Dar, spuneți-mi, rogu-vă, cine sînteți și ce anume doriți să fac pentru voi ? Unde ați dori să mă trimiteți ca sol al vostru ? Iar tu, acesta care dorești să-ți fiu mesager în lumea pămînteană, spune-mi cum te numești ? Sînteți pămînteni, sau ați coborît de pe meleaguri cerești ? Și, rogu-vă, spuneți-mi lămurit ce trebuie să fac ca să pot îndeplini divina voastră dorință ?"

Și răspunse atunci Indra-Maghavat cu neasemuitul lui glas :

„Nala, noi sîntem zeii nemuritori și dorința noastră este ca tu să

mergi chiar acum la curtea preafrumoasei prințese Damayanti, și să-i spui că dorința noastră este ca, la svayamvara care se va ține în curînd, ea să aleagă pe unul dintre noi."

Eu Indra sînt, și-s zeilor cununa,
El e stăpînul apelor, Varuna,
Acesta-i Agni, focul. El e Yama,
Cel care pe cei morți îi trece vama
În lumea nesfîrșitului popas.
Să mergi la Damayanti, și-al tău glas
Să-i dea de veste care ni-i dorința;
Și socotind cu toată chibzuința,
S-aleagă dintre noi, cu-nțelepciune,
Pe-acel cu care-ar vrea să se cunune.

Auzind aceasta, Nala rămase împietrit și, întinzînd rugător mîinile către ei, îi imploră :

„Cu toate că tu ești chiar Indra, mai marele zeilor, eu tot nu pot să-ți îndeplinesc porunca, deoarece și eu mă duc tot la Vidarbha cu aceeași dorință. Așa că, rogu-vă, nu mă trimiteți pe mine la această svayamvară în numele vostru, pentru că trag nădejdea ca eu să fiu alesul frumoasei Damayanti. Socotiți voi singuri cum ar putea un biet îndrăgostit să meargă în petit pentru altul, la aceea pe care el însuși o iubește ? Oare ușor mi-ar fi mie să fac acest lucru ?"

Auzind răspunsul lui Nala, divinul Indra se încruntă :

„Cum se poate, Nala, ai uitat ce ai făgăduit la început ? Au n-ai spus chiar tu că vei da ascultare dorințelor noastre ? Și acum vrei să te răzgîndești ? De ce nu-ți ții cuvîntul pe care ni l-ai dat ?"

Văzînd Nala că nu mai poate da înapoi în fața zeilor, încearcă să-i abată totuși din hotărîrea lor.

„Dar bine, voi zei, au nu știți că palatul regelui Bhima e păzit cu străşnicie de ostași înarmați iar porțile sînt închise cu zăvoare de fier ? Nu știți că străjile sînt rînduite de însuși regele Bhima și nimeni nu poate trece prin aceste porți ? Cum aș putea eu oare să mă strecor, ca să pot pătrunde în palat fără ca nimeni să nu mă vadă și să mă oprească ?"

„Tu, Nala, o vei putea face. Noi îți vom da această putere de a pătrunde în palat fără ca cineva să te vadă."

Nemaiputîndu-se împotrivi, înarmat cu acea putere de către zei, Nala trecu prin porțile palatului fără ca cineva să-l vadă și să-l oprească. Străjile sprijinite în lungile lor suliți păreau adormite iar zăvoarele se deschideau singure la apropierea lui Nala. Undeva, în parcul palatului o văzu pe Damayanti stînd în mijlocul prietenelor ei.

Avea trupul gingaș, ochii strălucitori și prin farmecele ei ar fi putut întrece frumusețea lunii pline cînd se arată la răsărit ; așa arăta în clipa cînd a văzut-o Nala. Pentru că niciodată, de cînd zeii creaseră lumea, nu se mai văzuse o mai desăvîrșită frumusețe pe chipul unei pămîntene. Iar cînd li s-au întîlnit privirile, bătăile inimii lui Nala n-au mai putut fi stăpînite. Doar gîndul că venise acolo prin voința și porunca marilor zei a mai putut stăvili pornirile năvalnice ale dragostei lui.

La fel de uluite au fost și celelalte prietene ale prințesei.

— Oare cine va fi fiind bărbatul acesta cu înfățișare de zeu ? Priveau cu toate spre Nala, înfiorate de neașteptata vedenie și nu puteau crede că frumosul rege din fața lor este un pămîntean.

— Vai, ce minunată înfățișare ! își șopteau ele, ce strălucire, și ce mîndrie la acest bărbat ales. Oare cine o fi și ce caută aici ? Zeu să fie, sau poate un Yakșaș, sau poate un Gandharvas ? Și toate erau tulburate de frumosul bărbat. Însăși Damayanti, vrăjită parcă, abia putea să șoptească :

— Oh, preafrumosule, tu care aprinzi focul dragostei în inima mea, răspunde-mi cine ești ? Și mai ales răspunde-mi, cum oare ai izbutit să pătrunzi în acest palat atît de bine păzit ?

Palatul îl păzește însuși Raja ;
Chiar el, temutul, rînduiește straja,
Că dintre toți cîți mi-au călcat meleagul,
Nici unul nu putu să-mi treacă pragul,
Tu cum ai izbutit, cum ai ajuns,
Prin care poartă oare-i fi pătruns ?

La întrebările prințesei Damayanti, frumoasa fată din țara Vidarbhei, Nala, uluit și el de fermecătoarea frumusețe a fecioarei care-i sta înainte, răspunse :

Sînt din Nishada. Numele mi-e Nala.
De zei mi-i poruncită osteneala
Să vin pînă la tine să te cer,
Să fii mireasa unui zeu, în cer.

Căci trebuie să-ți spun, frumoaso, că atît Sakra, marele Indra, cît și Agni, zeul focului, cît și Varuna, stăpînitorul apelor, precum și Yama, atotputernicul stăpîn al regatului celor morți, toți visează să se cunune cu tine. Alege, te rog, pe unul dintre ei. Căci eu prin puterea și cu ajutorul lor am izbutit să trec nevăzut pe lîngă străjile porții și să ajung pînă la tine.

Puterea lor m-aduse pînă-aici.
Și n-a fost ochi să mă zărească, nici
Paznic să-mi închidă paradisul.
Eu zeilor cei mari le sînt trimisul,
Și acuma, din al zeilor șirag,
Alege pe acel care ți-e drag.

Aceasta a fost cea de a treia parte a poveștii pe care i-a spus-o în a treia seară sihastrul înțelept Brihadasva regelui Yudhisthira, fiul cel mai mare al regelui Pandu, pe cînd acesta se afla cuprins de deznădejde în acea sălbatică pădure Kamyaka împreună cu soția sa Draupadi.

IV

Iar cînd a fost cea de a patra seară, veni din nou bătrînul înțelept Brihadasva la coliba regelui Yudhisthira, cel care din pricina patimei sale pentru jocul de zaruri și-a pierdut tronul, fiind apoi alungat din țară.

Și începu să povestească înțeleptul Brihadasva :

După ce Damayanti se înclină, preamărind pe zei,

În licăr de brățări și de cercei,
Abia putînd să-și biruie sfiala,
Cu zîmbet tainic îl privi pe Nala.

— O, rege, spuse Damayanti, te rog împlinește-ți datoria față de divinii zei, dar spune-mi, pentru tine oare ce aș putea face ? Pentru că eu, din clipa aceasta simt că nu voi mai putea fi soția altuia decît a ta. Sînt a ta cu tot ce am, și numai a ta voi fi pentru totdeauna. Sînt încă vii în mine vorbele acelor lebede și le simt cum ard în inima mea.

Rajahii toți care-au purces la drum
Să vină svayamvara să-mi cinstească
Cu strălucirea lor împărătească,
I-am adunat ca să te-aleg pe tine,
Viteazule, însă ascultă bine,
Că dacă tu, nesocotind povața,
Îți vei întoarce de la mine fața,
Îmi voi sfîrși de-a pururi nenorocul
Cu ștreangul, cu otrava sau cu focul.
Iar vinovatul vei rămîne tu...

Nala, auzind cuvintele pe care le rostise frumoasa prințesă, se

pierdu într-un noian de gînduri negre. Și îi vorbi astfel frumoasei fete ce-i sta uimită în față :

— Cum oare poți să iubești un muritor de rînd cînd te cer de soție toți marii zei, stăpînitorii cerurilor ? Cum aș putea să-i înfrunt, cînd ei se îndreaptă spre curțile tale, fiecare cu nădejdea că el va fi cel ales la marea svayamvară ? Către acești zei slăviți se cade să ți se îndrepte gîndul, frumoaso, către ei, cei care au zidit lumile, nu către mine, care nu prețuiesc nici cît un fir de praf de pe sandala unuia dintre ei. Căci știut este că muritorul care se încumetă să nesocotească zeeștile porunci va fi pedepsit cu blesteme și urgie, atît el cît și întregul său neam găsindu-și moartea în rușinoase împrejurări. Ferește-mă, preamult-frumoaso, de o asemenea soartă, și alege drept soț pe unul dintre ei. Cum ai putea să nu te supui dorinței zidítorilor lumii ?

Alege-un zeu ! Aceasta-i dreapta cale.
După măsura frumuseții tale,
Și bucură-te. Este mai cuminte
Să-ți placă luminoasele vestminte,
Coroanele, brățările lucrate
În aur greu și pietre nestemate ;
Fii bucuroasă. Al zeilor sobor
Te înconjoară cu iubirea lor.

Vei fi asemeni lor, Damayanti, vei purta vestminte de o desăvîrșită puritate de care nici un fir de praf nu se va prinde niciodată ; strălucitoare vor fi podoabele tale. Au cine nu l-ar alege de soț pe Agni, zeul focului, cel care-și poate întinde stăpînirea asupra tuturor celor-lalți zei, cel care poate sfărîma lumile cu puterea sa prefăcînd în nimic tot ce se află în Univers ? Căci dreptele sale legiuiri le urmează toate făpturile create, tuturor fiindu-le teamă de mînia lui. Sau cine nu și l-ar dori de soț pe Yama, stăpînitorul lumilor, rege peste regatul morților, cel căruia toate făpturile i se închină ascultîndu-l ? Dar cine nu l-ar alege de bărbat pe marele Indra, zeul zeilor, pe dreptul și mărețul Indra, cel care i-a nimicit pe demonii răufăcători ? Alege, Damayanti, pe unul dintre acești mari păzitori ai lumilor, supune-te dorinței lor și ferește-mă pe mine de năpastă și de răzbunare. Ascultă, Damayanti, sfatul meu !

Auzind aceste vorbe,

I s-au umplut privirile de rouă
Fecioarei. Ca un nor cînd stă să plouă
Mîhniții ochi. Ori poate că răscoala

Cuvintelor ce le rostise Nala
Adînc au tulburat-o și-a strigat :
— De cînd mă știu pe lume-am venerat
Pe zei și pe cerești slujitori ;
O, Indra, și voi zei nemuritori,
Stăpîni ai Universului întreg,
Dacă-i de-ales, pe Nala îl aleg
Să-mi fie soț, căci el mi-e cel mai drag,
Din princiarul, multul vălmășag.

Atunci îi răspunse Nala frumoasei prințese care sta tremurînd cu brațele întinse către el :

— Frumoaso, am venit la curțile tale trimis ca sol al marilor zei și ca petitor al lor. Cum mi-aș putea îngădui să mă pot gîndi la mine, înainte de a îndeplini poruncile lor ? Și cum aș putea fugi de la datoria pe care mi-au poruncit-o ziditorii-lumilor ? Și numai dacă această datorie se poate împăca și cu dorința mea, abia atunci mă voi putea gîndi și la mine. Altminteri, ce aș putea face ? Dincolo de această datorie nu văd nici o altă cale.

Auzind acestea, frumoasa Damayanti, înecată în lacrimi, cu glasul stins, abia putu să șoptească :

— O, rege, eu am iscodit în mintea mea o cale, prin care, fără a greși față de zeii nemuritori, să te pot totuși alege pe tine, astfel ca tu să nu ai nici o vină față de ei, rămînînd credincios cuvîntului pe care ți l-ai dat. Știut lucru este că atît tu cît și zeii, în frunte cu Indra, veți veni cu toții la svayamvară, acolo unde eu trebuie să-mi aleg un soț dintre voi cîți veți veni la această sărbătoare. Și atunci eu, față de marii zei, am să te aleg pe tine, tigrul meu drag, iar tu nu vei putea fi învinuit de nici o încălcare a făgăduielii făcute.

Auzind cuvintele pe care le rostise Damayanti Nala se întoarse îngîndurat la locul unde îl așteptau luminații zei. Și îndată ce-l văzură venind, zeii tăbărîră pe el cu întrebări :

— O, Nala ! spune-mi repede, ai văzut-o pe frumoasa Damayanti ? Ai vorbit cu ea ? Ce ți-a răspuns ? Pe care dintre noi și-l dorește ca soț ? Spune-ne repede, preaînțeleptule rege !

Și le răspunse atunci regele Nala :

Precum ți-a fost porunca, Maghavat,
M-am strecurat în taină în palat ;
Păzeau la porți zăvoare și oșteni,
În jur foiau o mie de curteni,
Purtînd la brîu pumnale și hangere,

Într-o deplină, aprigă veghere,
Dar, cu acea putere ce mi-ați dat,
Trecui printre oșteni neobservat.
Uimit a împietrit fără de grai
Tot strălucitul, nobilul alai,
Și mai cu seamă cînd vă preamăream
Puterea și zeescul vostru neam.
Dar dînsa își pierduse, biata fată,
A minții sale dreaptă judecată,
Căci numai astfel, de gîndesc mai bine,
S-a întîmplat, de m-a ales pe mine,
Căci ea mi-a spus : „Și tu, și Maghavat,
Și ceilalți zei, la timpul arătat,
Să fiți la svayamvară, la sobor.
O, tigrul meu, cu chip strălucitor !
Iar eu, cînd o să fie la sfîrșit,
Am să te-aleg pe tine, negreșit.
Și cine oare va putea să spună
Că te-ai făcut de ris și de minciună ?
Că dacă eu te-aleg pe tine, Nala,

Atuncea nu va fi a ta greșeala".
Așa mi-a spus precum și eu vă zic,
Și pot să jur că n-am ascuns nimic
Din tot ce am aflat din gura ei.
O, voi, stăpînii zecilor de zei.

Așadar, Nemuritorilor, Damayanti vă poftește la svayamvară, odată cu mine, dar să nu vă fie cu supărare, dacă ea, dintre toți cîți vor veni acolo, mă va alege pe mine. Voi nu mă veți putea pedepsi, deoarece vina nu va fi a mea, ea supunîndu-se întru totul legilor svayamvarei.

Aceasta este cea de a patra parte a poveștii pe care înțeleptul Brihadasva a spus-o în cea de a patra seară.

V

În cea de a cincea seară se arătă iarăși la coliba lor bătrînul înțelept Brihadasva, care își urmă cu vorba-i domoală îndelunga poveste a nefericitului rege Nala :

Așadar, cînd ceasul prielnic sosi, cînd stelele se aflau într-o zodie norocoasă...

Ori, într-o zi, la sorocitul ceas,
Cu stele bune-n fericit popas,
Viteazul Bhima și-a trimis cuvîntul
Către acei ce ocrotesc pămîntul,
Că pentru mult frumoasa lui fecioară.
Va face legiuita svayamvară.
Și îi pofti să vină. Regii toți,
În trap de cai și huruit de roți,
Veniră-n grabă zbuciumați de dor,
Trăgînd nădejdea că va fi a lor
Frumoasa Damayanti, fata care
Visa s-o cucerească fiecare.

De pretutindeni, rajale, prinți și regi, îmbrăcați în straie strălucitoare, purtîndu-și bogățiile pe cămile și pe elefanți, porniră către țara Vidarbhei, cu nădejdea că el va trebui să fie alesul minunatei fecioare.

În sala cu coloane și boltiri,
Cu străluciri de aur și sclipiri
De jar, de nestemate și cristaluri
Intrară toți prin-naltele portaluri.
Călcau pe lespezi ne-nfricații pași
Precum pe stîncă leii uriași,
Pe jilțuri-nalte strălucind ciudat,
Vitejii-ntre viteji s-au așezat.
Înmirezmau frumoasele coloane,
Și grelele ghirlande și zorzoane ;
Sclipeau ca sorii pietrele perechi,
De raze, la cerceii din urechi,
Tăiate-n măiestrite meșteșuguri,
Ca jarul ce se mistuie pe ruguri.

Și acolo, se așezară fiecare pe cîte un tron sculptat cu deosebit meșteșug în aur greu și împodobit cu pietre nestemate. Și toți purtau cununi de flori cu miresme grele și parfumuri, iar vînjoasele lor brațe păreau niște măciuci, pe cînd mîinile lor puternice erau asemeni unor șerpi cu cîte cinci capete fiecare. Și ce frumoase le erau chipurile, pletele lor lucitoare strălucind ca stelele de pe ceruri.

Și atunci se ivi în adunare și frumoasa Damayanti care răpi și privirile, și mințile tuturor celor de față prin nemaivăzuta ei frumusețe. Ochii tuturor se pironiră pe chipul tinerei fecioare și nu se mai îndura nici unul să-și despartă privirile de preafrumosul chip al principesei.

Că regii, numai inimi şi priviri,
Au amuţit de multele-nsuşiri.
Întîrziau privirile şirete,
Pe umeri, şi pe şolduri, şi pe plete,
Şi nu putea nici unul, chiar de-ar vrea,
Să-şi mai desprindă ochii de pe ea.

Dar în timp ce un crainic trecea cu Damayanti rostind numele prinţului, regelui sau maharajalei ce le sta în faţă şi care se visa fericitul soţ al prinţesei, ea îl căuta printre aceştia pe alesul inimii ei, pe Nala, frumosul rege al ţării Nishad.

Deodată, cu uimire văzu că în faţă îi stăteau cinci regi aidoma lui Nala, toţi cinci atît de asemănători între ei că nici un ochi omenesc nu i-ar fi putut deosebi şi nimeni n-ar fi putut spune care dintre ei este cel pe care ea îl visa de bărbat.

Se chibzuia Damayanti cum să facă să-l poată desluşi pe Nala, tot întrebîndu-se care din cei cinci era prinţul de care îi vorbise lebăda, acolo, în parcul palatului, dar cei cinci nu se deosebeau cu nimic, nici un semn nu le trăda şiretenia lor zeească. Pentru că cei patru zei se preschimbaseră luînd chipul lui Nala în aşa fel încît să nu poată fi ghiciţi. Se întristă fata şi căută să-şi amintească vreun semn pe care îl au zeii, aşa cum auzise în poveştile pe care le ştia din strămoşi.

„Cum oare, cum să pot să desluşesc,
Care-i acel pe care îl iubesc ?“
Se chibzuia în gîndul ei, fecioara,
Venită să-şi serbeze svayamvara.
Dac-aş putea, în iureşul viitorii,
Să pot deosebi nemuritorii,
Că nu zăresc, la prinţii numeroşi,
Vreun semn de zeu, cum ştiu de la strămoşi.

Văzînd că nu-l poate deosebi pe Nala şi, temîndu-se ca nu cumva să fie înşelată de zei, ea s-a gîndit să ceară chiar ajutorul zeilor.

Şi după ce un timp a chibzuit,
(Că toţi cei cinci se-asemănau leit)
Îşi spuse : „Numai zeii ar putea,
Să mă ajute-n neştiinţa mea.“
Sfioasă se înclină către zei,
Cu glasul şi cu gîndurile ei,
Cu mîinile frumos împreunate,

Le dete angiali cu pietate
Și începu cu glas tremurător :
„O, voi, acei pe care îi ador...

Dacă socotiți că pe bună dreptate eu mi l-am ales de soț pe Nala, regele țării Nishadului, așa cum am fost povățuită de acea lebădă măiastră, o, voi, preamăriților zei, rogu-vă, arătați-mi-l !

Dacă, iarăși, socotiți că n-am păcătuit față de voi, nici cu vorba nici cu gîndul, atunci, rogu-vă, arătați-mi-l, zei ! Dacă e adevărat că însuși zeii mi l-au sortit de soț pe regele Nala, atunci rogu-vă pe voi, zeilor, arătați-mi, care din cei cinci e Nala ! O, voi, preaputernicilor stăpîni, voi păzitorii lumii, luați-vă iarăși firească voastră înfățișare, ca astfel să-l pot deslușì pe acel pe care îl iubesc, pe regele Nala, pe marele Punyasloka.

Înduioșați de rugăminții le prințesei Damayanti, cuvinte triste și rugătoare, zeii își luară zeestile lor înfățișări, dîndu-i fecioarei putința să-l poată găsi pe alesul inimii sale.

Ca-n piatră au rămas. Ne-nsufleții,
Cu ochii nemișcați, ca zugrăviți,
Cei patru zei, în veci nemuritori,
Pe umeri cu ghirlande mari de flori,
Și nici un fir de praf adus de vînt
Nu se afla pe sfîntul lor vestmînt.
N-aveau nici umbre. Parcă luminau,
Și nu călcau pe lespezi. Ci pluteau.
Doar unul singur chipul și-l păstra,
Sta pe pămînt, dublat de umbra sa,
Și strălucea în marele alai,
Cu praf pe față, pulbere pe strai.
Grei pașii lui în grelele sandale ;
Asprit de vînt sub veștede petale,
Clipea uimit privind întreagă sala,
El prințul din Nishad. Frumosul Nala.

Într-adevăr, abia în clipa aceea Damayanti îl văzu și ea, cum stătea acolo, pe pămînt, acoperit de praf, cu fața strălucind de sudoare, aruncîndu-și umbra pe pămînt, iar pe frunte coroana de flori părea vestejită. Și asta în timp ce zeii, toți patru, pluteau parcă, deasupra pămîntului, fără praf pe straie, iar florile care le împodobeau frunțile păreau vii. Sub ei, nici o umbră nu se așternea așa cum se întîmplă tuturor muritorilor.

Văzînd aceasta, Damayanti își dădu seama că acela nu putea fi decît Nala și, după datină, și-l alese drept soț.

Sfioasă, se apropie de el, apucîndu-l de un colț al vestmîntului și îi așează pe umeri o frumoasă ghirlandă de flori înmiresmate. Văzînd aceasta toți ceilalți regi și maharajahii izbucniră în strigăte de admirație văzînd ce frumos era alesul prințesei Damayanti. La fel făcură și zeii care îl însoțeau pe Indra la această svayamvară.

Iar Nala, fiul regelui Virasena, cu inima tresăltînd de bucurie, se apropie de Damayanti grăindu-i dezmierdătoare vorbe de dragoste.

„Dacă într-adevăr, frumoaso, dovedind că iubești mai mult pe un biet muritor, cu mult mai mult decît pe un zeu nemuritor, acest lucru mi-a umplut sufletul de bucurie și primesc să fiu soțul tău. Iar cîtă vreme sufletul meu va locui în acest trup, jur să rămîn alături de tine. Și rogu-te să ai încredere în vorbele mele".

Aceste cuvinte le rosti ridicîndu-și brațele către cer, beat de fericire și de dragoste. Apoi amîndoi cuprinși de dragoste unul pentru celălalt se întoarseră către zei implorîndu-i să ia sub sfînta lor ocrotire viața și fericirea lor.

Iar după ce frumoasa fiică a lui Bhima sfîrși ceremonia svayamvarei, preaputernicii zei îi dăruiră lui Nala un număr de opt daruri pe care nu le mai avea nici un alt muritor.

Astfel, Sakra, căpetenia zeilor, îi dărui puterea de a-i vedea pe zei în timp ce aceștia erau invocați la jertfe. Apoi îl înzestră cu mers falnic așa cum nimeni nu mai avea un asemenea umblet.

Agni, zeul focului, îl dărui cu puterea de a isca flacăra focului oriunde ar fi dorit, precum și taina de a pătrunde în lumile luminate de el.

Yama, regele lăcașului celor morți, îi hărăzi priceperea în taina pregătirii celor mai gustoase bucate, precum și desăvîrșita statornicie în virtute, pe cînd Varuna, stăpînul apelor, îi dărui ceva din firea lor, oricînd ar fi avut nevoie de aceasta.

Împodobindu-i cu cele mai frumoase și înmiresmate cununi, zeii le făgăduiră ca, la timpul potrivit, însoțirea lor să fie binecuvîntată cu doi prunci gemeni, după care stăpînii lumilor se retraseră în împărăția lor, în ceruri.

Ceilalți regi și maharajahi au mai stat o bucată de vreme veselindu-se laolaltă cu nuntașii la nunta lui Nala și a preafrumoasei Damayanti, după care plecară și ei înapoi în țările lor.

Doar Nala, viteazul rege al țării Nishadului, a mai rămas o vreme împreună cu frumoasa lui soție la curțile regelui Bhima, care, după ce le dădu binecuvîntarea, îi lăsă să plece spre cetatea tînărului rege.

Iar acolo, strălucitor ca un soare și fericit peste măsură, începu

cîrmuirea peste supușii săi, care erau cît se poate de mulțumiți de înțeleapta lui stăpînire, și întocmai ca acel străbun înțelept Yayati, fiul regelui Nahușa, aduse jertfe bogate zeilor nemuritori, printre care și Asvamedha, adică jertfirea unui cal, lucru ce de obicei se face atunci cînd se prăznuiește urcarea pe tron a unui rege.

Și ca și mai înainte Nala se plimba zilnic prin crînguri și păduri îmbătîndu-se de farmecul și miresmele lor, doar că acum pleca împreună cu fermecătoarea lui soție, frumoasa Damayanti. Iar cînd se împlini sorocul, Damayanti născu doi gemeni așa cum le făgăduiseră zeii, un băiat și o fată, pe care îi botezară Indraseni și Indrasena.

În jertfe și petreceri trecea viața lor fericită, neumbrită de nici un nor, astfel că nici un fel de întristare nu pătrundea în căsnicia lor.

Iar aceasta e cea de a cincea parte a poveștii pe care bătrînul înțelept Brihadasva le-a povestit-o în pădurea Kamyaka regelui Yudhisthira și soției sale.

VI

Și iată că în cea de a șasea seară, din nou s-a arătat, la coliba regelui Yudhisthira, bătrînul Rishi Brihadasva care își depănă mai departe povestea lui despre cele ce i s-au întîmplat cîndva, demult, regelui Nala, tot din aceleași nefericite pricini.

Așadar, așa cum v-am povestit și aseară, spuse înțeleptul Brihadasva, după ce sărbătoarea svayamvarei s-a încheiat, iar oaspeții plecară la casele lor, zeii, atotputernicii stăpînitori ai Universului, se întîlniră în drumul lor către ceruri cu alți doi zei care se îndreptau și ei grăbiți către palatele regelui Bhima. Erau zeii Kali, zeu al nenorocului și al nefericirii, împreună cu Dvapara, alt geniu al întîmplărilor nefericite.

Văzîndu-i atît de grăbiți, Sakra, zeul zeilor cel care i-a ucis pe demonii Vala și Vritra, i-a oprit întrebîndu-i :

— Dar Kali, încotro, așa grăbit ?
Unde-ai pornit alături de Dvapara ?
— Sîntem grăbiți, o, Indra, către țara
Vidharbei, că prințesa am aflat
Își va alege astăzi un bărbat,
Și cum mă-nclină inima spre ea,
Mă tot gîndeam în mine c-aș putea
Precum mă-ndeamnă doru-mi arzător,
Să-ncerc cu Damayanti să mă-nsor.

Făcînd din ea cu-aleasă bucurie,
A vieții mele doamnă și soție.

Surise Indra : — Kali,-i prea tirziu,
Alegerea-i făcută. Și eu viu
Tot din Vidharba. Nala-i fericitul,
Cel care azi a cîștigat petitul,
Eram de față toți cînd „Cea frumoasă"
A hotărît să-i fie lui mireasă...

Auzind spusele lui Indra, Kali începu să spumege de mînie și acolo, în drum, începu să tăinuiască împreună cu Dvapara, punînd la cale cum să se răzbune.

Se-nclină Kali salutînd pe zei ;
(Minia-n ochi îi scăpăra scintei.)
Și spuse încruntat : — Deoarece,
Ne-a înjosit, eu, peste tot ce e,
Și tot ce s-a făcut, voi răzbuna
Ocara ce ne-aduse ; nu se va
Ierta nici fapta ei, și nici un petitor
Venit de jos din neamul muritor.

„Cum oare a îndrăznit să se mărite cu un muritor de rînd disprețuind voința zeilor ?" urla înciudat Kali. Cum oare a putut să ne înjosească această principesă încît, fiind de față atîția zei, în frunte cu marele Indra, ea să-și dorească un muritor drept soț. Lucrul acesta trebuie pedepsit cu străşnicie.

Auzind nesocotitele vorbe ale lui Kali, zeii, ca unul singur, îi răspunseră :

— Dar, Kali, chiar noi, zeii, am fost de față la serbarea svayamvarei și noi înșine, văzînd cît de îndrăgostită era fecioara de preafrumosul rege Nala, am binecuvîntat această alegere. Și, oare, care femeie din lumea lor, a acestor muritori, nu și-ar întoarce ochii după regele Nala, văzîndu-l atît de frumos, atît de împodobit cu toate virtuțile pămîntene ? El își cunoaște foarte bine toate îndatoririle, știe ca nimeni altul să-și țină pînă la moarte cuvîntul dat, fiind și un temeinic cunoscător al celor patru Vede, așa cum se cuvine să le cunoască un brahman adevărat și de asemenea îi sînt cunoscute sfintele Purane. Din casa lui, atunci cînd se oficiază ritualurile jertfelor, zeii invocați pleacă totdeauna sătui, atît este de generos și de darnic regele Nala. Totul în regatul său se petrece așa cum este poruncit de către sacrele legi strămoșești.

Şi atunci, Kali, cine oare ar îndrăzni să pedepsească un om ca el fără să se teamă că i se vor întoarce îndărăt blestemele lovindu-l însutit. Căci numai un nebun s-ar încumeta să-l blesteme pe înţeleptul rege Nala fără să se teamă de mînia marilor zei!

După ce zeii plecară îndreptîndu-se către cerul lor, Kali, acest duh al nenorocului, îi spuse lui Dvapara :

Dacă un altul a peţit fecioara
Cu care aş fi vrut să mă cunun,
Tot ce mai pot, să-ncerc să mă răzbun,
Şi cum mînia simt că nu-mi dă pace,
Am născocit în minte cum voi face.

Aşadar, iată ce am gîndit : ştii că Nala este cuprins de patima jocului de zaruri. Aşa că eu, cu toate puterile mele cu care m-a fericit Nenorocul, voi pătrunde în trupul său şi acolo îmi voi strămuta cucuşul, făcîndu-l să piardă în felul acesta la joc întreaga sa avere, tronul şi podoabele, banii, elefanţii, caii şi cămilele. Voi face să fie alungat din ţară, să rătăcească prin junglă, iar pînă la urmă să o piardă chiar pe Damayanti. Numai astfel răzbunarea mea va putea fi împlinită. Tu, Dvapara, va trebui să mă ajuţi. Te vei furişa nevăzut la masa lui de joc şi vei măslui zarurile cu îndemînare făcîndu-l ca să piardă ori de cîte ori va da cu zarul. În acest fel voi fi răzbunat de nesocotinţa prinţesei Damayanti, cînd a preţuit mai mult dragostea unui muritor în locul unui zeu.

Aici se încheie cea de a şasea parte a poveştii regelui Nala şi a preafrumoasei Damayanti, pe care înţeleptul Brihadasva a spus-o regelui Yudhisthira în cea de a şasea seară în coliba pe care acesta şi-o făcuse în pădurea sălbatică Kamyaka.

VII

Şi îndată ce seara a cuprins înfiorătoarea pădure tropicală, era în cea de a şaptea seară cînd înţeleptul Brihadasva venea în coliba regelui Yudhisthira să-i spună mai departe povestea regelui Nala şi a preafrumoasei lui regine, Damayanti.

Deci, după ce Kali s-a învoit cu Dvapara cum să poată lovi în regele Nala, cei doi porniră în zbor către acea ţară numită Nishad, unde regele domnea fericit alături de mult frumoasa Damayanti. Setea de răzbunare îi înnebunea, iar veninul le clocotea în suflete. Doisprezece ani Kali s-a tot învîrtit nevăzut la curtea regelui căutînd un pri-

lej să se strecoare în trupul lui Nala. Prilejul s-a ivit în cel de al doisprezecelea an, pe cînd Nala a încercat să-şi facă rugăciunea de seară fără însă să se fi purificat mai întîi, prin spălare.

Pe necuratul drum, în trupul său,
Pătrunse Kali, făcător de rău,
Şi îşi făcu culcuşul, precum boala,
În ascunzişul trupului lui Nala,
Iar de aici, îndată ce pătrunse,
Se furişă viclean pe căi ascunse
Şi merse la Puskhara. — Vino, iute.
Îi spuse el cu vorbe prefăcute,
Să joci la zaruri astăzi cu-al tău frate,
Cu Nala ; şi-mpreună îl vom bate ;
Iar tu, pe drept, vei stăpîni-n vecie,
Nishada şi a ei împărăţie.

Pentru că avea Nala un frate vicios, jucător pătimaş al zarurilor, Puskhara era numele său, şi era cunoscut de toţi ca un om de nimic ; aşa că este de la sine înţeles că, atunci cînd Kali i-a făgăduit că-l va face să cîştige la joc împotriva fratelui său Nala, el n-a mai avut linişte pînă ce nu l-a convins pe acesta să joace împreună cu el.

Puskhara, zornăind în mînă zarul,
Se-nfăţişă la Nala. Ca tîlharul
Zîmbea privindu-şi fratele : — Nu vrei
Să joci cu mine „Taurul ?", să-mi iei
Averea mea, comorile şi tot ?...
. . . . . .
Dar Nala, generosul, blîndul rege,
N-a îndurat aceasta, se-nţelege.
Şi se-aşeză la joc în graba mare.
Curtenii îl priveau cu-ngrijorare.
Şi începu să piardă ca nicicînd,
Arginţii şi vestmintele, pe rînd,
Şi caii, şi trăsurile-aurite,
Şi armele frumos împodobite...

Şi în timp ce Nala juca prăpădindu-şi avutul, prinţesa plîngînd îşi întrista frumoşii săi ochi. Zadarnic prietenii îl rugau să nu mai joace, zadarnic curtenii încercau să-l ducă acasă ; Nala, posedat de Kali, părea că nici nu-i aude. Nimeni nu mai îndrăznea să se apropie de masa unde juca regele.

Cuprins de-mpătimirea pentru zar,
Nala pierdu din nou. Și iar. Și iar.
Veniră prieteni încercînd să-l ia...
Zadarnic. Nala nici nu-i auzea.
Nici unul n-a putut cu-adevărat,
Să-l smulgă de la jocul blestemat.

Și iată că veniră acolo, unde Nala juca obișnuitul său joc de noroc, cei mai de seamă dregători din țară în fruntea a sute și sute de supuși care, într-un glas, cercau să-l vadă pe rege. Apoi însuși vizitiul regelui, conducătorul carului regesc, veni și el cercînd să-l smulgă de la masa de joc, trimis de mai-marii cetății care îl însărcinaseră să-i vorbească lui Nala în numele lor.

— Du-te și spune-i regelui că poporul se află aici și că nu mai poate suferi să-l vadă cuprins de această îngrozitoare patimă !

Văzînd că nimeni și nimic nu-l poate smulge de la joc, veni acolo însăși frumoasa regină, care, cu ochii înlăcrămați, îi vorbi lui Nala cu glasul înecat de plîns :

O, rege, lîngă poartă-i strîns poporul
Arzînd de nerăbdarea să te vadă...
Privește cum s-a adunat grămadă,
Sînt printre ei și sfetnicii domnești
Și-ți cer să le deschizi și să-i primești.

Dar regele, în care era stăpîn acum demonul Kali, îndemnîndu-l să-și arunce în joc tot ce avea, nici nu vrea să audă să se întoarcă acasă.

Dar nu e el. Acesta nu e Nala !
Au spus cu toți cînd i-au văzut sminteala
De care-a fost cuprins stăpînul lor,
Iar sfetnicii-adunați într-un sobor
Plecară care încotro ; spre casă,
Cuprinși de o tristețe rușinoasă.

Acesta este cel de al șaptelea crîmpei din povestea lui Nala pe care preaînțeleptul Brihadasva l-a povestit regelui Yudhisthira pe cînd se afla în pribegie în sălbatica pădure Kamyaka. Astfel ni s-a păstrat legendara poveste despre regele Nala și nenorocosul joc de zaruri cu desfrînatul său frate Puskhara care, prin zarurile măsluite de către demonul Kali, a izbutit să-l jefuiască de întregul său avut.

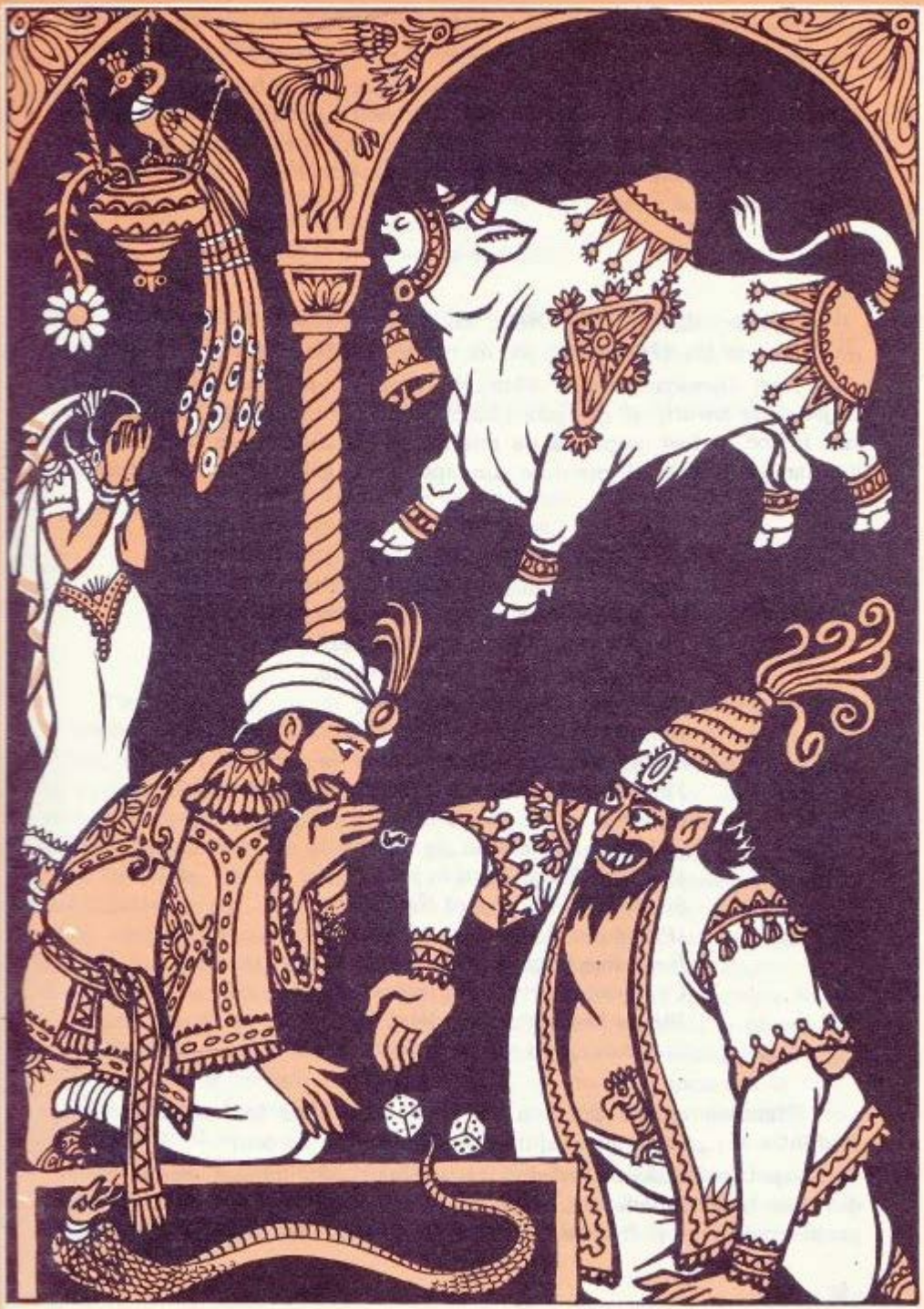

VIII

Şi iată că, iarăşi, pe cînd seara acoperi cu întunericul ei jungla sălbatică, înţeleptul Brihadasva veni din nou la coliba regelui Yudhisthira unde prinse să-şi depene mai departe povestea despre preafrumosul rege Nala, cel care îndemnat de răuvoitorul Kali şi-a pierdut la zaruri întreaga sa avere.

*

Aşadar, slăvitul rege Nala, zis şi Punyasloka începu să-şi ducă mai departe blestematul lui joc de zaruri pierzînd pe rînd tot ce avea.

Deci Damayanti, cînd văzu că regele îşi pierduse minţile, acolo, la jocul de zaruri, şi că toate gîndurile îi sînt îndreptate numai şi numai la joc, a fost cuprinsă de mîhnire şi de îngrijorare pentru soarta lui. Iar cînd află că pierduse aproape totul, grija ei nu mai cunoscu margini.

Cu spaimă-n suflet, prinsă de urgie,
Văzînd cum Nala-n marea-i nebunie,
Ca spulberat de-un viscol hrăpăreţ,
Pierduse tot ce-avea la el de preţ,
Şi, cum chemat de-o stranie ispită,
Cu-ntreaga lui avere irosită,
Îi spuse Brihatsenei, doicii sale,
Ce îngrijea odraslele regale,
Femeie crĕdincioasă şi cinstită,
Cu harul vorbei foarte dăruită :
„Aleargă, Brihatsena, de îndat,
Şi-adună Sfatul Ţării la palat,
Şi spune-le, de sîrg, că Nala chiar,
(Pierzîndu-şi tot ce a avut, la zar),
Îi cheamă lîngă el ca să le spună,
Cum, azi, cuprins de-o patimă nebună,
Pierdu la joc, într-un vîrtej hain,
Şi-a mai rămas din mult foarte puţin.

Sfetnicii, auzind porunca lui Nala, veniră cu toţii la palat, şoptind între ei : „Ah de ne-ar ajuta zeii să ne surîdă norocul".

Aşadar, Damayanti văzînd că sfetnicii s-au adunat iarăşi, merse din nou în sala unde juca Nala şi îi spuse că poporul s-a adunat la porţile palatului şi îi cere să-i vorbească. Nala, însă, părea că nici nu

aude ce-i spunea. Văzînd că zarurile îi sînt tot timpul potrivnice, Damayanti merse din nou la doica copiilor săi și, înlăcrimată, îi spuse :

Aleargă-n grabă, s-a rugat femeia,
Pînă la grajd, să-l chemi pe Varshnieya,
Conducătorul carului regesc,
Și spune-i de îndată, că-l poftesc,
Din ordinul lui Nala, la palat,
Să plece la un drum îndepărtat.

Auzind porunca reginei Damayanti, Brihatsena trimise o slugă de încredere la grajdurile regești care-i spuse lui Varshnieya că regina îl cheamă în mare grabă la palat.

Abia învingîndu-și lacrimile, înțeleapta fiică a lui Bhima îi vorbi cu blîndețe vizitiului regal :

Tu știi ce bun a fost cu tine Nala,
Slăvitul nostru rege, totdeauna ?
Acuma însă, patima, nebuna,
L-a încleștat. Și blestematul joc
L-a prăbușit cumplit în nenoroc.
Vrei să-l ajuți ? Aștept răspunsul tu...

Pentru că lui, cu cît pierde mai mult la jocul de zaruri, cu atît îi crește mai cumplită dorința și setea de cîștig. Iar Puskhara, ca un tîlhar, i-a luat întreaga sa avere. Acum, regele nu numai că nu ascultă rugămințile mele de a se opri din joc, dar nu vrea să mai asculte nici de sfaturile prietenilor și a rudelor încît se pare că și-a pierdut cu desăvîrșire mințile. De aceea, pentru acest lucru eu socot că nu e doar vina lui Nala, că nu vrea să dea ascultare sfaturilor noastre. Pentru acest lucru te-am chemat, vizitiule ! Am nevoie de ajutorul tău și rogu-te împlinește-mi dorința, pentru că, dacă el ar pieri din pricina acestui joc nefericit, niciodată nu mi-aș mai simți cugetul liniștit. Așadar, înhamă la trăsura regală caii, pe care atît de mult îi iubește Nala, cei care aleargă ca gîndul, urcă în trăsură pe cei doi copii și pleacă cu ei la Kundina. Acolo lasă copiii în grija părinților mei, lasă trăsura și caii, iar tu dacă dorești, rămîi și tu acolo, ori du-te și tocmește-te conducător de car la un alt rege, unde vei socoti că ți-ai putea găsi un loc mai potrivit.

După ce Varshnieya ascultă cu mare băgare de seamă tot ce-i spusese regina Damayanti, merse și se sfătui mai întîi cu oamenii înțelepți ai regatului, cei pe care Nala îi socotea sfetnicii săi cei mai

apropiați, povestindu-le tot ce-i spusese Damayanti.

Iar aceștia, după ce gîndiră îndelung, îi porunciră să plece acolo unde l-a trimis stăpîna sa, iar el luă pe cei doi copii și porni spre Vidarbha.

Aici, opri la porți trăsura, care
Nu și-a aflat pe lume-asemănare
Și care-a dus-o peste munți și văi
Pe Indrasena la bunicii săi,
Cu Indraseni, fratele mezin...
Îndurerat și de mihnire plin,
Plîngînd pe Nala, el s-a închinat
Craiului Bhima. Apoi a plecat
Spre Ayodhya, unde s-a tocmit
Rîndaș la cai, la regele vestit,
La Rituparna, unde va rămîne,
Tot surugiu și-acolo. O, stăpîne !...

Iar acesta este cel de al optulea crîmpei din povestea lui Nala, pe care preaînțeleptul Brihadasva i-a povestit-o regelui Yudhisthira pe cînd acesta se afla în pribegie în pădurea Kamyaka.

IX

Iar în cea de a noua seară, Brihadasva veni iarăși la coliba regelui Yudhisthira urmîndu-și firul povestirii :

După ce plecă Varshnieya spre țara Vidarbhei, Nala, jucînd mai departe, pierdu la zaruri întreaga sa avere. Pînă la urmă pierdu și tronul, și podoabele de preț, și caii, și elefanții și cămilele și tot ce avea era acum în stăpînirea lui Puskhara.

Sărac lipit. Cu glas stăruitor,
Puskhara-i spuse batjocoritor :
— Pe ce jucăm, că nu mai ai nimic,
Ce miză pui ? Vreun lucru cît de mic...
Mai ai pe Damayanti. Pune-o-n joc.
Acesta ar fi singurul mijloc
De-a mai putea juca încă un zar.
Încolo, nu mai ai un ban măcar,
Că tot ce ai avut, acum e-al meu...
Sfidarea lui Puskhara cade greu,
Că inima-i se frînse de durere,

S-a cufundat în neguri şi-n tăcere ;
Nici nu clipea. Amară-i năruirea !
Îşi pironea vrăjmaşul cu privirea,
Şi-şi scoase-ncet podoabele, buimac.
Acoperit cu-n singur strai sărac,
Şi fără slujitori în urma sa,
Pe treptele de piatră cobora,
Stîrnind doar milă-n inima oricui.
Doar Damayanti, tristă-n urma lui,
Rămasă din sclipire şi splendoare
Doar într-un strai umil, de cerşetoare.

Şi astfel, părăsind cetatea, pribegiră prin junglă, şi, trei nopţi, regele Nala împreună cu frumoasa Damayanti dormiră sub cerul liber, pentru că noul rege, Puskhara, a poruncit pristavilor să strige pe uliţele oraşelor şi la răscruci de drumuri că acel care îl va adăposti în casa lui pe fostul rege sau îi va da un blid de mîncare, sau va îndrăzni să-i dea ceva de băut, să fie trimis neîntîrziat la moarte.

În urma acestei porunci a lui Puskhara nimeni în cetatea Nishadului n-a mai îndrăznit să-i deschidă uşa fostului rege. Şi astfel, ei petrecură trei zile şi trei nopţi flămînzi şi goi, neprimiţi de nimeni sub un acoperiş, chinuiţi şi de foame, şi de frig, hrănindu-se doar cu rădăcini şi cu fructe. Iar Damayanti îl însoţea pretutindeni, tristă, avînd pe ea doar un strai umil care abia îi putea acoperi trupul. Şi atunci se iviră, venind în zbor, un stol de păsări mari, cu aripi de aur. Iar în mintea lui Nala se iscă un gînd, că dacă ar putea prinde una din aceste păsări, masa lor din seara aceea ar putea fi oarecum mai îmbelşugată.

Se apropie încet de stol şi scoţîndu-şi haina de pe el o aruncă asupra acelor păsări crezînd că astfel va putea prinde cel puţin una. Dar deodată, păsările se înălţară în zbor răpindu-i şi singura haină ce o mai avea. Iar cînd Nala, uimit, rămase gol în junglă, auzi de sus stolul care îi striga batjocoritor : „Hei, tu, nebunule, află că noi sîntem tot zarurile care ţi-au luat totul, şi nu puteam afla pace atîta timp cît ştiam că mai ai o haină. Aşa că am venit asupră-ţi să ţi-o luăm şi pe aceasta."

Şi văzînd cum se îndepărtau păsările-zaruri, plin de tristeţe îi spuse lui Damayanti :

— Priveşte acele zaruri, draga mea, din pricina cărora mi-am pierdut şi tronul, şi avuţiile, am rămas flămînd şi înfrigurat, nefericitul de mine ! Din pricina acestor zaruri, nici unul din supuşii mei din Nishada n-a mai vrut să-mi dea nici adăpost şi nici mîncare. Şi iată că au venit acum, preschimbate în păsări, să-mi fure şi ultimul strai ce îmi mai

rămăsese. Vezi, acum am ajuns la culmea nenorocirilor mele și, din pricina supărărilor care mă copleșesc mi-am pierdut și mințile. Sînt soțul tău, așa că ascultă bine vorbele mele, că eu nu doresc decît fericirea ta. Iată, aici, drumurile acestea care se încrucișează : unul duce către Dekkan, un altul duce către Avanti, iar celălalt se îndreaptă spre muntele Rikshavat, ocolindu-l. Acolo, în zare se văd munții Vindhya, lanțul de munți care se îndreaptă de la răsărit spre apus, la miazănoapte de podișul Dekkanului. Apa ce se vede unduind în zare este rîul Payoshni, care își poartă spre ocean apele tulburi. Dacă privești mai bine vei zări departe și sihăstriile sfinților anahoreți. Acolo se găsesc din belșug rădăcini bune de mîncare precum și fructe parfumate. Un alt drum duce spre țara Vidarbhei, iar celălalt se îndreaptă către Kosala. Acolo, spre miazăzi se află Dekkanul, podișul binecuvîntat al mamei noastre India.

Vorbele acestea le spuse cu mare tristețe Nala, soției sale, frumoasei fiice a regelui Bhima.

Iar Damayanti, înțelegînd din vorbele lui, copleșită de durere îi răspunse cu glasul înecat în lacrimi :

— Inima toată îmi este zdruncinată de supărare, iar trupul meu abia mă mai poartă presimțind ce ai de gînd să faci. Dar gîndește-te cum aș putea să te părăsesc acum cînd ți-ai pierdut averile și tronul, acum cînd ești atît de flămînd, de gol și de însetat ? O, stăpînul meu, slăvite rege Nala, acum cînd tu ești chinuit de foame și istovit, lasă-mă să veghez asupra ta, ca astfel să-ți aduc o mîngîiere aici, în pădurea aceasta sălbatică. Căci marii noștri înțelepți spun că bărbatul, căzut în orice nenorocire, nu-și poate afla leac mai alinător decît mîngîierile soției sale. Și mare adevăr se află ascuns în zicala aceasta.

Și îi răspunse Nala :

— Într-adevăr așa este. O vorbă înțeleaptă ne spune că prieten mai bun decît soția nu se află și nici leac la nenorocire mai bun ca ea nu se găsește pentru bărbatul care se află căzut în suferință. Eu n-aș vrea să te părăsesc și mărturisesc că mai curînd mi-aș da viața decît să te las pe tine aici în junglă, în mijlocul primejdiilor.

...Dar crăiasa,
Regina mîndră, foarte virtuoasa
Răspunse, parcă presimțind năpasta :
— De nu gîndești să-ți părăsești nevasta,
Atunci, o Mare-rege, pentru ce,
Vrei să-mi arăți Vidarbha unde e ?
O, te-nțeleg, te înțeleg prea bine,
Cinstirea ce se dă unei regine
Nu poți deplin aici să mi-o arăți.

Dar dacă pleci, au cum putea-voi să-ți
Mai cred a inimii pornire fără seamăn ?
O, tu care îmi pari cu zeii geamăn,
Nu mai dorești asupra-mi a veghea ?
Cum poți să adincești durerea mea
Mai mult decît putea-voi să îndur ?
Cîte primejdii freamătă în jur,
Iar tu gîndești, stăpîne-al meu slăvit :
„Eu voi rămîne-aicea părăsit,
În timp ce ea, putea-s-ar, la ai săi,
Întoarce iar, pe ocolite căi,
Făcîndu-mi mai ușoară suferința !"

— Dacă dorința ta este ca eu să mă întorc la ai mei, atunci de ce nu vrei să mergem împreună acolo ? O, stăpîne, acolo vei fi primit cu toată cinstirea, tatăl meu te va primi, și în casa lui vom trăi fericiți cîte zile vom mai avea.

Aceasta este povestea ce le-a spus-o Brihadasva în cea de a noua seară.

X

Acum pregătiți-vă să ascultați urmarea povestei pe care Brihadasva le-a spus-o pribegilor în cea de-a zecea seară, pe cînd aceștia se aflau în junglă :

Așadar, Nala îi grăi preafrumoasei regine Damayanti :

— Adu-ți aminte, regină Damayanti, că și eu am fost stăpînul unui regat asemenea cu al tatălui tău, așa că, atîta vreme cît eu, prigonitul de soartă, mă voi afla în starea aceasta umilitoare, nu mă pot arăta în fața tatălui tău !

Cum să mă-ntorc acum, batjocorit,
Flămînd și alungat, și urgisit ?
Eu, cel venit cîndva într-un alai,
În sclipitor, bogat, de aur strai,
Azi să mă-ntorc vestindu-i sărăcia ?
În umilință mi-aș sfîrși mîndria,
Întunecîndu-ți viața și mai mult,
De-ar fi acum îndemnul să-ți ascult.

Iar Brihadasva își urmă povestirea :

Şi astfel, amîndoi, rătăcind prin junglă, înfometaţi şi însetaţi, ajunseră la o colibă părăsită, unde se culcară, osteniţi, pe pămîntul gol. Plin de praf, Nala adormi alături de Damayanti în acea colibă al cărei acoperiş din frunze de palmier abia se mai ţinea. Într-un tîrziu adormi şi Damayanti, frîntă de oboseală, în care timp, însă, Nala, se trezi chinuit de gînduri, şi nu mai putu închide ochii. Îi era şi sufletul, şi mintea pline de amărăciune. Se gîndea şi la scaunul împărătesc pe care îl pierduse, şi la toţi prietenii de altădată care acum nu voiau să-l mai cunoască, precum şi la viaţa lor de pribegie prin jungla îngrozitoare. Şi se tot gîndea sărmanul rege, ajuns fără tron şi fără supuşi, dacă nu ar fi bine s-o părăsească acolo, ca ea să se poată întoarce la ai săi, cei din ţara Vidarbhei. „Căci iată cum preacredincioasa mea soţie suferă din cauza mea. Îi va fi mult mai uşor să se întoarcă acasă fără mine, iar eu să-mi sfîrşesc viaţa aici, unde primejdii de moarte îmi ies în cale la tot pasul. Oare unde îşi va afla adăpost şi cine îi va mîngîia suferinţele? Va găsi undeva o uşă la care să bată şi care să i se deschidă?"

Aşa se chinuia Nala cu fel de fel de întrebări, dar, pînă la urmă, birui gîndul plecării, socotind că este mult mai bine să plece în lume. Demonul Kali îşi strecura nevăzut veninul său blestemat, orbindu-l cu gînduri întunecate.

Dar cum să plece în lume fără vestmînt, gol, ars de soare şi bătut de vînturi? Şi se gîndi să taie din vestmîntul lui Damayanti o bucată, ca astfel să-şi poată acoperi trupul în lunga-i călătorie ce se deschidea înaintea sa. Şi se tot întreba Nala cum ar putea rupe o bucată din vestmîntul ei fără ca Damayanti să-l simtă.

„O, de-aş putea, gîndea în chip hoţesc,
Să-l rup în două, fără s-o trezesc!
Şi cum putea-voi oare, să-l despic,
Să rup în două acest puţin nimic?"

Şi palid, gînditor, cu pas domol,
Colibei vechi porni să-i dea ocol,
Şi-ntr-un tufiş, aproape, azvîrlită,
Găsi o spadă veche, ascuţită,
Doar teaca îi lipsea, încolo, bună...

Nala luă spada şi intrînd în colibă a tăiat o bucată din stofa ce o acoperea pe regină şi se acoperi pe sine. Apoi fugi ca un om care îşi pierduse minţile şi o părăsi în acea colibă dărăpănată.

Pe urmă, sub mustrările duium
Înduioşat, s-a înturnat din drum
Şi a privit-o-n taină lăcrimînd ;
El, al Nishadei rege bun şi blînd !
Un zîmbet trist pe chipu-i se-aşternu ;
Lui Damayanti, iată, nici Vayu,
Şi nici Adityi, însuşi, dînd ocol,
N-au izbutit ca să-i contemple, gol,
Frumosu-i trup, acuma însă, iată,
Cum doarme pe pămîntul gol culcată...
O zdreanţă doar, şi-aceea jumătate,
I-acoperă comorile bogate.

„Au n-o să-şi piardă minţile, gîndi Nala, cînd se va trezi singură şi părăsită în această colibă ? Cum se va descurca de acum înainte în lungul drum plin de primejdii pînă la Vidarbha ?"

„Au va putea străbate fără mine
Pădurea bîntuită de jivine.
Cu şerpi foşnind la fiecare pas ?
Vai, aibă-te în grijă zeul Vas,
Şi Aditya, şi cei doi : Aşvinii ;
Păzească-te asemeni şi divinii
Maruţi ; cu numeroasa oaste-a lor,
Şi facă-ţi din virtute păzitor."

Şi iar se răzgîndea întorcîndu-se, dar Kali, care îi stăpînea acum dreapta lui judecată, îl îndepărta dîndu-i gînduri de plecare. Apoi din nou se întoarse chinuit de remuşcări, pentru ca iarăşi să plece.

Şi a plecat. Cu mintea tulburată,
Lăsînd pe Damayanti jos culcată,
Fugi în codru. Aproape-nnebunit,
El, Nala, cel de Kali, stăpînit,
Gîndindu-se-ntristat la cîte toate...
Sălbatica pădurii maiestate
Acoperi cu împietrirea-i mută
Pe Damayanti, cea de-acum pierdută.

Aceasta este partea a zecea pe care le-a spus-o înţeleptul Brihadaşva, în cea de a zecea seară.

XI

Iar cînd a fost cea de a unsprezecea seară, veni iarăşi înţeleptul Brihadasva la coliba regelui Yudhisthira şi, pînă în tîrziul nopţii, depănă trista poveste a regelui Nala şi a frumoasei sale soţii, regina Damayanti :

Nala porni sub crîncene îmbolduri...
Iar Damayanti cea cu mîndre şolduri
Se deşteptă. Pierise oboseala.
Dar, negăsind alăturea pe Nala,
S-a îngrozit. În jurul bătăturii
Foşneau singurătăţile pădurii,
De care se temea precum de moarte.
Durerea şi-ntristarea, crude foarte,
O cuprindeau. Iar glasul ei striga,
Chemîndu-l pe acel ce-o părăsea :
— O, rege mare, mîndru ca un zeu,
O, prinţule măreţ, stăpîn al meu,
De ce-ai plecat, lăsîndu-mă pierdută ?
De groaza morţii, gura mea e mută
Şi mă-nspăimînt gîndindu-mă că ţi-ai
Uitat de datoria ce-o aveai.

Copleşită de supărare şi adînc îndurerată că nu-l mai găsise pe Nala alături, ea nu înceta să-l cheme. Pădurea cu primejdiile ei o îngrozea, spaimele o cuprindeau văzînd ce singură a rămas.

— O, rege mare, tu care eşti plin de virtute şi iubitor de adevăr, de ce m-ai părăsit ? Eu, iată, adormisem, fiind obosită de drumurile pe care le-am făcut alături de tine, dar nu trebuia să mă părăseşti, lăsîndu-mă singură în aceste groaznice pustietăţi. Dacă tu ai spus adevărul, atunci cînd în faţa zeilor ai jurat să veghezi asupra mea, de ce ai plecat ? Dacă ştiai că eu nu sînt vinovată de toată nenorocirea ce ţi s-a întîmplat, atunci de ce m-ai pedepsit pe mine, părăsindu-mă ? Aşadar, rogu-te, fă ca vorbele pe care le-ai rostit sub jurămînt în faţa marilor zei să se prefacă în adevăruri.

O, tu, viteazule, tu ştii că omul nu poate muri decît în clipa pe care au hotărît-o divinii zei. Doar din pricina aceasta mă mai aflu în viaţă în clipa aceasta cu toate că tu te-ai depărtat de mine, părăsindu-mă.

Desigur, tu te joci, dar nu e glumă,
Îngrijorarea, iată, mă sugrumă,

Și-i grea singurătatea prin pustii...
Viteazule, de-ai ști ce teamă mi-i !
Arată-te, stăpine, mai curînd,
Impodobit cu zîmbetul tău blînd !...
O, iată, te-am văzut ! Și te mai văd !
Te-ai mistuit în verdele prăpăd,
În care vrei să-ți cauți ascunziș...
De ce te-ascunzi, acolo, în tufiș,
Și nu-mi răspunzi, ca vorba-ți să m-alinte ?
Dar jur pe Indra, Marele-părinte,
Că nu pe mine mă jelesc, o, Nala,
Ci numai pentru tine-i tînguiala...

În seara cînd zdrobit de oboseală vei cădea ostenit la rădăcina unui copac cine va veghea asupra-ți ? Cine va fi alături de tine cînd nu mă mai vei avea ?

Și alerga, sărmana, într-o parte și într-alta, plîngînd și văitîndu-se. Cădea zdrobită de durere, îl striga pe Nala, apoi se ascundea ea însăși nemaiștiind ce să mai născocească spre a-i fi mai dulce revederea. Apoi, cu vorbe înfricoșătoare, începu să-l blesteme pe cel care l-a adus pe Nala în starea jalnică de acum :

O, facă Marii-Zei, ca blestematul
Ce farmece făcu, vrăjind bărbatul
Cel mai de preț ce-l are omenirea,
În chinuri grele afle-și ispășirea,
Iar inima lui rea, pizmătăreața,
În mari nenorociri să-și curme viața,
El ucigașu-acel, oricine-ar fi,
Sfîrșească-se în chinuri și mai și !
Cine-l vrăji pe Nala, să-l omoare,
Să piară-n chinuri înspăimîntătoare.

Așa se zbuciuma chinuindu-se regina, strigîndu-l pe Nala fără încetare și căutîndu-l pretutindeni.

Și în vreme ce fiica lui Bhima își striga bărbatul scoțînd țipete de durere precum păsările de mare, plîngînd și văitîndu-se,

Un șarpe boa, un monstru uriaș,
Își împleti inelul ucigaș
În jurul ei, cu gîndul s-o înghită,
Dar cînd țipa, de șarpe-ncolăcită,

Ea nu-şi plîngea ei soarta, se-nţelege,
Ci suferea cînd se gîndea la rege.

Căci numai la Nala se gîndea cînd blestematul şarpe o încolăcise, muşcînd-o şi făcînd sforţări cumplite s-o înghită.

— O, Nala, de ce nu-mi alergi în ajutor în clipa aceasta ? Au nu vezi cum acest şarpe blestemat mă strînge în inelele lui ucigătoare ? Aleargă, Nala, şi scapă-mă ca să-ţi pot fi de ajutor. Vai de sufletul tău cînd vei fi dezlegat de blestemul care te înlănţuie şi îţi vei aduce aminte de mine, atunci cînd nimeni nu va mai fi alături de tine, să-ţi mîngîie somnul ! Vai, cum de ai putut cădea în ispită, plecînd de lîngă mine, flămînd şi istovit şi fără vestminte !

Cînd fiarelor pădurii fi-vei prada,
Cine-ţi va sta alături, Nishada ?

Dar strigătul acel de ajutor,
L-a auzit un tînăr vînător
Ce săgetă prin tainele pădurii,
Veni în goană şi, văzîndu-i purii
Ei ochi ce lăcrimau, acoperită
De fiara ce-o strîngea încolăcită,
Cu spada lui, cu fulger pe oţele,
El o tăie în mii de bucăţele...

Şi după ce o scăpă pe biata regină de strînsoarea ucigătoare a şarpelui, îi spălă rănile de pe trup cu apă proaspătă şi o îmbie cu mîncarea ce o avea la dînsul.

Apoi începu s-o cerceteze cu întrebări, încercînd să afle cine este şi din ce ţară vine, şi mai ales întrebînd-o cu ce treburi se află în sălbăticia junglei ;

— Sărmană fiinţă, de pe ce meleaguri îndepărtate vii şi a cui vei fi fiind tu, frumoaso, cu ochi de gazelă ? Cum se face că rătăceşti neajutorată prin codru, pradă primejdiilor ?

Şi mai ales, răspunde-mi pentru ce
Ţi-i trupu-acoperit cu petece,
Trupul acesta, pur ca nestemata ?
Iar ea îi spuse totul, o, Bharata,
Aşa cum s-a-ntîmplat i-a povestit...
Iar el văzîndu-i sînul dezvelit,
Sprînceana neagră bine arcuită,

Și chipul blînd ca luna împlinită,
Și glasul ei suav, tremurător,
El tînărul, viteazul vînător,
Primi în piept a dragostei ispită.

Însă cînd Damayanti a înțeles ce gînduri ticăloase se țes în mintea acelui vînător netrebnic, fu cuprinsă de o mînie fără margini. Apărîndu-se de pornirile lui năvalnice, Damayanti, plină de durere, rămasă fără soț și fără țară, începu să-l blesteme cu vorbe amare pe ticălos :

— Dacă adevărat este că divinii zei m-au sortit să fiu soția regelui Nala și că nici un păcat pînă acum nu mi-a pătat trupul și sufletul și că nu mă pot gîndi nicicînd la alt bărbat,

De este drept, și de-i adevărat,
Că Nala-i legiuitul meu bărbat,
Și numai el se cade-a stăpîni
A trupului comoară, precum și
Neprihănita inimă, și tot
Îi aparține lui — precum socot —
Atunci, o, facă zeii, prăbușit,
Să cadă acest om nechibzuit !

Cît ce rosti cuvintele aceste și, ca un arbore trăsnit, se prăbuși mort acel vînător necuviincios, iar Damayanti porni mai departe prin tainele înfricoșătoare ale pădurii.

Aceasta este partea de poveste pe care bătrînul înțelept Brihadasva a povestit-o regelui Yudhisthira în cea de a unsprezecea seară.

XII

Și cînd se lăsă cea de a douăsprezecea noapte peste pădurea sălbatică, atunci se arătă iarăși bătrînul Brihadasva la coliba unde își aflase adăpost fostul rege Yudhisthira împreună cu regina Draupadi.

Și iarăși prinse a-și deșira povestea bătrînul rishi :

Așa după cum vă spusesem aseară, la rugăciunea reginei Damayanti, zeii îl pedepsiră pe arcaș :

Căzu trăsnit nevrednicul arcaș,
Iar ea, acum, scăpată de vrăjmaș,
Cu ochii, lotus ce-și desface floarea,
Pătrunse-adînc în înspăimîntătoarea
Pădure uriașă. Glasuri vii

Scoteau din iarbă greieri. Mii și mii,
Și peste tot, în orișice tufiș,
Pîndea cîte un leu privind furiș.
Urși, căprioare, tigri și pantere,
Treceau stîrnind a ierbii mlădiere.
Sus, păsări multe. Fel de fel de neamuri,
Zvîrleau cu triluri limpezi de pe ramuri.

Puteai să te întîlnești prin tufișurile pădurii fie cu tîlhari înrăiți, fie cu tot felul de fiare, care de care mai înverșunate și mai crude.

În zare, munți cu crestele în nor,
Păstrau ascunse-n pîntecele lor
Comori de preț de aur și de fier.
Pe ei creșteau chirciți de vînt și ger,
Arbuști mărunți și tufe încîlcite.
Jos, peșteri multe cu intrări vrăjite,
Și fluvii, și bogate heleștee,
Și lacuri cu sclipiri violacee,
Pe-al căror mal stau fioroase fiare...

...Ce mlaștini mari, ce smîrcuri mocirloase!
Piraie reci, cascade spumegoase,
Și printre ele ea, plîngînd de frică,
A regelui Vidarbhei mîndră fiică,
Ce nevoită-a fost să întîlnească
Sălbateci bivoli, liota șerpească,
Și tigrii cruzi și urșii pădureți...
În cîrduri mari goneau în jur mistreți,
Iar ea avea, drept acoperămînt,
Doar frumusețea-i. Singurul vestmînt;
Iar al credinței nobil giuvaer
O ocrotea ca platoșa de fier.

Cînd se trezi în inima pădurii, Damayanti, chinuită de nenorocirea sa și a soțului său, prinse a se tîngui cu glas tare:

— O, Nala, tu care ai stăpînit ca rege țara Nishadului, tu, cel cu brațe neînfricate, cum de m-ai părăsit, lăsîndu-mă aici, în această pădure sălbatică, pradă atîtor fiare? Cum de ai putut să te porți cu mine atît de viclean, tu care ai adus zeilor atîtea jertfe bogate? De ce ți-ai călcat jurămîntul pe care l-ai făcut atunci, la svayamvară?

Adu-ți aminte de vorbele pe care ți le-au spus acele lebede ce

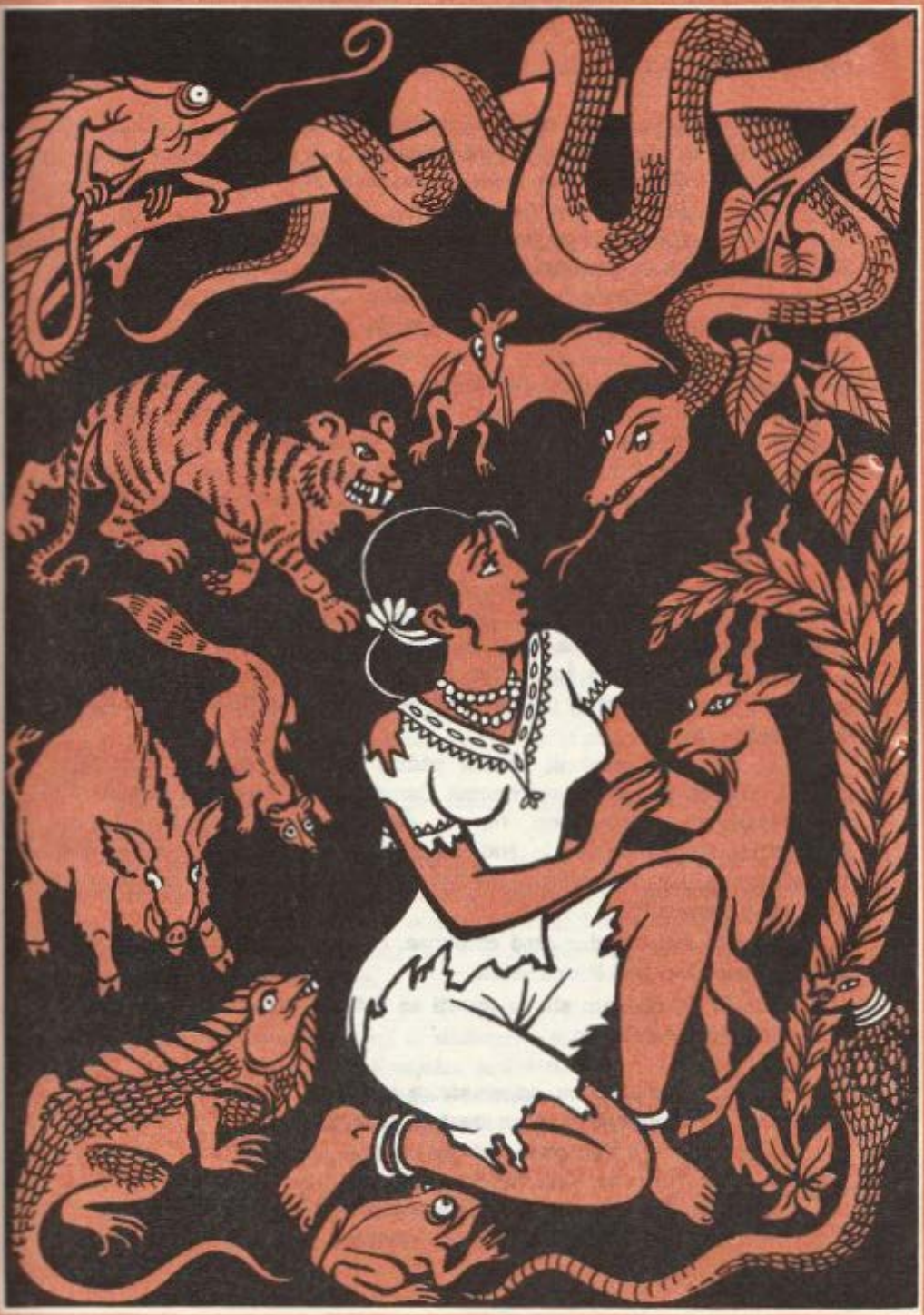

au fost mesageri ai dorurilor noastre? Şi acum de ce nu vrei să-mi mai vorbeşti şi mă laşi fără răspuns în această pădure înfricoşătoare?

De ce nu vrei ca să-mi răspunzi, de ce?
Pădurea-aceasta fără capăt e
Şi spaimele în preajmă mă-nconjor...
Iată un tigru ameninţător,
Cum vine pe furiş şi-mi dă tircoale,
Cu ochi cumpliţi rotiţi în rotocoale,
Cu fălcile deschise, stînd pitit,
Cu pîntecul de foame răscolit...

Oare de ce nu te apropii să mă aperi de colţii lui sfîşietori, tu care îmi spuneai că nimeni alta nu-ţi e dragă pe lumea aceasta în afară de mine? O, dragul meu, fă ca aceste vorbe pe care mi le-ai spus atunci să fie adevărate! Au nu-ţi mai pasă de mine, acum cînd sînt ca o căprioară rătăcită de ceată? Cum de nu te pot vedea stînd acolo pe muntele acela, în toată superba ta frumuseţe? Şi nu te zăresc nici aici în pădurea aceasta încîlcită, nici umblînd şi nici şezînd culcat. Vai, cine se va apropia de mine spunîndu-mi: „Acel pe care îl cauţi, pe regele Nala, cel cu ochii ca floarea de lotus, iată-l aici!" Aşa să-mi răspundă cînd voi întreba dacă nu l-a văzut cumva pe regele Nala?

Dar iată că tigrul îngrozitor se apropie de mine, iar eu mă voi duce spre el fără frică şi cu toate că are dinţi puternici, eu voi merge să-l întreb:

„Tu care eşti stăpînul acestei păduri şi regele tuturor animalelor junglei, află că pe mine mă cheamă Damayanti şi sînt fiica regelui din ţara Vidarbhei. O, spune-mi, tigrule, dacă, umblînd prin junglă, nu l-ai întîlnit cumva pe regele Nala; dacă l-ai întîlnit, spune-mi şi mîngîie-mi inima, iar dacă cumva nu l-ai văzut, atunci vino şi mă sfîşie cu dinţii tăi puternici!"

Tigrul o ascultă, dar nu-i răspunse, ci se îndreptă spre o apă mare unde se duse să-şi potolească setea.

Dincolo de apă, un şir de munţi se înălţau trufaşi, părînd că străpung cerul cu crestele lor.

Iar peste ea, un munte ce-n stihie,
Sclipeşte-n soare crestele. O mie,
Şi străluceşte-n sute de culori.
Ca nişte stele ce răsar din nori,
Aşa sclipesc metale încrustate,
Şi scînteiază mii de nestemate.

Acesta o fi regele, pesemne,
Acestor munți cu înălțimi solemne.

Pe acest munte am să-l întreb dacă nu l-a văzut cumva pe regele Nala, pe acest munte ce se înalță pînă la cer, strălucind în mii de culori minunate :

„Ție, vin să mă închin, munte vestit, și-ți spun că eu sînt fiica unui mare rege, iar numele meu este Damayanti. Numele tatălui meu este Bhima și este un viteaz puternic, cunoscut de toată lumea, un om cucernic care a adus zeilor nenumărate daruri și sacrificii. Am fost măritată cu regele Nala, fiul regelui Virasena, care a domnit pînă nu demult peste frumoasa țară a Nishazilor. Nala mai era cunoscut și sub numele de Punyasloka, adică acel plin de virtuți. Era un bărbat credincios, adînc cunoscător al tainelor *Vedelor*, meșter la cuvînt, adorator al marelui Agni, zeul focului, darnic cu cei sărmani și băutor al sfintei băuturi Soma.

Așa că vreau să-ți spun, ție, rege al munților, că eu sînt soția acestui rege strălucit, pe care însă l-am pierdut în această junglă și pe care acum îl caut deznădăjduită. Spune-mi, munte sfînt, nu cumva l-ai zărit cu vreunul din piscurile tale scînteietoare ? Nu cumva l-ai văzut pe Nala, regele din Nishad, cel ce e asemeni unui elefant măreț ? Pe viteazul între viteji și înțeleptul înțelepților ? De ce, munte, nu vrei să mă socoți ca pe o fiică a ta și nu vrei să mă mîngîi cu vorbe liniștitoare, acum, cînd mă aflu singură și nefericită ? Cînd voi avea fericirea să aud glasul tău dulce ca o ambrozie cerească și puternic ca tunetul aducător de furtună ?"

Însă muntele se acoperi de tăcere, iar Damayanti porni singură spre ținuturile de miazănoapte.

Și merse sărmana Damayanti trei zile și trei nopți prin acea junglă fioroasă și se trezi deodată într-o pădure cum nu mai văzuse în viața ei. Și în pădurea aceasta o mînăstire își înalța zidurile-i albe, iar pe aleile acelei păduri umblau mulți călugări, care de ani și ani de zile se retrăseseră în sihăstrie.

Preasfinți asceți se sihăstreau aci,
Ca Bhigu, ca Vasistha, sau Atri,
Umili, trăind în mare castitate,
Cu apă, aer pur, singurătate ;
Drept hrană, buruieni ; era de-ajuns,
Eliberați de tot, cătau răspuns
La întrebări cu tîlcul elevat :
Cărarea spre-a lui Indra-nalt regat...

Cînd se trezi în curtea acelei mînăstiri, Damayanti se văzu înconjurată de bătrînii sihaştri care, cu toţii doreau să afle cine este şi ce caută pe acele meleaguri pe unde nu trec decît fiarele sălbatice. Iar ea, după ce se înclină cuviincios în faţa lor, a fost primită de către aceştia cu urări de bun sosit, apoi o poftiră să se aşeze pe iarbă alături de ei. Stînd jos în mijlocul lor, prinse a-i cerceta şi ea cu întrebări :

— Vă simţiţi bine aici, în asceza în care trăiţi, preasfinţilor, stînd între focuri şi aducîndu-i jertfe marelui Agni, ocrotitorul ?

— Desigur, preafrumoaso, noi ne simţim foarte bine, purificaţi de toate cele lumeşti, dar tu, spune-ne, ce doreşti şi cu ce am putea să te ajutăm, căci noi, de cum te-am zărit, am simţit o puternică înfiorare văzîndu-ţi chipul tău atît de frumos.

Cine vei fi ? Şi-aicea cu ce drum ?
Că la vederea ta, noi nu ştim cum,
Dar chipul tău divin ne-a tulburat
Cu un păgîn îndemn către păcat.
O, aibă veşnic sufletul tău pace !
Şi n-avea teamă. Poate sub sărace
Vestminte, se ascunde, cine ştie,
Vreo nimfă-a junglei care ne îmbie,
Către greşeli ? Vei fi fiind stăpîna
Acestor munţi ? Sau poate fi-vei zîna
Acestei ape ce-ai pe veci robit-o ?
— O, spune, cine eşti, preafericito ?

Iar ea le răspunse anahoreţilor :

— O, preacuvioşilor brahmani, nu sînt nici zînă, nici zeitate a pădurii nu sînt, şi nici stăpîna muntelui sau regina acestei ape. Sînt doar atît, o biată femeie, şi vreau să vă povestesc viaţa mea tristă. Aşa că, rogu-vă, să-mi daţi ascultare. Sînt fiica marelui Bhima, cel ce stăpîneşte cu dreptate peste ţara Vidarbhilor, iar soţul meu este Nala, regele Nishadei, viteazul înţelept şi plin de evlavie. Pe soţul meu, pe Nala, l-au ademenit nişte oameni vicleni către jocul de zaruri şi astfel l-au jefuit de toate bogăţiile, făcîndu-l să-şi piardă averea. Pînă la urmă, punînd şi tronul în joc, l-a pierdut şi pe acesta, fiind apoi nevoit să-şi părăsească ţara peste care a domnit. Pribegind prin această junglă fioroasă ne-am rătăcit unul de celălalt şi acum, eu, Damayanti, acesta este numele meu, cutreier prin pădure căutîndu-l. Iată, de multă vreme eu înfrunt toate primejdiile nădăjduind că-l voi găsi. Cercetez pădurile şi munţii zadarnic. Cînd am zărit sihăstria voastră, am crezut că poate şi el a găsit un adăpost în acest preafericit lăcaş. Aşa că aflaţi, brahma-

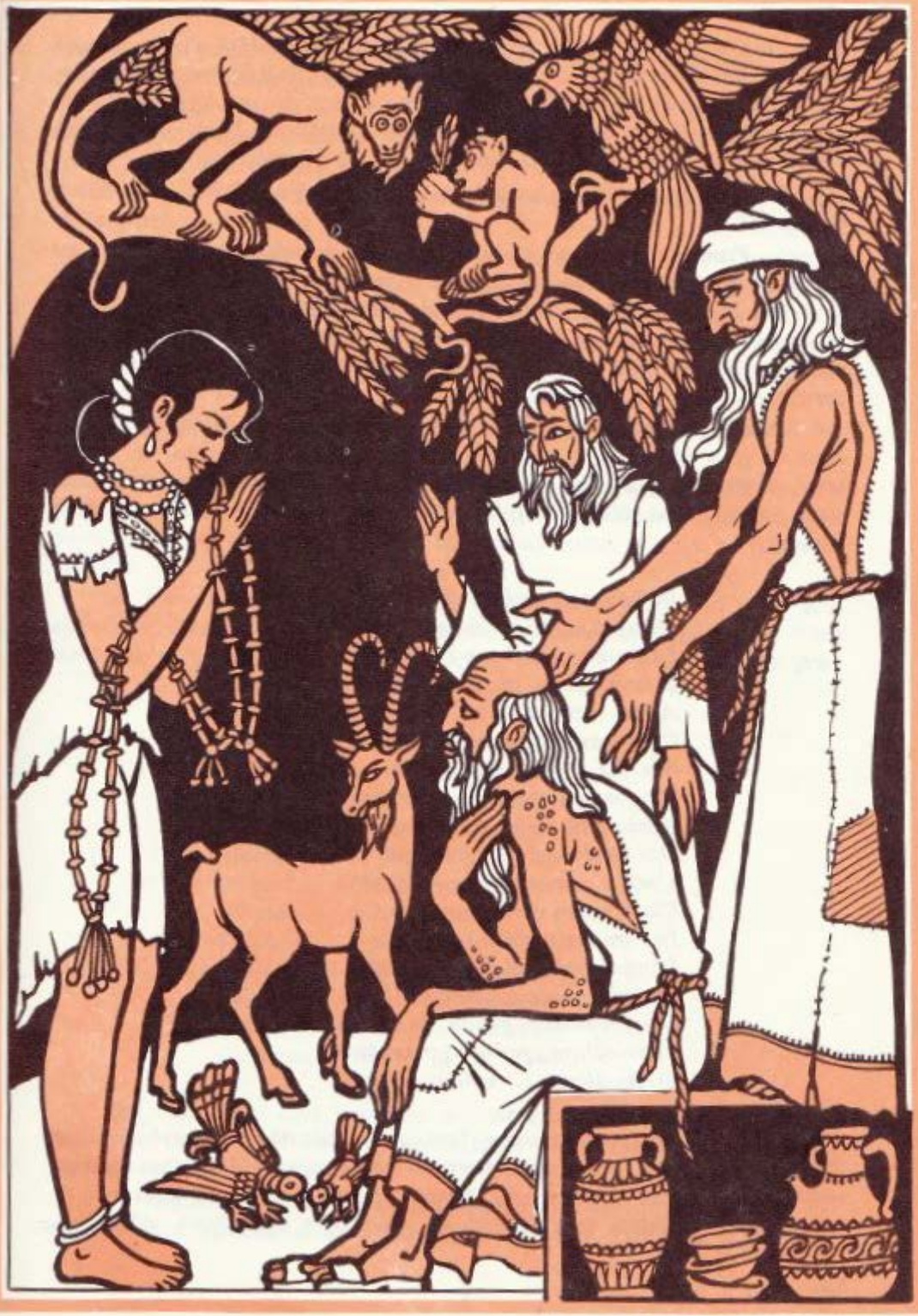

nilor, așa am ajuns eu pe aceste meleaguri, amenințată să fiu sfîșiată de fiare sălbatice. Iar dacă voi nu-mi veți arăta sfinția voastră bunăvoință, ajutîndu-mă să-l regăsesc pe Nala, atunci eu mă voi elibera de acest trup și-mi voi afla, în altă viață, o soartă mai bună. Căci ce-mi folosește viața fără bărbatul pe care mi l-au dăruit înșiși zeii ?

După ce anahoreții au ascultat-o cu multă luare-aminte, unii dintre ei îi grăiră :

— Frumoaso, noi, prin viața noastră, am fost dăruiți de către zei cu harul de a putea prevedea viitorul, și putem să-ți spunem că, în curînd, tu îl vei întîlni iarăși pe Nala. Unindu-vă iarăși, veți trăi fericiți pînă la sfîrșitul vieții voastre. Își va redobîndi întreaga lui avere, va fi izbăvit de orice suferință pămîntească și va cîrmui cu dreptate peste poporul ce i-a fost dat în stăpînire.

Doar cît ce rostiră această proorocire și, deodată, ca și cum tot ce văzuse ea pînă atunci ar fi fost o zămislire alcătuită din fum, se risipi totul. Pieriră într-o clipă și pădurea cu arborii ei seculari, și mînăstirea cu zidurile-i albe, și toți schivnicii cu care stătuse de vorbă pînă atunci.

În fața unei astfel de minuni,
Miraj țesut din vrajă și minciuni,
Ea Damayanti (buze voluptoase,
Și brațe pline, gingaș mlădioase)
A fost cumplit lovită de uimire :
Cum oare, să fi fost închipuire,
Sau vis a fost, ce ochii mi-a-nșelat ?
Cine-mi va spune ce s-a întîmplat ?
Anahoreții cum s-au mistuit,
Dar zidurile unde s-au topit ?
Unde-i acuma rîul ce-și purta
Către ocean curata unda sa,
În care venerabilii părinți,
Își răcoreau amiezile fierbinți ?
Iar arborii aceia, unde sînt,
Ce-și fremătau podoabele în vînt
Și se-nălțau spre cer fermecători,
Strălucitori de fructe și de flori ?

Uimită, Damayanti rămase fără grai, abătută, nepricepînd nimic din minunea ce se întîmplase, neștiind ce să creadă. Neputînd dezlega taina ce se petrecuse, porni mai departe în drumul ei spre ținuturile de miazănoapte. Deodată însă în fața ei, un arbore de ashoka stătea ca

un străjer al pădurii, plin de flori albe-roz, înmirezmînd văzduhul împrejur cu minunatul său parfum.

Dînd cu ochii de acest arbore de ashoka, al cărui nume în limba strămoşilor vrea să însemne „fără tristeţe", Damayanti se opri sub coroana lui înflorită şi-i vorbi :

— O, ashoka, arbore minunat, lîngă tulpina ta mă opresc şi vin să te întreb :

„Tu care veghezi aici în mijlocul junglei, nu l-ai văzut pe regele Nala, soţul meu, pe acel viteaz, învingătorul duşmanilor, cel care prigonit de rele soarte şi-a găsit adăpost în această pădure, îmbrăcat doar cu o zdreanţă, flămînd şi însetat ? Dacă numele tău este adevărat, vrînd să însemne «fără tristeţe», atunci spune-mi că l-ai văzut şi spune-mi încotro s-a îndreptat ? Fă ca într-adevăr să pot pleca şi eu tot fără mîhnire de lîngă tulpina ta şi alungă-mi supărarea şi necazul din inimă."

Copacul însă nu-i dădu nici un răspuns, iar ea porni mai departe la drum şi întîlni în calea ei munţi înalţi, trecu peste rîuri spumegoase, văzu fel de fel de păsări cu pene în sute de culori precum şi fiare de tot felul.

Şi într-un tîrziu, după ce merse zile şi nopţi, întîlni în calea ei o caravană numeroasă, o caravană de cămile, de elefanţi şi de cai. Care încărcate cu poveri şi cu mărfuri duceau fel de fel de podoabe de preţ.

...Intrînd în vad,
O-ngrămădire de popor nomad
Cerca să treacă. Fluviul minunat
De valuri mari părea că e brăzdat,
Iar trestii foşnitoare fremătînd,
Cîntau uşor în vînt, cu glasul blînd.
Bîtlanii se scăldau ţipînd din mii
De pliscuri. Vulturi cenuşii
Şi lebede, şi broaştele ţestoase,
Şi fel de fel de peşti şi, veninoase,
Năpîrci treceau cu sclipete-argintii...
Din loc în loc, ostroave-n stufării
Creşteau ca răsărite din străfund...

Dar cînd văzu acea caravană atît de numeroasă, frumoasa regină Damayanti se apropie de ea şi intră plină de îndrăzneală în rîndurile negustorilor care o însoţeau.

Iar negustorii, văzîndu-i chipul răvăşit şi înfăţişarea sălbatică, îmbrăcată cu o zdreanţă doar, rămasă dintr-o haină, flămîndă şi plină de

praf, cu părul în neorînduială, s-au speriat, că unii din ei au fugit înspăimîntați, iar alții au început să țipe și să arunce în ea cu pietre și cu bolovani. În sfîrșit, unora din ei li s-a făcut milă de ea și prinseră s-o cerceteze cu întrebări :

— Spune-ne, cine ești, făptură omenească ? A cui ești și cu ce treburi pe aici prin pădure ? Ești o yakshas, o rakshas, sau poate o apsaras ? Vei fi poate o nimfă a junglei care ni s-a arătat ca să ne ducă în ispită ? Dacă ești născută prin magie, ca o zînă a copacilor și a apelor, atunci ajută-ne ca această caravană a noastră să ajungă cu bine unde avem de gînd. Fă în așa fel încît nici o nenorocire să nu se abată asupra noastră și să ajungem nevătămați la capătul călătoriei.

Auzind toate acestea, Damayanti își dădu seama că oamenii caravanei o cred o vedenie plăsmuită prin magie. Îndreptîndu-se către acel ce părea a fi conducătorul întregii caravane, plină de tristețe, le grăi astfel :

— Cinstiți negustori, vreau să vă rog să nu mă socotiți o făptură zeiască. Eu nu sînt decît o biată femeie muritoare. Sînt fiica unui rege mare și viteaz și de asemenea sînt soția unui alt rege înțelept care a domnit pînă nu demult peste Nishad. Acum eu m-am rătăcit de el în această junglă sălbatică și-l caut peste tot întrebînd munții, și apele, și copacii, și oamenii, dar nimeni nu știe nimic și nimeni nu-mi spune o vorbă despre el. Rogu-vă, oameni buni, spuneți-mi, dacă nu cumva l-ați întîlnit, în drumurile voastre, pe cel mai înțelept, mai drept și mai viteaz dintre toți regii pe care îi are pămîntul. Numele lui este Nala !

Dar conducătorul caravanei, al cărui nume era Suci, îi răspunse frumoasei Damayanti :

— De cînd umblăm cu caravana ducînd podoabe și mărfuri dintr-o parte în alta a lumii, am întîlnit în drumul nostru tigri, pantere, elefanți, gazele și bivoli, dar n-am întîlnit niciodată un bărbat cu numele de Nala. Tu ești singura ființă pe care am întîlnit-o în pădurea aceasta plină de primejdii.

Auzind răspunsul conducătorului, Damayanti îndrăzni să întrebe :

— Spuneți-mi, rogu-vă, cinstiți negustori, încotro se îndreaptă acum caravana aceasta ?

Și îi răspunse atunci Suci, cîrmuitorul caravanei :

— Această bogată caravană, frumoaso, este a regelui Subahu, înțeleptul iubitor al adevărului, cel care stăpînește cu dreptate peste țara Cedi. Noi, de mulți ani umblăm cu treburile noastre de negustorie prin țara aceasta și nu avem a ne plînge din pricina lui.

Aceasta este partea din povestea regelui Nala, pe care a spus-o brahmanul Brihadasva regelui Yudhisthira în cea de a douăsprezecea seară.

XIII

Şi iarăşi se arătă bătrînul brahman la coliba regelui Yudhisthira, cînd a fost cea de a treisprezecea seară, şi prinse a-i spune mai departe povestea tristă a regelui Nala :

Auzind, deci, tot ce-i spusese conducătorul bogatei caravane, regina, în arzătorul ei dor de a-şi întîlni cît mai grabnic soţul, se hotărî să ceară învoirea de a pleca şi ea la drum împreună cu acea lume care însoţea caravana. Se înrădăcinase în ea credinţa că astfel va putea să-l întîlnească pe Nala.

Porni la drum cu ei. În faţa sa,
Întunecata junglă fremătă
Cu încîlciri de ierburi şi copaci...
Intrat în ea, cu greu te mai desfaci,
Aşa se împletise cu migală
A ierburilor plasă vegetală.
Dar iată că acolo-ntre liane,
Negustătorii marii caravane,
A fost zărit în depărtare, cum,
Sclipea, de-argint, alăturea de drum,
Un lac smălţat cu nuferi de omăt ;
Se întindea în zare, pînă hăt,
Înmiresmînd văzduhul cu parfum ;
Părea o plăsmuire ca de fum,
Cînd graţios îşi legăna alene,
Învăluirea apelor viclene
Cu-adormitoare foşnete de val ;
Păduri bătrîne şi poieni, pe mal,
Şi flori frumoase, blînd mirositoare.
În pomi, se îndulceau la blîndul soare
Mustoase fructe pline de arome.
Pe crengi stufoase — păsări policrome
Se-nveseleau cu-al trilurilor joc...
Piraie limpezi, reci, din loc în loc,
Împrospătau văzduhul cu răcoare ;
Privirilor divină desfătare
Priveliştea aceasta le era ;
Şi cum prinsese lin a înserа,
Iar bietele-animale de povară
Cereau acum, pentru a cîta oară ?
Răgaz pentru odihnă şi tain,

Negustători, cămile și asini,
Și elefanți, și slugi, și cămilari,
Sub ocrotirea arborilor mari,
Cătară loc de tihnă și popas ;
Era un ceas de-amurg, cînd te-ai fi tras
La adăpost, ca noaptea s-o petreci ;
Lăsară nesfîrșitele poteci
Să dormă-n pace pînă mîine-n zori,
Iar cel mai mare dintre negustori,
Dădu poruncă-ndată pentru mas.
Au aținat un foc și, la taifas,
Au mai rămas o vreme, că, ciudată,
Cădea o noapte caldă, parfumată,
Iar crugul ei, urcînd către soroc,
Se îndrepta spre ceasul de mijloc,
Învăluind cu liniște poiana...
În somn adînc căzuse caravana,
Cînd din tufiș au izbucnit, giganți,
O turmă de sălbatici elefanți,
Ce coborau spre lac la adăpat...

În clipa în care elefanții sălbatici au zărit caravana cu elefanții domesticiți s-au repezit asupra lor înnebuniți de furie, încercînd să-i omoare. Ca niște stînci care se prăvălesc din munte strivind totul în calea lor, așa alerga de turbată turma elefanților sălbatici. Într-o clipă, ei au ucis aproape întreaga caravană, sfărîmînd bogățiile din carele grele, nimicind totul. Treziți din somn, buimăciți de vacarmul ce se iscase, oamenii alergau țipînd, căutînd scăpare, ascunzîndu-se în tufișuri sau cățărîndu-se prin arbori.

Aproape toți bărbații-au fost striviți.
— Pluteau pe lac doar nuferii-nfloriți,
Cînd toată caravana se zbătea,
Însingerînd ce-a mai rămas din ea.

Oamenii din caravană alergau prin întuneric, se călcau unii pe alții, iar furia elefanților sălbatici îi ajungea peste tot ucigîndu-i cu lovituri de trompă sau de colți, omorînd cămilele și asinii, însîngerînd totul. Cei ce apucaseră să se urce prin copaci erau smulși cu trompele lor mari și zdrobiți.

Urlau cuprinși de furii monștrii grei,

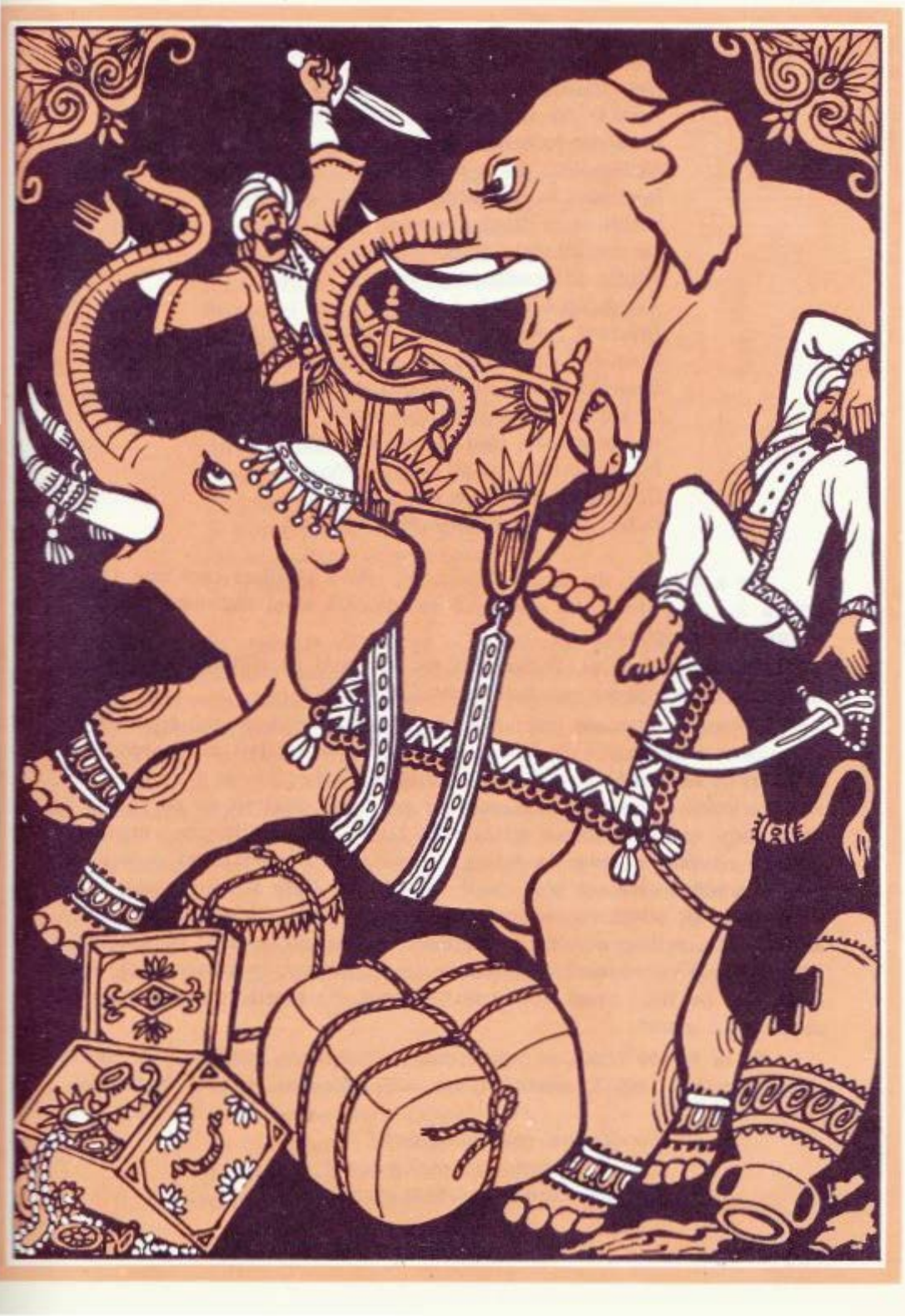

Că lumile vuiră, toate trei,
De-atît vacarm suind în necuprins ;
Apoi un foc sălbatic s-a încins
În tabăra întreagă şi ardea...
Nedomolitul foc se întindea
Învăluind în fum pădurea toată.
Uitaţi-vă, ce flăcări se arată
De pretutindeni, împrejur, arzînd !
Fugiţi, adăpostiţi-vă curînd,
Ascundeţi bogăţiile ! Pe toate !
Bijuterii, comori, şi nestemate,
Luaţi-le ! Acum sînt ale voastre ;
Smaralde verzi, safirele albastre,
Că tot cădea-vor flăcărilor pradă.
Aşa-şi strigau, cînd alergau grămadă,
Înspăimîntaţi, fugind care-ncotro,
Cercînd să se salveze unde s-o
Putea, oriunde, acolo-n vreun ungher...

Iar a doua zi, dis-de-dimineaţă, cei cîţiva cămilari care mai rămăseseră în viaţă din fosta caravană se apucară să-şi îngroape morţii şi se pregătiră de plecare.

Din ascunzişul ei, Damayanti asculta cum se sfătuiau negustorii între ei şi cum judecau cele întîmplate. Gîndea ea :

„Nimeni nu poate muri decît în clipa hotărîtă de zei, spune înţelepciunea strămoşească. Poate de aceea nu m-au strivit ast' noapte elefanţii şi m-au ocolit. Căci, socot eu, totul s-a întîmplat din pricina soartei rele care mă prigoneşte. Dar oare ce păcat am săvîrşit eu ca să curgă atîta sînge şi să se curme atîtea vieţi ? Căci abia întîlnisem caravana aceasta cu care să plec la drum, caravană cu oameni buni care ar fi putut să mă ocrotească pînă ce îl voi găsi pe Nala şi acum, iată, totul e sfărîmat şi, odată cu caravana, şi norocul meu. Şi totul din pricina soartei mele rele şi a zeilor prigonitori care mi-au pregătit un astfel de destin. Poate că eu am păcătuit faţă de zei, atunci, la svayamvară, cînd l-am ales pe Nala drept soţ şi nu pe unul din marii zei care veniseră să-mi ceară mîna".

Şi la fel de tristă ca luna cînd e în scădere, toamna, aşa arăta acum sărmana regină, ascultînd din ascunzătoarea ei cum negustorii

Se sfătuiau, ei între ei, astfel :
„De ce s-a întîmplat acel măcel ?
Ce fapte oare-am săvîrşit, netrebnici ?

Au n-om fi fost cu-adevărat cucernici,
Şi n-am cinstit, prin dar şi prin cuvînt,
Pe marele Kuvéra, zeul sfînt,
Ce stăpîneşte-a lumii bogăţii,
El, fiul lui Visravas ; ori mai ştii,
Yakshaşilor noi nu le-am dăruit,
La ceas de jertfă, ce-am făgăduit ?
Ori geniile poate, cele rele,
Au socotit că-s prea puţin acele
Prinosuri, ce le-am ars pe jar, pe ruguri,
De-au folosit astfel de vicleşuguri,
Mereu nemulţumiţi de tot ce au.
Ori poate astrologii noştri n-au
Mai putut citi ce scrie-n astre ?
Au cine taina bolţilor albastre
Au cercetat-o, zei, ca să ne spună
Ce taine stau în stele şi în lună,
Şi care ceas nu ne era prielnic ?"
Iar unul dintre ei, mai bănuielnic,
Grăi astfel :

„Eu o socot vinovată de tot ce s-a întîmplat pe vrăjitoarea aceea care s-a adăpostit astă-noapte în caravana noastră. Numai ea ne-a adus această nenorocire. Ştiţi, femeia care ne-a povestit că şi-a pierdut bărbatul în junglă, după ce acesta pierduse, la joc, comorile de aur şi de argint, precum şi tronul. Cine ar putea să ne spună dacă frumosul ei chip nu era un chip viclean ascunzînd o altă faţă, de demon ? Poate că era plăsmuită prin magie de către unii vrăjitori care ne-au dorit pieirea ? Căci tot ce s-a petrecut, fără îndoială, e un lucru necurat. Nu este decît o rakshas, ori o yakshas, ori o răutăcioasă pisasi, duhuri dintre acelea care aduc pe lume ruinare şi groază, aşa cum ne-a adus nouă această femeie blestemată. Căci numai ea este vinovată de tot ce vedeţi aici. Iar dacă vom mai întîlni-o vreodată, să fie alungată cu bolovani, să fie lovită cu crengi de bambus şi cu lovituri de pumni. Cu tot ce ne va cădea în mînă se cuvine s-o lovim." Dar

Femeia cea cu zîmbetul sublim,
A ascultat, cum sta-n ascunzătoare,
Acele vorbe ameninţătoare,
Ce le rosteau, cu ciudă, negustorii.
Iar cînd au prins să se arate zorii,
S-a stecurat umilă şi-a fugit...

...Pădurea, cu desișul ei cumplit,
A ocrotit-o blîndă, sub frunzare,
De dorul lor setos de răzbunare.

După ce negustorii plecară, porni și ea la drum pe altă cale și merse vreme multă pînă ce, odată tocmai cînd ziua era pe sfîrșite, ajunse într-un oraș mare, un oraș care era scaunul unui rege blînd și înțelept al cărui nume preacinstit era Subahu. El domnea cu vrednicie peste poporul Sedilor.

Iar copiii acelei cetăți văzînd-o pe Damayanti umblînd fără rost pe străzi, acoperită doar cu o bucată de vestmînt, începură a se ține după ea făcînd un vacarm cumplit în jurul ei.

Era plină de praf, nepieptănată, zdrențăroasă și desculță, neobișnuita arătare, dar sub vestmîntu-i sărac i se ghiceau nobilele-i trăsături. Gloata de copii o urma necăjind-o, fără ca ea să-și poată afla scăparea. Părea o vietate ciudată femeia care umbla pe străzi urmată de ceata tot mai numeroasă. Dar, din întîmplare, ajunse într-un tîrziu în fața palatului regal. La ceasul acela, regina mamă sta pe terasa palatului înconjurată de cîteva slujnice și, văzînd-o umblînd pe străzi, a trimis pe una din ele s-o cheme la palat. Iar aceasta, după ce alungă mulțimea care o urma, o pofti la bătrîna regină. Căci gîndea aceasta : „Este o tînără femeie, necăjită de oamenii cetății, și care are nevoie să fie apărată. Dar cît de minunată e frumusețea ei și cred că, îmbrăcată cu alte straie, va fi în stare să dea o nouă strălucire palatului meu."

Ajungînd în fața reginei, aceasta îi face semn să se apropie fără teamă și-i spuse :

— Deși în ochi ai neguri și tristețe,
Eu n-am văzut atîta frumusețe
Pe chipul unei alte muritoare.
Tu strălucești ca razele de soare,
Ori ca un fulger ce străbate norii...
O, spune-mi cine ești ? Rătăcitorii
Tăi pași de unde vin, din care țară ?
Nu pari un om de rînd, că princiară
Îți este fața, chiar fără podoabe ;
Vii fără de curteni și fără roabe,
Și totuși tu de nimeni nu ai teamă.
Te tragi din neam de zei, de bună seamă ?

— O, nu, slăvită regină, nu mă trag din neam de zei, ci neam de pămînteni mi-au fost și strămoșii, și părinții. Sînt o biată femeie cin-

stită, credincioasă soțului său. Sînt o slujnică care umblu din loc în loc agonisindu-mi hrana și mă adăpostesc acolo unde mă apucă noaptea. Soțul meu, pe care îl caut și pe care îl iubesc cu o dragoste statornică, așa cum și el mă iubește, s-a rătăcit de mine într-o pădure și nu pot să-l mai aflu. Socot că și-a pierdut puțin mințile de cînd, jucînd la zaruri întreaga lui avere, a rămas sărac și pe drumuri. Am fost nevoiți din pricina aceasta să ne aflăm adăpost în tainele pădurii.

Într-o zi, acele zaruri blestemate care l-au sărăcit, au venit după noi sub chipul unor păsări trimise de un zeu al nenorocului și, el cercînd să le prindă, acestea i-au răpit în zbor și ultima haină pe care o mai avea. A rămas astfel în pădure, flămînd și gol, avîndu-mă doar pe mine alături. Dar odată, pe cînd ne odihneam într-o colibă, m-a părăsit, după ce mi-a luat și o jumătate din vestmîntul meu. De atunci, nobilă regină, umblu peste tot, căutîndu-l. Mă hrănesc cu fructe sălbatice și îmi sting setea cu apă din bălți. Dar nicăieri nu-l pot afla pe bărbatul mîndru și înțelept, cel care se asemăna la chip cu zeii nemuritori.

Văzînd-o cum plîngea în timp ce-și depăna povestea ei tristă, însăși mama regelui prinse a plînge de mila ei. Iar mai apoi îi spuse :

— Te rog să rămîi la curtea mea ca oaspete, iar pe soțul tău îl vor căuta peste tot slujitorii mei pînă ce îl vor afla. Sau poate el însuși va nimeri în cetatea aceasta căutînd adăpost.

Auzind binevoitoarele cuvinte, frumoasa Damayanti îi răspunse :

— E minunat ajutorul ce vrei să mi-l dai și l-aș primi cu plăcere, dacă vei înțelege să facem între noi o învoială. Să știi că eu nu primesc să mi se dea de mîncare resturile bucatelor ce rămîn de la ospețele voastre. Să nu fiu pusă să vă spăl pe picioare, seara, cînd mergeți să vă culcați, iar de cumva vreun bărbat străin va încerca să se apropie de mine cu gînduri de păcat, acela, oricine ar fi el, să fie biciuit. Dacă nu primești acest legămînt făcut între noi, atunci, chiar în clipa aceasta voi porni la drum alăturîndu-mă vreunei cete de brahmani rătăcitori,

Iar dacă învoiala o primești
Rămîn la tine. Fastele regești
Îmi vor displace, dacă-ți vei călca
Cuvîntul dat. Și toată cinstea ta
Va rămînea netrebnică podoabă.
Că eu, acest palat în mare grabă
Îl părăsesc, oricît ar fi de greu,
Ca nefiind deloc pe placul meu.

Iar mama regelui, ascultînd-o, îi răspunse plină de bucurie :

— Să fie așa după cum dorești, iar eu jur să nu-mi calc niciodată

legămîntul față de tine.

Apoi regina-mamă o chemă la dînsa pe fiica sa Sunanda, cam de aceeași vîrstă ca și Damayanti, și foarte asemănătoare la chip cu aceasta și îi spuse :

— Sunanda, privește ce frumoasă este această tînără femeie. Este o slujnică pribeagă care și-a pierdut bărbatul în junglă. Vreau ca de azi înainte să rămînă la palatul nostru și să devină prietena ta.

Sunanda o primi cu bucurie și, văzînd că erau cam de aceeași vîrstă, o luă cu plăcere alături de celelalte prietene ale sale, iar Damayanti se simțea din ce în ce mai bine la palat, unde avea tot ce-i dorea inima, unde era iubită și prețuită de toată lumea.

Aceasta a fost partea din povestea regelui Nala pe care bătrînul rishi i-a spus-o regelui Yudhisthira în coliba sa din junglă în cea de a treisprezecea seară.

XIV

Iar acum să ascultăm urmarea acelei frumoase povești pe care bătrînul rishi Brihadasva le-a spus-o în cea de a patrusprezecea seară regelui Yudhisthira și soției sale Draupadi, pe cînd aceștia se aflau în coliba lor din junglă.

În ziua aceea cînd regele Nala a părăsit-o pe Damayanti în pădurea sălbatică, lăsîndu-i pe zei să se îngrijească de soarta ei, văzu deodată alături de drumul său, numai la cîțiva pași, arzînd un rug făcut dintr-un tufiș.

Din flăcările și jăratecul focului se auzea un glas îndurerat strigîndu-l pe Nala :

— Grăbește-te, Nala, și rogu-te, vino și mă ajută !

Glasul care-i cerea ajutor venea din vîlvătăile focului ; striga și se zbătea cineva pe jăratec spre uimirea lui Nala.

— Grăbește-te, Nala ! Și nu te teme, căci tu ești cel chemat să-mi aduci mîntuirea ! Tu trebuie să mă dezlegi de groaznicul blestem care mă apasă, acela de a sta în flăcări pînă ce într-o zi tu vei veni să mă scapi. Eu sînt Karkotaka, regele nagașilor, al acelui popor din ființe jumătate-om, jumătate-șarpe și am fost blestemat de rishiul Narada pentru că l-am păcălit punînd în el dorințe necurate, făcîndu-l să cadă astfel în păcat. Astfel suna blestemul lui Narada : „Aici să zaci, aici pe jăratic, pînă în ziua cînd va trece pe aici regele Nala și te va dezlega de blestemul meu.“ Din pricina asta eu nu mă mai pot mișca din loc avînd trupul împietrit. Din clipa aceea, de cînd Narada mi-a trimis acest

blestem parcă sînt legat de pămînt, parcă aş fi un copac cu rădăcinile adînc înfipte în lut. Dacă mă scapi de acest blestem, şi eu la rîndul meu îl voi alunga pe Kali din trupul tău, aşa ca să nu-ţi mai poată aduce nici un fel de neajunsuri. Să fim prieteni, Nala. Scoate-mă din focul acesta ! Apoi eu mă voi face mic, doar cît un deget, iar tu Nala, du-mă cît mai departe, acolo unde să nu mă mai poată ajunge flăcările blestemului.

Nala îl luă în braţe şi-l scoase din flăcări, dar chiar cînd Nala se pregătea să-l lase pe Karkotaka pe pămînt acesta mai vorbi :

— O, bunule rege Nala, mergi înainte zece paşi, după care, eu, prefăcut într-un purice, te voi muşca. Muşcătura aceasta îţi va schimba înfăţişarea. De aici încolo, tu nu vei mai suferi de boala nenorocului, pe cînd blestematul Kali ascuns în trupul tău se va chinui cumplit din pricina veninului meu pe care eu ţi-l voi strecura în trup.

Auzind cele spuse de regele nagaşilor, Nala făcu cei zece paşi, cînd

Simţi deodată-n braţ o muşcătură.
Apoi, ciudat, pe chip îi apărură
Noi trăsături, urîte şi scălîmbe,
Frumoasele lui braţe erau strîmbe,
Şi-n nici un fel, nimic nu semăna,
Cu cel de mai nainte...
Cum de s-a
Făcut minunea asta, oare, şi de ce ?
Mirat, rămase-n drum, gîndind la ce,
Va face de acuma înainte,
Urît, cumplit, desculţ, fără vestminte...

Dar Karkotaka, luîndu-şi chipul său de mai înainte, redeveni iarăşi regele nagaşilor cu chipul jumătate-om, jumătate-şarpe şi

Grăi astfel acelei pocitanii :
— Fiind cum eşti, nu vor mai şti duşmanii,
Că Nala cel vestit, slăvitul rege,
Şade ascuns sub astfel de betege
Înfăţişări...

Iar veninul meu pe care l-am strecurat în tine îl va chinui într-atît pe Kali, încît va fi bucuros să te părăsească. Toate mădularele sale otrăvite de veninul meu îl vor umple de durere, că va fi silit să plece. În felul acesta, tu, eliberat de el, vei fi ocrotit şi nu vei mai avea de suferit de acela care te-a chinuit pe nedrept.

Și ține minte ce-ți vorbesc acum :
Pleacă grăbit și-așterne-te la drum
Fără popas. Aleargă ca năluca,
Spunînd cui te întreabă : Sînt Bahuka,
Sînt priceput la cai și călăreț,
Știu cum să-i îngrijesc și ce nutreț
Se cade să le dau, să fac din ei
Buni de-nhămat la carul unor zei.

Grăbește-te, Nala, și în drumul tău să nu te temi nici de fiare, nici de vrăjmași și nici de brahmanii care se pricep la vrăji și la blesteme.

Otrava mea de azi să-ți fie scut
Și să se facă zid de apărare
De braț de om, de colț de lup, sau gheare,
Sau cînd vor încerca să te lovească
Cei cu știință rea, vrăjitorească...

Îndreaptă-ți pașii, Nala, către cetatea Ayodhya, acolo unde domnește înțeleptul rege Rituparna, cel care cunoaște ca nimeni altul știința tăinuită a jocului de zaruri. Spune-i că te pricepi la cai și că le pricepi graiul. Auzind lucrul acesta, el te va lua în slujba lui și se va împrieteni cu tine. Rituparna mai are un fiu, Ikshvaku, care și el se pricepe minunat la jocurile de noroc. Fă-ți-l și pe acesta prieten, căci va fi spre folosul tău. Învață de la el cum să arunci zarurile ca nimeni să nu te poată bate. Cînd vei cunoaște taina zarurilor, atunci, nu peste multă vreme, îți vei redobîndi soția, bogățiile pierdute și tronul.

Iar dacă vei dori ca-n noul rost
Să-ți capeți iarăși chipul tău dintîi,
Îmbrac-această haină și rămîi
O clipă doar cu gîndul către mine...
Și-o haină îi dădu. Avea depline
Virtuți vrăjitorești în ea țesute ;
Străvechi magii cu forțe nevăzute,
Îi dăruiau puteri nebiruite.

După ce îl învață toate acestea, regele nagașilor se făcu nevăzut.

Aceasta a fost partea din povestea regelui Nala și a preafrumoasei Damayanti pe care rishiul Brihadasva i-a spus-o în cea de a patruspre-zecea seară, în coliba din junglă regelui Yudhisthira.

XV

Și cînd a fost cea de a cincisprezecea seară, veni iarăși bătrînul Brihadasva la coliba regelui Yudhisthira și reluă povestea de acolo de unde o lăsase în seara trecută.

— După ce omul-șarpe, Karkotaka, se făcu nevăzut, Nala se așternu la drum și, după multe zile de mers, pătrunse în cetatea Ayodhya, acolo unde domnea vestitul rege Rituparna.

Întrebîndu-i pe trecătorii pe care îi întîlni dacă acel palat strălucitor este al regelui Rituparna, a fost condus numaidecît la acesta.

— Bahuka mă numesc și mă pricep
La cai, ca nimeni altul. Un sirep
Cît de sălbatic îngenunche blînd
În fața mea, de-i poruncesc în gînd.
Iar dacă vei avea de trebuință,
La lucruri de-nchicită iscusință
Ce ai tăi sfetnici nu le înțeleg,
Pe mine să mă chemi să le dezleg.
...Din fier îți fac orice. Și nu te mint,
Brățări meșteșugite, din argint,
Mai ager scrise, nimeni n-o să-ți facă,
La muncă grea, nu-i om să mă întreacă,
Iar eu mă leg să ți le fac pe toate..
Oprește-mă la tine în cetate !

Și pot să-ți mai spun că sînt cel mai iscusit meșter bucătar. Știu să-ți gătesc cele mai gustoase mîncăruri pe care tu niciodată nu le-ai mai avut în talere. Și încă la multe meșteșuguri mă pricep și, dacă mă vei tocmi slugă la tine, nu vei avea decît de cîștigat.

— Bine, Bahuka, te iau în slujba mea cu simbrie de zece mii de galbeni pe an, îi spuse Rituparna după o clipă de gîndire. Eu de mult mi-am dorit să am la carul meu sirepi care să alerge ca furtuna și carul meu de luptă să nu aibă seamăn pe lume. Cei doi îngrijitori de cai pe care i-am avut pînă acum, Varshneya și Jivala, vor asculta de poruncile tale, ajutîndu-te. Tu, fă tot ce crezi că se cuvine făcut, ca armăsarii mei să alerge ca furtuna, iar cînd plec cu ei la drum, să nu poată fi întrecuți de nimeni.

Așadar Bahuka...

Rămase să slujească în credință
La Rituparna. Dreapta sîrguință

Ce-o arăta vădea făgăduiala.
Alături de Varshneya și Jivala
Muncea cu sîrg cu dinșii laolaltă.

Aici era foarte mulțumit Nala, muncind toată ziua. Doar seara, cînd mergea la culcare, atunci îl cuprindea o jale cumplită și un dor după pierduta lui regină, de cea pe care o părăsise în jungla plină de primejdii. Și cînd își aducea aminte de frumoasa lui Damayanti, începea să plîngă și să se jelească cu glas tare că cei doi tovarăși de muncă cu care împărțea aceeași locuință nu-și mai puteau afla odihna. Plîngea în fiecare noapte sărmanul Bahuka :

Pe unde, vai, picioarele-i divine,
Vor fi umblînd ? Și unde, zgribulit,
Își odihnește trupu-i ostenit ?
Și unde o fi stînd, nefericită,
De foame și de sete chinuită,
Și ce va cugeta în sinea sa,
De nebunia groaznică a mea ?

Tulburați de văicăreala pe care o ascultau în fiecare noapte, cei doi, Varshneya și Jivala, l-au cercetat pe Bahuka cu meșteșugite întrebări :

— Bahuka, în fiecare noapte te auzim văicărindu-te, plîngînd și chemînd pe cineva. Spune-ne și nouă ce te muncește, de ce te zbuciumi în fiecare seară pînă noaptea tîrziu ?

Iar Bahuka le răspunse cu amărăciune :

...Cea pe care-o plîng
Avu pe vremuri parte de-un nătîng ;
Un biet nebun, o, zei, i-a fost bărbat ;
El n-a știut nicicînd cuvîntul dat,
Și nici făgăduiala să și-o țină.
Și pe femeia asta, fără vină,
A părăsit-o-n junglă, în pădure.
De-atunci, el, neputînd să mai îndure
Amarele căințe care-l dor,
Prin lumea-ntreagă, veșnic călător,
Aleargă și o caută, o, zei !
Dar noaptea, plin de amintirea ei,
Îi murmură, durerea-i trimițîndu-i.
În drumurile sale, el, nicicînd nu-i

Lăsat în pace binefăcătoare
De gîndurile-n veci chinuitoare.

Acum el, după ce a umblat pretutindeni, s-a hotărît să se facă slugă undeva, dar zadarnic, că nu-şi poate afla liniştea pînă ce nu va putea s-o regăsească. De asta plîng şi mă zbucium în fiecare noapte cînd mă gîndesc la acea femeie şi la toate suferinţele ei. Cine ştie ce s-o fi mai întîmplat cu ea, cine ştie dacă mai trăieşte, şi cît o fi suferit flămîndă şi ostenită...

Iată, aceasta a fost partea din povestea regelui Nala pe care a spus-o rishiul Brihadasva regelui Yudhisthira, în coliba sa din junglă, în cea de a cincisprezecea seară.

XVI

Iar cînd se lăsă întunericul vestind cea de a şaisprezecea seară, făcînd pentru cea de a şaisprezecea oară să strălucească stelele pe bolta întunecată, bătrînul brahman se arătă iarăşi la coliba regelui Yudhisthira, care îl aştepta cu nerăbdare să afle ce s-a mai întîmplat cu regele Nala.

Şi începu iarăşi a-şi depăna Brihadasva ciudata lui poveste :

Aşadar, după cum vă spuneam aseară, Nala a rămas să slujească de aici înainte la Rituparna, legîndu-se faţă de rege să-i îngrijească într-astfel caii încît nimeni pe lume să nu aibă cai mai buni decît el. Aici, la curtea regelui Subahu, el era mulţumit că nu mai era nevoit să pribegească prin fioroasele păduri tropicale, luptîndu-se cu foamea, cu frigul şi cu tot felul de fiare.

Dar regele Bhima văzînd că nu mai are nici o ştire de la ei, a trimis în lume fel de fel de crainici care să-i caute pînă ce le vor da de urmă.

— Mergeţi, le spuse Bhima, şi răscoliţi peste tot şi aflaţi pe unde oare, în ce cetate, sau pe la ce curte regească se vor fi oprit Nala împreună cu regina sa. Căutaţi pretutindeni, şi acel brahman care va avea norocul să-i găsească, mari daruri va primi de la mine.

Şi dacă-o izbuti
Să poată să-i aducă pîn-aci,
Pe amîndoi, răsplata-i şi mai mare ;
Iar de cumva, din neagra-nstrăinare,
Din ţara sau cetatea unde stau,
Nu-i va putea aduce, ori de n-au

Tărie să se-arate, va primi
Numai spunîndu-mi locul unde-ar fi,
Mia de vaci ce-am fost făgăduit.

Auzind aceasta brahmanii, călătorind fără răgaz dincolo de hotarele lui Bhima, au întrebat pe toţi oamenii, pe conducătorii de caravane şi pe brahmanii rătăcitori pe care-i întîlneau în drumul lor, dacă nu cumva au întîlnit în necurmatele lor pribegii doi tineri frumoşi ca nişte zei care rătăcesc necunoscuţi prin lume. Şi peste tot primeau acelaşi răspuns că prin ţara lor nu s-au văzut asemenea călători ; ori le răspundeau însoţitorii de caravane că, în drumurile lor fără sfîrşit nu s-a întîmplat să întîlnească asemenea neobişnuiţi călători. Dar într-o zi,

Într-un oraş cu numele Sedi,
(Cetatea fără seamăn de frumoasă)
S-a fost văzut umblînd din casă-n casă,
Un djivas, ce Sudeva se numea ;
Acesta, întorcîndu-se, spunea,
C-a întîlnit la curte, la palat,
La o serbare, chipul minunat
Al unei fete (Damayanti poate),
Mergea lîngă Sunanda. Şi socoate
Că numai ea e vrednică, pe cale,
Să umble cu odrasle de rajale.

Slabă cum era, îmbrăcată în straie sărăcăcioase, i-a trebuit multă vreme lui Sudeva pînă s-o recunoască în femeia aceasta pe frumoasa fiică a regelui Bhima.

„Aceste minuni de frumuseţe nu le poate avea decît Damayanti, îşi spuse brahmanul Sudeva, că atîtea armonii nu le-a mai avut nicicînd o muritoare ; poate numai soţia zeului Manmatha ar mai putea avea atîta belşug de frumuseţi."

Ca Sri e de frumoasă. Uimitoare
Şi are ochii, lotuşi ce se vor
Deschişi peste-un adînc ameţitor...
Trup legănat cu graţii de tulpină
De nufăr, cînd se-nalţă spre lumină
În lacul din Vidarbha...

„Dar oricine poate vedea că peste capul ei au trecut furtunile unor necazuri şi că un destin vrăjmaş a sfîşiat-o aşa după cum demonul Rahu

sfîşie luna plină."

Precum un cîmp vrăjit, într-un mister,
Ar duce-n matca-i vin de palmier
Şi-ar ofili a nuferilor floare,
Iar păsările, vesel cîntătoare,
Ar fi zburat de groază-n depărtări ;
Părea un lac cu nuferi de visări,
Cînd elefanţi sălbatici răscolesc
Şi calcă sub copite ce-ntîlnesc.
Era atît de gingaş rotunjită,
Că şi Kuvera, zeul, în ispită
Ar fi căzut cu ea. Şi în palatu-i,
Ar fi ţinut-o printre alte stătui.

Se poate citi pe chipul acestei frumoase femei că de multă vreme este lipsită, sărmana, de divinele desfătări ale iubirii. Pentru că ştiut este că dragostea este podoaba cea mai de preţ a unei femei frumoase, chiar cînd ea este lipsită de sclipitoarele podoabe de aur şi de pietre preţioase.

Dar oare cînd se vor sfîrşi aceste prigoane ale zeilor vrăjmaşi ? Cînd oare regelui Nala îi va fi sortit să-şi recapete tronul şi bogăţiile pierdute ? Cînd se va întîlni din nou cu frumoasa lui regină, această femeie care ar fi fost

Să fie împlinirea altui rost :
Să-i strălucească trupu-n minunate
Străfulgerări de pietre nestemate,
Brăţări de aur (mari) şi coliere ;
Acum părea ca luna în scădere,
Cînd noaptea grea, cu nouri în risipă,
O lasă să se-arate cîte-o clipă.

„De bună seamă, această femeie-zeiţă nu poate fi decît fiica regelui Bhima. Nici o alta nu poate fi la fel de frumoasă, că ochii mei pînă acum n-au mai avut norocul să întîlnească o frumuseţe asemănătoare."

Mînat de asemenea gînduri, Sudeva porni pe urmele ei şi se strecură şi el în palatul regelui. Aici, apropiindu-se în mare taină, îi şopti :

Frumoasă Damayanti, eu sînt Sudeva, şi
Sînt prieten cu-al tău frate, chiar Bhima ne-a trimis
Pe mine şi pe alţii să vă găsim. Ne-a zis
Că vom primi la urmă răsplata-mbelşugată ;

Copii și frați, și mamă, și vrednicul tău tată,
Mihniți de lipsa voastră, sînt prăbușiți, sărmanii ;
Prin lume să vă afle, cutreieră brahmanii
Cercînd să afle urma pe unde ați trecut...

Recunoscîndu-l pe brahmanul Sudeva, Damayanti începu să plîngă și să se zbuciume. Îl întrebă apoi, cercînd să afle veşti despre părinți, despre frații și copiii ei precum și despre prietenele care rămăseseră la curtea regelui Bhima. Dar plînsul o podidi și mai tare și nu mai putea fi chip să-și poată înfrîna năvala lacrimilor.

Deodată Sunanda, fiica reginei băgă de seamă că sărmana Damayanti hohotea în plîns, în timp ce stătea de vorbă cu un brahman străin

Neștiind care e pricina tristeței ei, Sunanda alergă în mare grabă la bătrîna regină și-i spuse cu întristare :

Cine, oare,
Pe Damayanti atît a-ndurerat-o,
Că-n hohote se prăbușește, iat-o !
Vorbind cu un brahman necunoscut.
Au ce s-o fi,-ntre dînșii, petrecut ?
Mergi tu la el și află-a ei poveste ;
De unde e, a cui, și cine este ?

Văzînd și ea cum plîngea tînăra femeie, îl chemă la dînsa pe Sudeva și îl cercetă dorind să afle tot ce acesta știa despre tînăra femeie.

...O, rogu-te, străine
Brahman, răspunde-mi, dacă știi,
Femeia cu atîtea gingășii,
Cu care-ai stat de vorbă, cine este ?
Aș vrea să-mi spui întreaga ei poveste,
Copii și soț, pe unde i-a pierdut ?
De ce i-e chipu-atît de abătut
Frumoasei cu ochi lungi ca de migdale ?
Și pentru ce-a bătut atîta cale ?
De unde vine, și-a plecat de ce ?
De ce arată-n starea-n care e ?
Acestea aș fi vrut, de se cuvine,
Să aflu, o, brahmane, de la tine.

Sudeva, răspunzînd rugăminții reginei, începu, cu glas potolit, să povestească tot ce știa despre Damayanti ; că ea era fiica viteazului

rege Bhima, cel ce domnea în țara Vidarbha, care, la sorocul hotărît de zei, a fost măritată cu regele Nala din ținutul Nishad, dar care, avînd patima jocului de zaruri, a pierdut toată averea la joc și au plecat apoi în pribegie împreună, după care nu s-a mai știut nimic despre ei.

Aceasta a fost partea din povestea regelui Nala, pe care brahmanul Brihadasva a povestit-o în cea de a șasesprezecea seară.

XVII

Așadar, după cum vă spuneam aseară, Sudeva depănă acolo, în fața reginei și a marilor dregători, lunga istorie a frumoasei fiice a regelui Bhima.

Bhima, regele nostru ne-a mînat la drum să-i găsim pe cei doi și să-i aducem la curțile sale din Vidarbha, făgăduindu-ne, de va fi să-i găsim, multe și îmbelșugate daruri.

Acum, fiind încredințat că eu sînt fericitul care a cîștigat acele daruri pe care le-a făgăduit regele Bhima, pornesc la drum înapoi să duc regelui vestea aceasta. Va trebui să vă mai spun, înțelepților, că acea Damayanti are pe chipul ei un semn din născare, un semn cu care au împodobit-o zeii cînd a venit pe lumea aceasta. Căutați-l, brahmanilor, și vedeți dacă nu cumva între sprîncene are semnul acela de vă vorbesc. Este o aluniță ce seamănă cu un lotus ce ar pluti pe apa luminoasă a unui lac.

Auzind aceste cuvinte ale brahmanului, prințesa Sunanda spălă fața Damayantei și iată că se arătă semnul de care povestise Sudeva.

Văzîndu-l, mama regelui începu a plînge cu multă jale și, printre suspine, începu să povestească :

Tu ești, copilo, fiica sorei mele,
(I-a povestit plîngînd cu multă jele),
Mi-a dovedit-o semnul sfînt, pe care,
Îl ai pe frunte, iată, din născare.
Cu mama ta, sînt soră, se-nțelege,
La amîndouă, tată, ni-i un rege,
Măreț, ce în Dașarnas stăpînește,
Numit Sudaman. Maică-ta, firește,
S-a măritat cu Bhima, preaslăvitul,
Iar eu cu Virabahu, strălucitul.

— De mult, pe cînd tu erai copilă, am fost cîndva la curtea tatălui meu, la Dasarnas. Atunci te-am văzut și pe tine acolo jucîndu-te cu alți

copii și mult ne-am mirat văzîndu-ți semnul acesta pe care îl aveai pe frunte. Știind toate acestea, vreau să-ți spun că de astăzi înainte, casa mea, după cum grăiește legea noastră strămoșească, va fi și a ta și te vei socoti aici ca o adevărată stăpînă.

Auzind toate acestea, Damayanti se închină în fața surorei mamei sale și, cu sufletul plin de veselie, îi răspunse :

— Chiar atunci cînd nu știam că sîntem rubedenii, nu știu de ce dar chipul tău și vorba ta blîndă erau pentru sufletul meu ca un adevărat balsam și tot timpul cît am stat la curtea ta m-am simțit nespus de fericită. Toată vremea m-am simțit ocrotită de tine și nu mi-a lipsit nimic din cele ce se cuvine să le capete un oaspete de seamă. Dar acum, dacă vrei ca fericirea mea să fie întreagă, poruncește, să mi se întocmească o caravană cu care să mă pot întoarce în grabă la casa părinților mei. Nerăbdarea mea e îndreptățită, dacă te gîndești mai cu seamă că acolo, la curtea de la Vidarbha, se află și cei doi copii ai noștri trimiși acolo sub ocrotirea părinților mei din ziua cînd Nala a căzut pradă patimei sale.

Apoi, în ziua ce-a urmat, precum,
Au dat poruncă regele, de drum,
Au pregătit și caii minunați,
Și care, și merinde, și soldați,
Și băuturi plăcute, pentru sete,
Iar spre Vidarbha au trimis ștafete.

Așa că, nu peste multă vreme, călătorind astfel, Damayanti ajunse la curtea tatălui său, unde cu toții au primit-o cu toată cinstea și cu toții s-au bucurat văzînd-o. De asemenea și Damayanti a fost foarte fericită văzîndu-i pe ai săi și, aducînd multe jertfe zeilor nemuritori, le mulțumi cum se cuvine, iar brahmanilor le făcu daruri îmbelșugate.

Sudeva a primit cele o mie de vaci pe care le făgăduise regele cînd l-a trimis în lume, a mai primit apoi mulți bani de aur, precum și un sat mare și frumos ca o cetate. Dar această bucurie nu ținu mult căci abia trecu noaptea aceea și, a doua zi, dis-de-dimineață, Damayanti merse plîngînd la maică-sa și căzîndu-i în genunchi îi spuse :

De vrei să mai trăiesc, dă-ți osteneala
Să mi-l găsești cît mai curînd pe Nala,
Pe omul drag, pe cel mai strălucit,
Bărbat fără de seamăn. Rătăcit
Pe cine știe unde. Și plîngea
Apoi regina, începu și ea

Să plîngă suspinînd de mila ei.
Şi toată adunarea de femei
S-a aşternut la plînsete cu toate.
„Vai, vai!" strigau, şezînd îngenuncheate,
Şi ce de lacrimi, zei, curgeau cu spor,
Năvalnic izvorînd din ochii lor.

Înduioşată de suferinţele fiicei sale, regina merse în grabă la regele Bhima şi îi spuse :

— Mărite rege, fiica noastră plînge şi se zbuciumă de dorul soţului ei. Aşa că, rogu-te, ai milă de suferinţele sărmanei Damayanti şi trimite în grabă în lume soli care să umble pretutindeni şi să afle pe unde se ascunde nefericitul ei bărbat.

Regele Bhima, ascultînd de vorbele cu care îl îndemna regina, a poruncit să fie chemaţi la el brahmanii călători şi făgăduindu-le şi de data aceasta daruri bogate, le-a poruncit să plece în lume să afle pe unde se află ascuns regele Nala. Dar înainte de a pleca la drum, slăviţii brahmani au trecut pe la Damayanti căreia i-au vestit că sînt gata să plece în căutarea soţului ei.

Adunîndu-i în jurul său, Damayanti i-a învăţat de ce şiretlic să se folosească pentru a-l putea găsi, dacă cumva acesta va încerca să-şi ascundă adevăratu-i chip.

Umblaţi prin orice locuri mai ascunse...
Şi răscoliţi încolo şi încoace,
Tot cercetînd cu întrebări dibace
Căutînd s-aveţi răspuns de la oricare ;
Şi iarăşi întrebaţi fără-ncetare,
(Înţelegînd chiar şi un semn măcar) :
„Au n-aţi văzut un jucător de zar,
Ce şi-a pierdut averea ; după care,
Tăie soţiei haina din spinare,
Şi părăsind-o astfel în pădure
Pe cînd dormea. Lăsînd-o să îndure
Primejdii multe-n jungla ţioroasă,
Pe Damayanti, soaţa credincioasă ?
Hei, tu, acela ce-ai făcut aceste,
Spune-i o vorbă nobilei neveste,
De-ţi pare rău de o asemeni faptă.
Arată-te, ea tot te mai aşteaptă
Să te întorci ; şopteşte-i un cuvînt ;
Tu, cel cu jumătate de vestmînt!"

Vorbiți pretutindeni astfel și spuneți că Damayanti încă îl așteaptă, iar de va fi să se arate careva spunînd că el ar fi acela, atunci să vă întoarceți în grabă, dar să nu-i spuneți cumva că eu v-aș fi trimis și nici că m-am întors la curtea tatălui meu. Voi cercetați-l cu vorbe meșterite și vedeți dacă cel ce vă va spune că el ar fi cel căutat, de nu este vreun înșelător dornic de mărire și de avere.

Și mai strigați, brahmanilor, chemînd cu vorbe drăgăstoase pe cel pe care îl caut :

Cîndva spunea poporul tău pe drept
Că Nala-i generos și înțelept ;
Cum mila ta, acum în nepăsare
S-a preschimbat, o, rege, și-n uitare ?
Nu vrei să afli cîte pătimesc,
Tu, tigrule, tu, taur omenesc ?
A fi în lume om de omenie
Este oricui întîia datorie,
Așa-mi spuneai chiar tu, de-ți amintești,
Vorbind despre virtuțile-omenești !

*

Brahmanii pricepînd din vorba ei,
Ce-au de făcut, porniră cu temei
Și se împrăștiară în tot locul,
Trăgînd nădejde c-ar avea norocul
Pe Nala să-l găsească undeva...
În timpu-acesta, Nala suferea
Nefericit, acolo unde știm.
Ținuturi, văi și munții cu sublim
Vestmînt ; și sate, și orașe,
Cetăți cu turnuri și cu bolți trufașe,
Și mînăstiri ; le-au cercetat pe rînd
Brahmanii înțelepți mereu strigînd
Cuvintele acelea voluptoase,
Pe care Damayanti-i învățase.

Și într-un tîrziu, către miezul nopții, Brihadasva și-a sfîrșit acea parte a poveștii regelui Nala, pe care a spus-o în cea de a șaptesprezecea seară.

XVIII

Iar în seara următoare, cea de a optsprezecea, Brihadasva, înțeleptul brahman, povesti :

Așadar, voi fii ai marelui rege Kunti, aflați că unul dintre brahmanii călători, cel al cărui nume era Parnada, se întoarse la Vidarbha și, înfățișîndu-se la Damayanti, îi povesti :

— Pornind în căutarea soțului tău, așa după cum tu însăți ne-ai poruncit, slăvito, află că eu, mergînd multe zile și nopți, am ajuns într-o cetate al cărei nume este Ayodhya ; acolo domnește cu înțelepciune și cu dreptate un rege slăvit pe care îl cheamă Rituparna și care mai este cunoscut și sub numele de Bhangasuri. Înfățișîndu-mă la regele acesta, am rostit și în fața lui vorbele pe care ne-ai învățat tu însuți la plecare. Și cu toate că le-am rostit în fața regelui de mai multe ori, precum și în fața dregătorilor din cetatea aceea, nici regele și nici altul n-a dat semn că el ar fi cel căutat.

Dar, pregătindu-mă de plecare, după ce-mi luasem rămas bun de la acest rege bun și înțelept, pentru că nimeni,

Nu mi-a răspuns nimica, nici în jur,
Vreun glas de om, vreo șoaptă, vreun murmur,
Nu s-a iscat în preajmă, drept răspuns,
Cînd mi-am rostit chemarea. Nepătruns,
Părea acel al marei taine ceas.
Dar cînd mă depărtai doar la un pas
De Rituparna, iată că veni
Un slujitor ; acesta mă privi,
Mă luă cu el și-mi spuse șoptitor,
Că e Bahuka, și-i conducător
Al carului rajahului, la cai ;
Era cumplit de slut, și-avea un strai,
Ce-abia-l acoperea. Așa de rupt !
Prin găuri mari, vedeai pe dedesubt,
Schimonosite, brațele lui slabe ;
Cocoașă-avea în spate ca la gloabe,
Dar priceput la cai, ca să-i învețe,
Să facă orișice...
Iar la ospețe,
De-ai fi umblat pămîntul tot, zadar,
N-ai fi aflat mai meșter bucătar...

Omul acesta, de cum rămaserăm singuri, începu a plînge amar-

nic și, după ce mă întrebă, după dreapta cuviință cum stau cu sănătatea, începu iar să plîngă, după care,

Grăi cu vorbe amar jeluitoare :
„Femeile și-atunci cînd sînt căzute
În mari nenorociri și sînt bătute
De-al soartei rele bici necruțător,
Găsesc și atunci, în sufletele lor,
Puteri nemăsurate să le ajute.
De au în ele-o urmă de virtute,
Și cerul adevărului le-adastă,
Atunci găsește-n ea orice nevastă,
Chiar cînd în jur ispita rea foșnește ;
Un strop de cinste-n ele le păzește,
Și care-atunci le e de ajutor.
(O pavăză de fier vieții lor.)

Pentru că aceste nobile femei, chiar cînd sînt despărțite de bărbații lor, ele nu poartă în suflet nici un strop de supărare, deoarece ele, aceste femei binecuvîntate, socotesc viața drept un prilej de necurmată virtute.

Această femeie nobilă, cu toate că soțul ei pierduse la zaruri întreaga lui avere, cu toate că un stol de păsări i-a răpit pînă și singura lui haină care îl acoperea, totuși ea nu a încetat să-l iubească, pornind cu el în pribegie."

Cînd eu am auzit vorbele pe care mi le-a spus acel vizitiu al regelui Rituparna, m-am gîndit că acesta nu poate fi decît nefericitul rege Nala, dar, o, zei, cît era de schimbat ! Iar vorbele pe care mi le spunea abia puteam să le înțeleg printre suspinele și hohotele de plîns.

După aceea, am pornit în mare grabă să-ți aduc vestea aceasta. Acum eu socot că cel mai bun lucru ar fi ca tu să alergi la slăvitul tău tată și să-i povestești și lui vestea pe care ți-am adus-o. Damayanti însă merse mai întîi la maică-sa și i-a povestit tot ce aflase de la Parnada, iar aceasta o sfătui ca, mai înainte de a-i spune regelui, ar fi mai bine să meargă împreună la Sudeva, brahmanul care o adusese și pe ea înapoi acasă, și să-l trimită pe acesta să se încredințeze dacă vizitiul lui Rituparna este cel căutat. Cît despre Parnada, pe acesta, după ce se va odihni, îl vom răsplăti cu daruri de preț așa cum ne-a fost făgăduiala. Iar de cumva se va dovedi că vestea ce a adus-o a fost adevărată, atunci îl vom îndestula și cu alte bogății.

Deci au mers împreună la Sudeva și i-au spus :

— Brahmane, tu ești cel ce m-ai adus acasă din rătăcirile mele,

făcînd astfel ceea ce nu a făcut niciodată altcineva pentru mine. Acum, iată, vin să te rog să-ţi dai osteneala şi să pleci într-o nouă călătorie şi să faci tot ce vei crede tu, înţeleptule, şi să-l aduci aici pe regele Nala. Pentru aceasta, vei pleca la Ayodhya şi acolo, la curtea regelui Rituparna, folosindu-te de toată viclenia de care eşti în stare, să povesteşti că eşti un sărman brahman rătăcitor şi că ai ajuns, din întîmplare, pe acele meleaguri. După aceea, vei povesti, în mare taină, cum că ai auzit că Damayanti, fiica regelui Bhima, se pregăteşte să facă o nouă svayamvară, alegîndu-şi un alt soţ, deoarece despre Nala nu se ştie dacă mai trăieşte sau nu. Pentru aceasta vei mai spune că au şi început să se îndrepte către Vidarbha foarte mulţi petiţitori cu nădejdea că vor dobîndi mîna preafrumoasei femei. Aşadar,

Le vei mai spune : Cînd la răsărit,
O să se arate soarele-aurit,
Atunci ea o să iasă din palat
Ca să-şi aleagă-al doilea bărbat,
Căci Nala, nu se ştie pînă-acu,
Dacă mai e în viaţă. Poate nu.
Că nimeni n-a putut să-i dea de ştire
Pe unde rătăceşte-n omenire.

Aşa că Sudeva ascultă cu mare băgare de seamă tot ce-i spusese Damayanti, se pregăti de drum şi, fără zăbavă, porni către curtea regelui Rituparna, unde povesti tot ce îl învăţase înainte de plecare fiica regelui Bhima.

Iar aici se încheie povestea ce a spus-o Brihadasva în cea de a optsprezecea seară.

XIX

Brihadasva, în seara următoare, a nouăsprezecea, îşi urmă povestea :

Atunci cînd regele Rituparna auzi cele spuse de brahmanul Sudeva se îndreptă către Bahuka şi îi zise cu prietenie :

...pregăteşte
Un car frumos şi caii cei mai iuţi,
Căci numai tu putea-vei să m-ajuţi,
(I-a spus rajahu-n chip măgulitor),
Aş vrea s-ajung naintea tuturor

La svayamvara Damayantei care
E la Vidarbha. Ard de nerăbdare
Să merg-acolo. Știu că numai tu
Poți să mă duci în grabă ; altul nu
E-n stare să ți-o ieie înainte...

„Așa că, Bahuka, tu care cunoști taina științei despre cai, numai tu vei putea să mă duci într-o singură zi pînă la curtea regelui din Vidarbha. Spune-mi ce gîndești, ai putea să faci lucrul acesta fără să mă dai de rușine ?"

Auzind vorbele acestea, Bahuka se trezi cuprins de durere. Și gîndi el :

„Oare ce ar putea s-o facă să se poarte în felul acesta ? De ce dorește să se mărite cu altul ? Cum poate să se fi schimbat, acum cînd are alături de ea și pe cei doi copii ai noștri ? Socot că numai durerea o face să se poarte atît de ciudat. Dar s-ar putea ca ea să se folosească de un șiretlic, așa cum numai femeile știu să pună la cale, pentru a mă căuta pe mine și a mă aduce lîngă dînsa. Căci altminteri nu cred că inima ei să fi fost atît de schimbătoare. Acestea toate se vor lămuri atunci cînd voi ajunge la Vidarbha. Voi căuta să-l slujesc cum se cuvine pe Rituparna ducîndu-l acolo cît mai grabnic, iar eu mă voi încredința despre gîndurile pe care le nutrește cea care mi-a fost soție.

Făcînd spre Rituparna „angiali"
Îi spuse : — Da, te duc doar într-o zi
Pînă-n Vidarbha-n falnica cetate ;
Vom alerga pe drumuri neumblate,
O rege al lumii, foarte lăudat
Și-al oamenilor tigru ne-nfricat !
Intrară-n grajduri. Regele-nsoțit
De-ngrijitorul foarte iscusit,
(Cel cunoscut sub numele Bahuka) ;
Priviră caii : ageri ca năluca,
Se arătau privirii lor fugarii...
Au cercetat cu grijă armăsarii,
Așa cum Bhangasuri-a poruncit.
Bahuka însuși foarte a dorit
Să poată să-și arate iscusința.
În mare taină-și zbuciuma ființa
Cum să-mplinească tot ce își dorea...
Și iarăși se gîndea. Și se gîndea...

După ce s-au plimbat o vreme printre cai cercetînd toate grajdurile regale, îi aflară pe toți bine îngrijiți, nerăbdători să pornească la drum. Cu nările larg deschise, cu copitele cuprinse de neastîmpăr și cu fălci puternice, erau toți foarte plăcuți la privire. Însă nici unul dintre cei arătați de Bahuka n-a fost pe placul marelui rege, alții erau mult mai grași și mai vrednici de luat în seamă, pe cînd cei la care se opri Bahuka erau ageri cum e focul,

Arzînd de nerăbdare să pornească,
Puternici, însă slabi, cu vulturească
Privire și de cel mai nobil sînge.
Nici unul nărăvaș, ori cu nătînge
Apucături. Izbeau nerăbdătoare
Copitele, jucînd fără-ncetare,
Iar nara, larg deschisă, fremăta.
Din cele zece bucle nu lipsea
Nici una. Ca furtunile de iuți
Și toți pe malul Sindhului născuți.

Căci unul dintre semnele pe care trebuia să le aibă un cal arătînd că e de rasă nobilă, era ca pe trupul său să aibă în păr zece vîrtejuri.

Uitîndu-se la caii aleși de Bahuka, regele fu cuprins de mîhnire, privind cu ciudă

La caii slabi. Nici nu vrea să audă
Că ar putea pleca la drum cu ei.
Striga înfundat : — Din caii mei,
Cum n-ai putut mai vrednici să alegi ?
Cum vrei să pleci la drum cu cai betegi ?
Crezi că mă-nșeli ? Socoți c-aceste gloabe
Ce-abia se pot mișca, așa-s de slabe,
Și ostenesc de cum pornesc la drum,
Ar fi în stare să mă ducă ? Cum,
Drumul lung pîn'la Vidarbha, ai
Putea să-l faci cu-așa netrebnici cai ?

Iar Bahuka, arătîndu-i regelui cele zece vîrtejuri pe care le aveau în păr, îi spuse :

— Luminate rege, privește semnele de taină pe care trebuie să le poarte un cal prin care să-și arate vrednicia. Iată, fiecare are cîte o buclă pe creștet, cîte una pe frunte, cîte două pe șolduri și pe crupe, la fel pe piept și cîte una pe spate. Ia aminte, înțeleptule rege, că dacă

vrei să ajungi la Vidarbha într-o singură zi, doar aceşti cai o vor putea face. Dacă tu doreşti însă ca trăsura să fie trasă de alţi cai, porunceşte, şi eu îi voi înhăma pe aceia.

După ce stătu o clipă şi se gîndi,

Răspunse Rituparna : — Nu oricine
Pe lumea asta ar putea mai bine
Decît Bahuka să priceapă cum
Se pot alege caii pentru drum !
Tu eşti cunoscătorul iscusit,
Alege, deci, ce-ţi pare nimerit,
Şi-nhamă-i cum crezi tu de cuviinţă,
Şi apoi, cît ne este cu putinţă,
Să fie drumul grabnic străbătut...

Aşadar, iscusitul vizitiu Bahuka alese din grajdurile regale patru armăsari de rasă care aveau pe ei toate semnele pe care trebuiau să le aibă pe trup doar caii născuţi cu puteri deosebite. Erau cai de rasă,

De sînge nobil, şi cu trap grăbit...
În carul de plecare pregătit,
Sta regele-mbrăcat de sărbători.
În hamuri noi, jucau nerăbdători,
Toţi patru armăsari, tot frămîntînd
Pămîntul sub copite. Iar în vînt
Bogatele lor coame fluturau.
Viteazul Nala, alături, lîngă şleau,
Îi mîngîia, pe rînd, pe fiecare,
Abia putînd să-i ţină în strînsoare.

Dar cînd regele se îndreptă spre car cu gîndul să se urce, toţi cei patru cai căzură în genunchi în semn de veneraţie în faţa marelui Rituparna. Iar după ce se urcă în car şi vizitiul Varshnieya, fostul conducător de altădată al carului lui Nala, atunci, deodată, caii se dezlănţuiră în goană. Alergau năpraznic armăsarii regelui Rituparna, aşa de iute, că roţile carului nici nu mai atingeau pămîntul, iar regele fu cuprins de o mirare fără seamăn, văzînd cum caii,

Ca dintr-un arc s-au slobozit în goană.
Fugea cumplit trăsura năzdrăvană
Într-un galop năpraznic ca năluca...
Aşa-i mîna, nemaivăzut, Bahuka.

Zbura-n văzduh, ca vulturul, trăsura,
Uimindu-l pe stăpîn. Alergătura
Trăpaşilor (mai repede ca vîntul),
A îngrozit, cutremurînd pămîntul,
Puternicul rajah din Ayodhya
Mirat privea cum dealul şi cîmpia,
Zburau sub el ; trăpaşii lui, ducîndu-l
Mai repede ca vîntul şi ca gîndul...

Văzînd cum alergau de cumplit armăsarii, Varshnieya, fostul conducător de car, şi socotind după felul cum erau mînaţi, se gîndi că acel care ţinea în mîinile lui hăţurile nu putea fi decît iscusitul Matali, vizitiul zeului Indra, cel care îl plimba pe Marele-Zeu în trăsura lui de aur pe sub bolţile cerului. „El să fie, oare, se întreba Varshnieya, sau poate va fi fiind acesta regele Nala, căci numai el se pricepe să mîie caii atît de nemaivăzut. Căci în afară de Matali, în cer, şi Nala, pe lumea aceasta, pe altcineva nu cunosc să ştie să mîie caii astfel. Pentru că îndeminarea lui Bahuka la cai e asemănătoare priceperii pe care o avea pe vremuri fostul meu stăpîn Nala. Dar chipul slut al lui Bahuka nu seamănă cu Nala care era la fel de frumos ca preaslăviţii zei." Şi Varshnieya se tot socotea în mintea lui, gîndindu-se ce minune se petrece cu trăsura regelui Rituparna, ce duh o face să zboare peste dealuri şi peste cîmpii ?

Iar marele Rituparna, văzînd că şi-a împlinit dorinţa lui de totdeauna, aceea de a avea un îngrijitor la cai cum nu mai avea nici un alt rege, era foarte bucuros în inima lui.

Şi alergînd pe nesfîrşitul drum
Se bucura privind în taină cum
Bahuka dovedea o necurmată
Putere-n mîini, cum n-a văzut vreodată,
Şi pe întreaga, lunga alergare,
Aceeaşi neslăbită încordare.

Aceasta a fost partea de poveste pe care a spus-o brahmanul Brihadasva în cea de a nouăsprezecea seară.

XX

Şi iată aşadar că, în cea de a douăzecea seară, bătrînul Brihadasva se abătu iarăşi la coliba regelui Yudhisthira şi duse mai departe firul povestirii :

Păduri și munți și mlaștini mocirloase,
Cît ai clipi, în urmă-le rămase,
Și-n fața lor văzduhul se despică
Precum în slăvi un zbor de rîndunică.
Și-n timp ce galopau gonind ca vîntul,
Rajahul și-a pierdut din cer vestmîntul,
Furat ca de suflări de uragane.

Văzînd cum îi zburase haina, regele Bhangasuri îi strigă lui Bahuka :

— Oprește, iscusitule bărbat,
Oprește fuga asta-ngrozitoare,
Să poată-acum Varshnieya să coboare
Și să-mi aducă haina ce-am pierdut...

Iar Bahuka, neputînd stăpîni vijelioasa goană a cailor, îi răspunse :

— Deși prea multă vreme n-a trecut,
E prea tîrziu și haina e departe,
Iar pîn'la ea, acuma ne desparte
Yojane cîteva ; deci e-n zadar
Să mai oprim în loc zoritul car.

Dar în timp ce Bahuka îi spunea toate acestea regelui, zăriră, în goana lor năpraznică, o pădure întunecată, iar la marginea acestei păduri văzură înălțîndu-se un arbore vibhitaka, un copac bătrîn plin de fructe coapte, care stătea ca un paznic credincios la marginea junglei :

Văzînd copacu-n verde-mbrăcăminte,
Îi spuse lui Bahuka : Ia aminte,
Și cată să-nțelegi îndeminarea
Ce-o am la socotit. Amețitoarea
Ta fugă nu mă-ncurcă la socoată...
Deși nu e pe lume om să poată
Să știe tot și totul să cunoască.

Căci ia aminte, Bahuka, în această lume nimeni nu este atoateștiutor. În nici un om nu vei găsi adunată întreaga învățătură a lumii. Iată, de pildă, copacul acesta, vibhitaka, încărcat de frunze și de fructe. Dacă vei număra frunzele pe toate, laolaltă și cu cele căzute pe jos, vei găsi mai mult cu o sută decît în cel de alături, iar numărul frun-

zelor, dacă nu vei greși la numărătoare, va fi de cincizeci de milioane. Mă pot înșela doar cu o frunză și cu un fruct. Aceasta este o știință sacră, păstrată în neamul nostru ca o taină, iar taina aceasta o trecem din tată în fiu ca pe un lucru de mare preț.

— Dacă însă vrei ca eu să cred tot ce mi-ai spus, rogu-te, mărite rege, îngăduie-mi să opresc trăsura, să tai copacul și să-i număr frunzele. Numai astfel mă voi încredința că știința ta a fost adevărată. În fața ta voi număra frunzele și după aceea vom porni iarăși la drum. În timp ce eu voi face aceasta, Varshnieya va ține el hățurile cailor tăi.

Și îi răspunse atunci regele :

— Bahuka, acum nu e timp să zăbovim pe drum. Știi că mîine sîntem așteptați la Vidarbha. Cum am mai putea ajunge la svayamvară dacă vom pierde atîta timp prețios cu număratul frunzelor ?

Iar Bahuka îi răspunse cu hotărîre :

— Slăvitul meu stăpîn, dacă te grăbești atît de tare, va merge cu tine Varshnieya să-ți mîie caii. Eu nu plec de aici pînă nu mă voi încredința de cele spuse de tine.

Văzînd că vizitiul său e hotărît să facă întocmai cele ce spusese, încercă să-l măgulească :

Deci i-a răspuns atunci rajahul, blînd :
— De ce te mînii ? Eu n-am vrut nicicînd
Să te mîhnesc. O, tu de neam Kurù !
Că nu-i pe lume altul decît tu,
Să mîie caii cum știi tu să-i mîi.
Bahuka, eu te rog să mai rămîi,
Și să mă duci unde doresc. Că dacă
Vreau să ajung, și nimeni să mă-ntreacă,
La svayamvară numai tu, în zbor,
Poți să mă duci-naintea tuturor.

Mi-am dat seama că numai tu cunoști taina cailor, le cunoști graiul și doar pe tine te înțeleg și te-ascultă. Iar dacă îți vei da silința să ajung chiar astăzi la Vidarbha, îți făgăduiesc ca, taina necunoscută a jocului de zaruri, pe care o cunosc cum nimeni altul, o vei deprinde și tu, căci numai tu ești îndreptățit să cunoști aceste taine pe care le știu doar zeii.

Și i-a răspuns atunci Bahuka : — Dacă,
Voi număra acestei vibhitakă,
Prunzișul tot, și-l voi afla așa
Precum s-a lăudat știința ta,
Îți jur că la Vidarbha, pînă-n seară,

Ai să ajungi. Să fii la svayamvară
În zori, cînd s-o ivi la răsărit
Slăvitul soare. Oarecum mîhnit,
Îi spuse Rituparna : — Bine, am
Să-ți dovedesc pe fiecare ram
Un tainic loc, de unde orice om
Numai privind, ghicește, într-un pom,
Doar aruncînd privirile furiș,
Cît numără al pomului frunziș.

Așa că, Bahuka coborî din car, doborî copacul, după care începu să numere frunzele și mare îi fu mirarea cînd găsi că numărul lor a fost întocmai acela pe care îl spusese regele. Uimit de aceasta, Bahuka veni la Rituparna spunînd :

— Am numărat, o, rege, frunza toată
Și fructele. Era adevărată
Socoata ce-ai făcut-o la iuțeală.
Știința ta e fără de greșeală.

De aceea, mărite rege mult te-aș ruga ca să mă înveți și pe mine această taină. Știința aceasta care te-a făcut atît de înțelept, dezvăluindu-mi-o și mie, iar eu te voi învăța, într-o clipă doar, graiul în care vei putea să stai de vorbă cu caii, iar ei să te priceapă și să facă tot ce le poruncești.

Auzind cele spuse de Nala, regele Rituparna îi dezvălui lui Bahuka taina științei lui.

— Iată, aceasta este și cheia jocului de zaruri. De azi înainte nimeni pe lumea aceasta nu te mai poate birui. Cît despre graiul prin care să mă pot înțelege cu caii, mi-l vei dezvălui mai tîrziu, cînd voi socoti eu că va fi nevoie.

Dar chiar în clipa în care Bahuka află taina cîștigului la jocul de zaruri, Kali, care se mai afla încă în trupul lui Bahuka, izbucni afară vărsînd pe gură otrava cu care îl înveninase regele Nagașilor, Karkotaka.

Lepădînd otrava din el, Kali își luă din nou vechea lui înfățișare. Văzîndu-l, Nala a vrut să arunce cu blesteme asupra lui, dar Kali îi căzu în genunchi, implorîndu-l să nu-l blesteme, cinstindu-l cu vorbe de aleasă prețuire :

— Stăpînește-ți mînia, o, rege, și mare îți va fi folosul de acum înainte ; și așa sînt chinuit de blestemele pe care le-a aruncat asupra mea regina Damayanti cît și otrava regelui Karkotaka.

Bahuka puse stavilă mîniei sale și îl iertă pe răzbunătorul Kali,

care pe dată se făcu nevăzut, ascunzîndu-se în pomul Vibhitaka.

Iar Nala, fericitul,
El care-a fost mereu nebiruitul,
În lupta cu vrăjmașii, lumină
De-o strălucire vie, care s-a
Aprins asupra lui, în înălțimi.
Doar ale Vibhitacei prospețimi
Se ofileau, uscîndu-se încet.
Întrînsa, în al lemnului schelet,
Se furișase Kali, și de asta
Îl prinse uscăciunea; că năpasta
Ce-o aducea cu sine în tot locul,
Împrăștia și-n arbori nenorocul.

Urcă în car Bahuka. Și deodată,
Ca trăsnetul porniră ;-ntraripată
Părea, o, zei, călătoria lor,
Grozavul drum li se părea ușor,
Că Nala îndemna cu dibăcie
A cailor ne-nfrîntă vijelie.

Cu fața îndreptată către Vidarbha, carul regelui Rituparna zbura ca o pasăre peste ape și peste dealuri ; doar Kali rămase învins, acolo în ramurile uscate ale arborelui vibhitaka. Căci gloriosul rege ținea să fie cel dintîi la svayamvară.

Scădea lumina zilei către seară,
Cînd deodată Kali mai zvîcni
Vrînd să-i ajungă. Însă părăsi
Curînd nestinsa poftă de-a mai sta
În sufletul lui Nala. El fugea
Ca trăsnetul. Și cît de fericit
Era în sinea lui, căci s-a sfîrșit
Cumplitul chin și toate cîte-a tras ;
Scăpat de chinul regelui Nagas,
Turbatul Kali, fericit și el.
Doar Nala mai rămase tot la fel,
De cocoșat, de strîmb și schilodit.
Purta tot chipu-acela hărăzit
De Karkotaka. Vechea frumusețe
Va înflori curînd, ca-n tinerețe.

Aceasta a fost partea de poveste pe care a spus-o brahmanul Brihadasva în cea de-a douăzecea seară.

XXI

Şi iarăşi se arătă bătrînul Brihadasva la ceasul înserării la coliba regelui Yudhisthira în cea de a douăzeci şi una seară şi povestea începu să se depene ducînd mai departe firul întîmplărilor regelui Nala.

Cînd seara cobora peste cetate,
Sosiră la Vidarbha. Depărtate
Erau acum meleagurile lor.
Mulţi crainici au pornit fugind de zor,
Spre curţile lui Bhima, să-l vestească,
Că la palat urmează să sosească
Un car regesc. Iar Bhima i-a poftit
Să-i fie oaspeţi. Cum au auzit
S-au îndreptat în grabă spre Kundina.
Pătrunseră în goană, în grădina
Rajalei şi opriră lîngă scară,
Dar zgomotele roţilor sunară
Pînă departe-n necuprinsul zării...

Iar caii lui Nala, caii pe care îi adusese însuşi Varshnieya la Vidarbha, cînd venise cu cei doi copii ai lui Nala, presimţindu-l pe fostul lor stăpîn, au început să dea semne de nelinişte în grajduri şi să se smucească în lanţuri.

Amirosind stăpînul pe aproape
Se zbuciumau în lanţ, cercînd să scape
Cînd auziră-n preajmă glasul blînd.
Se bucurau că-l vor vedea curînd
Şi-i vor simţi pe coame mînglierea ;
Chiar Damayanti, smulsă din vegherea
Attor nopţi, îndată ce-auzi
A roţilor virtejuri, cum ar fi
Bubuitura norilor cînd tună,
Aducători de ploaie şi furtună,
A fost şi ea cuprinsă de uimire,
Îşi amintea de vremea de iubire...

Ascultînd zgomotul carului ce intrase în curtea regelui, Damayanti

se gîndi că acel care mînă astfel caii nu putea fi altul decît Nala, căci numai el cunoştea acea taină de a-i face să alerge în chip nemaivăzut;

Doar Nala îi mîna ca nimeni altul;
Trăsura lui, cutremurînd înaltul,
Cu zgomot ca acesta de acum...
Păunii, prin palat, ţipau altcum,
Împrăştiindu-şi coada evantai.
Iar elefanţii mari şi blînzii cai
Umpleau acum cu zbierete ograda,
Cu capul ridicat, ca-n perioada
De secetă, cînd arse de văpaie,
Cerşesc înnebuniţi un strop de ploaie.

Bolnavă parcă de amintirea lui Nala, Damayanti se întreba cum de mai poate fi pe lumea aceasta cineva care să poată mîna caii la fel ca bărbatul ei.

Huruitul apropiat al carului îi umplea sufletul de bucurie şi speranţă, că însuşi Nala ar putea fi cel care ştie să mîie caii în felul acesta.

„Iată, presimt că dacă nu-l voi vedea chiar astăzi pe stăpînul sufletului meu, atunci s-ar putea să mor de întristare şi de dragoste; iar dacă nu voi sta fără întîrziere în braţele viteazului cu virtuţi fără de număr,

De n-am să-mi las, chiar azi, pe al său umăr
Trudită fruntea mea de aşteptare,
Şi dacă n-am să-mi sting cu dezmierdare
Al dragostei înnebunit jăratec,
Şi patima, şi dorul meu sălbatec,
Eu voi muri curînd, de bună seamă.
De nu e Nala, cel pe care-l cheamă
Tot trupul meu, cutremurat de dor;
De nu-i al lui, sunînd detunător
Carul acest, ce-n curte mi-a pătruns,
Atunci, nenorocirea e de-ajuns
Ca să mă facă-n flăcări, în neştire,
Să mă arunc, în caldă strălucire,
Ce seamănă cu aurul topit.
În flăcările rugului sfinţit,
De sacre sacrificii mîncătoare;
Iar dacă este el acela care,
Plin de curaj ca leul, şi gigant

Precum e-n junglă-n zori un elefant,
Înnebunit de dragoste ; și dacă
Va încerca pe-alăturea să treacă
Și nu se va opri, atunci socot,
Că voi muri chiar astăzi, că nu pot
Să-mi amintesc, din anii toți acei,
Vreo vorbă spusă fără de temei,
Sau vreun cuvînt supărător..."

Și pe cînd gîndurile îi măcinau astfel sufletul, ea urcă într-un foișor al palatului ca de acolo să-l poată vedea pe cel care intrase atunci în curtea palatului.

Și într-adevăr, văzu acolo, carul marelui rege Rituparna, iar în el îl văzu pe însuși regele cu cei doi slujitori ai săi, care se trudeau să stăpînească neastîmpărul cailor. Îi văzu coborînd din car, mai întîi pe Bahuka și pe Varshnieya, care traseră carul undeva mai la umbră, după care se apucară să scoată din hamuri și caii, pe care îi duseră apoi în grajdurile regelui Bhima. Abia după aceea coborî din car și Rituparna, care porni să se închine regelui Vidarbhei cu toată cinstea ce i se cuvenea.

Dar acesta neștiind ce puseseră la cale, în taină, cele două femei, se arătă foarte mirat de ivirea regelui.

La rîndul său, Rituparna se arătă și el foarte mirat nemaivăzînd în curte nici un alt car al altor regi sau prinți care să fi venit la sărbătoarea ce urma să se facă pentru svayamvara frumoasei Damayanti.

După ce Bhima îl primi așa cum se cuvine pe regele Rituparna, nu-și putu stăpîni mirarea de această neașteptată ospeție și îl întrebă :

— Rege, fii bine venit la curtea mea, dar, rogu-te, spune-mi și mie cu ce treburi ai venit pînă aici la Vidarbha ?

Neștiind ce să-i răspundă, văzîndu-se singur doar cu regele Bhima acolo, în curte, spuse :

— Rege, cunoscîndu-ți faima de care te bucuri, am venit, pentru nimic altceva, doar că vreau să mă închin în fața înțelepciunii tale.

În vremea aceasta, Rituparna mult se mira văzîndu-se singur, nemaiarătîndu-se alt rege sau prinț venit de pe alte meleaguri doritor să dobîndească mîna frumoasei regine.

„Au cum se poate, gîndi Rituparna, nimeni altcineva să nu fi auzit de această svayamvară ? Cum de nu s-a mai arătat nimeni pînă acum ?"

Bhima, auzindu-i răspunsul, că venise doar să se închine în fața lui, nu prea îi venea să creadă că aceasta ar fi adevărata pricină. „Dar, gîndi el, după ce îl voi ospăta ca pe un rege, după aceea îl voi trimite la culcare, iar mîine dimineață cred că se vor lămuri toate aceste nedumeriri."

Şi Bhima îşi urmă gîndul :

„Pricina este alta, hotărît.
O, n-a venit aici pentru atît,
Nu, n-a venit aici să mi se-nchine..."
— Eşti obosit de atîta drum, streine,
Ar fi mai nimerit ca în palat
Să mergi să te-odihneşti. Va fi un pat
Atît de bun, să merite, un ceas,
Să-ţi dea odihnă. Bhima s-a retras,
Iar Rituparna, foarte mulţumit,
Plecă urmat de slugi. Era zdrobit
De atîta drum. Bahuka cai şi car
I-a dus la grajd. Şi-acolo, sub umbrar,
I-a îngrijit aşa cum se cuvine.
După atîta goană pe coline,
Le-a dat tain şi apă, după care
Pe-un colţ de car, căutîndu-şi alinare,
S-a aşezat şi el, să se-odihnească...

Doar Damayanti, din colţul unde se ascunsese, privea în taină să vadă ce fac aceşti oaspeţi ciudaţi care poposiseră la curtea tatălui său.

Şi se gîndea : „Care dintre aceşti trei va fi cel care a mînat caii cum numai Nala ştia să-i facă să alerge. Care dintre aceştia ar putea să fie Nala ?"

Văzînd cum Rituparna, spre palat,
Doar cu Varshnieya curtea o străbat,
Iar Nala nicăieri. Şi se gîndea
„Cel din Vidarbha" : cine e cel ce-a
Mînat atît de straşnic armăsarii ?
Un singur om ştia cum telegarii
Să-i ducă-astfel, să sune carul tare.
Doar Nala, numai dînsul e în stare,
Să mîne aşa. Nu cred că Varshnieya
A învăţat cumva şi dînsul cheia
Ştiinţei de a face cum, în zbor,
Să poarte caii carul tunător,
Cînd mînuia meşteşugit zăbala...

Chiar dacă Varshnieya e cel care a mînat caii astfel, meşteşugul acesta n-a putut să-l înveţe decît de la fostul rege al ţării Nishadului,

de la vestitul Nala.

Văzînd că nu poate afla dezlegare acestei taine ciudate, Damayanti trimise în curte şi pe la grajduri o slujnică a ei, de încredere, care să bage de seamă ce fac şi cum se poartă Rituparna şi oamenii săi, iar aceasta să vină apoi şi să-i dea ştire despre tot ce se întîmplă acolo.

Iar cu acestea se încheie partea de poveste pe care Brihadasva a spus-o în coliba regelui Yudhisthira în cea de a douăzeci şi una seară.

XXII

Deci Damayanti a chemat la ea,
Pe-o slujnică. Kesini se numea,
Şi-i porunci acesteia : — Porneşte,
Acolo jos, la grajd, şi iscodeşte,
Cu luare-aminte, omul din umbrar,
Ce stă culcat pe scaunul din car,
Acela slut, cu braţele pocite ;
Vreau să-l întrebi cu vorbe iscusite
Şi glas prietenos, şi află-n grabă,
De unde e, şi cine-i ; mai întreabă,
O, tu, dintre femei cea mai cinstită,
De nu cumva e Nala...

Iar după ce vei afla de la el tot ce doresc să aflu, apucă-te şi repetă-i cu glas tare toate vorbele pe care l-am învăţat pe brahmanul Parnada să le rostească pretutindeni pe unde va trece în drumul său, Iar răspunsul lui să-l ţii în mare taină în inima ta şi să vii să mi-l spui apoi numai mie.

Şi Brihadasva îşi urmă mai departe povestea regelui Nala pe care de douăzeci şi două de seri i-o depăna nefericitului rege Yudhisthira, spunînd :

Aşadar, ascultaţi, voi fii ai lui Kunti, cum Kesini a coborît în curte, acolo la umbră, unde se aflau grajdurile regelui Bhima, în locul unde se afla tras carul regelui Bhangasuri şi în care se afla culcat vizitiul regelui, acel căruia i se spunea Bahuka :

Kesini, de îndată a şi pornit
Către Bahuka. Mult meşteşugit
Îşi potrivise glasul şi vorbirea ;
În foişor, ca însăşi Neclintirea
Sta Damayanti, ascultînd ce spune

Cu glas schimbat schiloada uriciune.
— Bine-ai venit aicea, îi grăi
Kesini, şi se-nchină-n „angiali,"
Tu care vii din preaindepărtate
Meleaguri pămînteşti ; cu sănătate,
Să-ţi fie viaţa-ntreagă, îţi doresc ;
O, tu, ce pari un taur omenesc,
Şi străluceşti ca Indra printre zei,
Prin mine îţi trimite gîndul ei
Chiar Damayanti ; dînsa te-a rugat
Să-i spui ce-i adevăr-adevărat,
Şi, dacă poţi, nimica nu-i ascunde ;
De unde vii ? Şi ai plecat de unde ?
Ce vînturi vă purtară pîn-aci ?

Iar vizitiul regelui, Bahuka, îi răspunse :

— Rajahul Rituparna auzi,
Acolo, în Kosala, cum că iară
Se va-ntocmi aici o svayamvară ;
Aşa spunea un brahman ce striga,
Pe uliţi, prin cetate. Glăsuia
Că Damayanti, astăzi, în palat,
S-a hotărît s-aleagă-un alt bărbat,
În locul celuilalt, vestitul Nala...

Aflînd acest lucru din gura preacinstitului brahman, regele m-a chemat la el şi mi-a poruncit să aleg din grajdurile sale cei mai buni cai cu care să putem veni aici, străbătînd calea într-o singură zi. El are cai neasemuiţi, cu care poţi alerga şi o sută de yojane pe zi. Cu ei poţi străbate întreg pămîntul şi poţi să te iei la întrecere cu pasărea cînd săgetează văzduhul. Eu sînt conducătorul acestui car regesc.

Şi iarăşi Kesini l-a mai întrebat pe vizitiul Bahuka :

— Mai spune-mi, rogu-te, celălalt bărbat, care a venit cu voi, cine este ?

— Acela este Varshnieya şi a fost conducător al carului lui Nala. După ce Nala a părăsit tronul şi ţara Vidarbhei, el s-a tocmit slujitor la curtea regelui Bhangasuri, unde a fost primit ca îngrijitor la cai şi mai mare peste grajdurile acestuia. Este drept că acum eu sînt cel care are în grija sa toţi caii regelui, tot eu sînt cel ce conduce trăsura slăvitului rege Rituparna şi tot eu îi sînt şi bucătar.

Şi iarăşi îl cercetă Kesini pe Bahuka :

— Eu socot că numai acest Varshnieya ar putea să știe unde se află acum regele Nala și poate că numai el ne-ar putea spune unde l-am putea găsi. Nu ți-a vorbit niciodată despre această taină ?

Și îi răspunse Bahuka :

— Varshnieya, după ce a adus aici pe cei doi copii ai lui Nala și i-a încredințat spre creștere regelui Bhima, bunicul lor, el a venit la Kosala la curtea regelui Bhangasuri. Mai mult nu știe nimic Varshnieya și nimeni nu ar putea să te lămurească pe unde s-a rătăcit cel pe care îl cauți. Se bănuiește că el cutreieră prin lume cu o altă înfățișare spre a nu-l mai recunoaște nimeni.

Însă Kesini iarăși a grăit :

— Brahmanul cel dintîi care-a sosit
La Ayodhya a strigat, se pare,
Niște cuvinte, fără rost, pe care
Îl învățase o femeie, cum să
Dezlege tăinuirea lor ascunsă,
Făcînd ca să tresară-un oarecine.
Ele spuneau astfel : „O tu, străine,
Biet jucător de zar, fără noroc,
Ce ți-ai pierdut avutul tot la joc,
Și ai fugit în junglă ; după care,
Tăind soției haina din spinare,
Ai părăsit-o astfel în pădure,
Pe cînd dormea. Lăsînd-o să îndure
Primejdii multe-n jungla fioroasă,
Ea, Damayanti, soața credincioasă.
O, tu, acel care-ai făcut aceste,
Spune-i o vorbă nobilei neveste,
De-ți pare rău de rușinoasa faptă.
Arată-te ! Ea tot te mai așteaptă
Să te întorci. Șoptește-i un cuvînt !
Tu, cel cu jumătate de vestmînt !“

Iată însă că prințesa Vidarbhilor ar dori să afle de la tine, călătorule, răspunsul acela ciudat pe care i l-ai dat brahmanului care a venit la curtea regelui Rituparna.

Iar Bahuka, printre suspine și lacrimi nestăvilite, începu cu vorbe amare să-și rostească trista lui jelanie :

Femeile, și atunci cînd sînt căzute
În mari nenorociri și sînt bătute

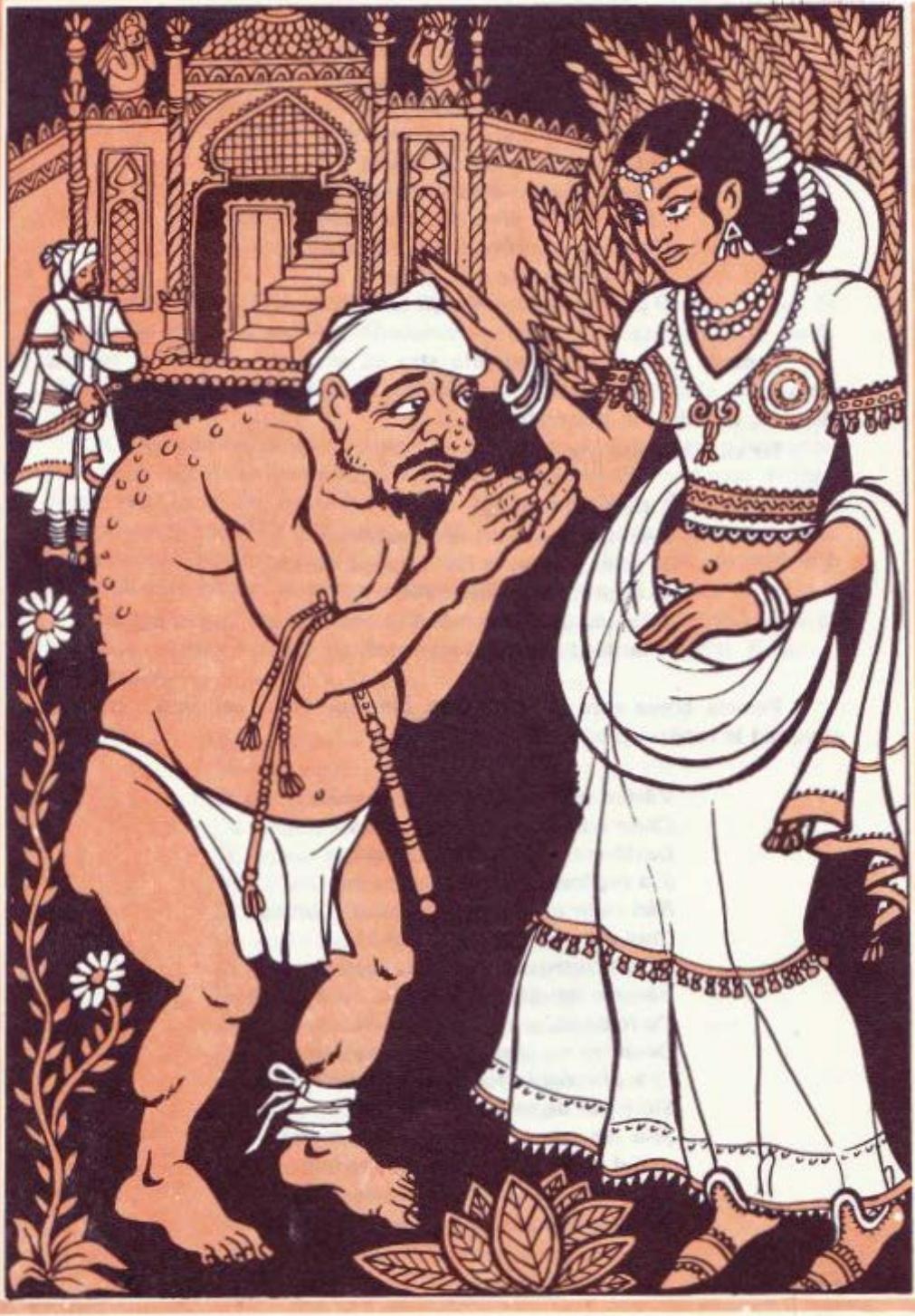

vrei să ajungi la Vidarbha într-o singură zi, doar aceşti cai o vor putea face. Dacă tu doreşti însă ca trăsura să fie trasă de alţi cai, porunceşte, şi eu îi voi înhăma pe aceia.

După ce stătu o clipă şi se gîndi,

Răspunse Rituparna : — Nu oricine
Pe lumea asta ar putea mai bine
Decît Bahuka să priceapă cum
Se pot alege caii pentru drum !
Tu eşti cunoscătorul iscusit,
Alege, deci, ce-ţi pare nimerit,
Şi-nhamă-i cum crezi tu de cuviinţă,
Şi apoi, cît ne este cu putinţă,
Să fie drumul grabnic străbătut...

Aşadar, iscusitul vizitiu Bahuka alese din grajdurile regale patru armăsari de rasă care aveau pe ei toate semnele pe care trebuiau să le aibă pe trup doar caii născuţi cu puteri deosebite. Erau cai de rasă,

De sînge nobil, şi cu trap grăbit...
În carul de plecare pregătit,
Sta regele-mbrăcat de sărbători.
În hamuri noi, jucau nerăbdători,
Toţi patru armăsari, tot frămîntînd
Pămîntul sub copite. Iar în vînt
Bogatele lor coame fluturau.
Viteazul Nala, alături, lîngă şleau,
Îi mîngîia, pe rînd, pe fiecare,
Abia putînd să-i ţină în strînsoare.

Dar cînd regele se îndreptă spre car cu gîndul să se urce, toţi cei patru cai căzură în genunchi în semn de veneraţie în faţa marelui Rituparna. Iar după ce se urcă în car şi vizitiul Varshnieya, fostul conducător de altădată al carului lui Nala, atunci, deodată, caii se dezlănţuiră în goană. Alergau năpraznic armăsarii regelui Rituparna, aşa de iute, că roţile carului nici nu mai atingeau pămîntul, iar regele fu cuprins de o mirare fără seamăn, văzînd cum caii,

Ca dintr-un arc s-au slobozit în goană.
Fugea cumplit trăsura năzdrăvană
Într-un galop năpraznic ca năluca...
Aşa-i mîna, nemaivăzut, Bahuka.

Zbura-n văzduh, ca vulturul, trăsura,
Uimindu-l pe stăpîn. Alergătura
Trăpaşilor (mai repede ca vîntul),
A îngrozit, cutremurînd pămîntul,
Puternicul rajah din Ayodhya
Mirat privea cum dealul şi cîmpia,
Zburau sub el ; trăpaşii lui, ducîndu-l
Mai repede ca vîntul şi ca gîndul...

Văzînd cum alergau de cumplit armăsarii, Varshnieya, fostul conducător de car, şi socotind după felul cum erau mînaţi, se gîndi că acel care ţinea în mîinile lui hăţurile nu putea fi decît iscusitul Matali, vizitiul zeului Indra, cel care îl plimba pe Marele-Zeu în trăsura lui de aur pe sub bolţile cerului. „El să fie, oare, se întreba Varshnieya, sau poate va fi fiind acesta regele Nala, căci numai el se pricepe să mîie caii atît de nemaivăzut. Căci în afară de Matali, în cer, şi Nala, pe lumea aceasta, pe altcineva nu cunosc să ştie să mîie caii astfel. Pentru că îndemînarea lui Bahuka la cai e asemănătoare priceperii pe care o avea pe vremuri fostul meu stăpîn Nala. Dar chipul slut al lui Bahuka nu seamănă cu Nala care era la fel de frumos ca preaslăviţii zei." Şi Varshnieya se tot socotea în mintea lui, gîndindu-se ce minune se petrece cu trăsura regelui Rituparna, ce duh o face să zboare peste dealuri şi peste cîmpii ?

Iar marele Rituparna, văzînd că şi-a împlinit dorinţa lui de totdeauna, aceea de a avea un îngrijitor la cai cum nu mai avea nici un alt rege, era foarte bucuros în inima lui.

Şi alergînd pe nesfîrşitul drum
Se bucura privind în taină cum
Bahuka dovedea o necurmată
Putere-n mîini, cum n-a văzut vreodată,
Şi pe întreaga, lunga alergare,
Aceeaşi neslăbită încordare.

Aceasta a fost partea de poveste pe care a spus-o brahmanul Brihadasva în cea de a nouăsprezecea seară.

XX

Şi iată aşadar că, în cea de a douăzecea seară, bătrînul Brihadasva se abătu iarăşi la coliba regelui Yudhisthira şi duse mai departe firul povestirii :

Păduri și munți și mlaștini mocirloase,
Cît ai clipi, în urmă-le rămase,
Și-n fața lor văzduhul se despică
Precum în slăvi un zbor de rîndunică.
Și-n timp ce galopau gonind ca vîntul,
Rajahul și-a pierdut din cer vestmîntul,
Furat ca de suflări de uragane.

Văzînd cum îi zburase haina, regele Bhangasuri îi strigă lui Bahuka :

— Oprește, iscusitule bărbat,
Oprește fuga asta-ngrozitoare,
Să poată-acum Varshnieya să coboare
Și să-mi aducă haina ce-am pierdut...

Iar Bahuka, neputînd stăpîni vijelioasa goană a cailor, îi răspunse :

— Deși prea multă vreme n-a trecut,
E prea tîrziu și haina e departe,
Iar pîn'la ea, acuma ne desparte
Yojane cîteva ; deci e-n zadar
Să mai oprim în loc zoritul car.

Dar în timp ce Bahuka îi spunea toate acestea regelui, zăriră, în goana lor năpraznică, o pădure întunecată, iar la marginea acestei păduri văzură înălțîndu-se un arbore vibhitaka, un copac bătrîn plin de fructe coapte, care stătea ca un paznic credincios la marginea junglei :

Văzînd copacu-n verde-mbrăcăminte,
Îi spuse lui Bahuka : Ia aminte,
Și cată să-nțelegi îndeminarea
Ce-o am la socotit. Amețitoarea
Ta fugă nu mă-ncurcă la socoată...
Deși nu e pe lume om să poată
Să știe tot și totul să cunoască.

Căci ia aminte, Bahuka, în această lume nimeni nu este atoateștiutor. În nici un om nu vei găsi adunată întreaga învățătură a lumii. Iată, de pildă, copacul acesta, vibhitaka, încărcat de frunze și de fructe. Dacă vei număra frunzele pe toate, laolaltă și cu cele căzute pe jos, vei găsi mai mult cu o sută decît în cel de alături, iar numărul frun-

zelor, dacă nu vei greși la numărătoare, va fi de cincizeci de milioane. Mă pot înșela doar cu o frunză și cu un fruct. Aceasta este o știință sacră, păstrată în neamul nostru ca o taină, iar taina aceasta o trecem din tată în fiu ca pe un lucru de mare preț.

— Dacă însă vrei ca eu să cred tot ce mi-ai spus, rogu-te, mărite rege, îngăduie-mi să opresc trăsura, să tai copacul și să-i număr frunzele. Numai astfel mă voi încredința că știința ta a fost adevărată. În fața ta voi număra frunzele și după aceea vom porni iarăși la drum. În timp ce eu voi face aceasta, Varshnieya va ține el hățurile cailor tăi.

Și îi răspunse atunci regele :

— Bahuka, acum nu e timp să zăbovim pe drum. Știi că mîine sîntem așteptați la Vidarbha. Cum am mai putea ajunge la svayamvară dacă vom pierde atîta timp prețios cu număratul frunzelor ?

Iar Bahuka îi răspunse cu hotărîre :

— Slăvitul meu stăpîn, dacă te grăbești atît de tare, va merge cu tine Varshnieya să-ți mîie caii. Eu nu plec de aici pînă nu mă voi încredința de cele spuse de tine.

Văzînd că vizitiul său e hotărît să facă întocmai cele ce spusese, încercă să-l măgulească :

Deci i-a răspuns atunci rajahul, blînd :
— De ce te mînii ? Eu n-am vrut nicicînd
Să te mîhnesc. O, tu de neam Kurù !
Că nu-i pe lume altul decît tu,
Să mîie caii cum știi tu să-i mîi.
Bahuka, eu te rog să mai rămîi,
Și să mă duci unde doresc. Că dacă
Vreau să ajung, și nimeni să mă-ntreacă,
La svayamvară numai tu, în zbor,
Poți să mă duci-naintea tuturor.

Mi-am dat seama că numai tu cunoști taina cailor, le cunoști graiul și doar pe tine te înțeleg și te-ascultă. Iar dacă îți vei da silința să ajung chiar astăzi la Vidarbha, îți făgăduiesc ca, taina necunoscută a jocului de zaruri, pe care o cunosc cum nimeni altul, o vei deprinde și tu, căci numai tu ești îndreptățit să cunoști aceste taine pe care le știu doar zeii.

Și i-a răspuns atunci Bahuka : — Dacă,
Voi număra acestei vibhitaką,
Frunzișul tot, și-l voi afla așa
Precum s-a lăudat știința ta,
Îți jur că la Vidarbha, pînă-n seară,

Ai să ajungi. Să fii la svayamvară
În zori, cînd s-o ivi la răsărit
Slăvitul soare. Oarecum mihnit,
Îi spuse Rituparna : — Bine, am
Să-ți dovedesc pe fiecare ram
Un tainic loc, de unde orice om
Numai privind, ghicește, într-un pom,
Doar aruncînd privirile furiș,
Cît numără al pomului frunziș.

Așa că, Bahuka coborî din car, doborî copacul, după care începu să numere frunzele și mare îi fu mirarea cînd găsi că numărul lor a fost întocmai acela pe care îl spusese regele. Uimit de aceasta, Bahuka veni la Rituparna spunînd :

— Am numărat, o, rege, frunza toată
Și fructele. Era adevărată
Socoata ce-ai făcut-o la iuțeală.
Știința ta e fără de greșeală.

De aceea, mărite rege mult te-aș ruga ca să mă înveți și pe mine această taină. Știința aceasta care te-a făcut atît de înțelept, dezvăluindu-mi-o și mie, iar eu te voi învăța, într-o clipă doar, graiul în care vei putea să stai de vorbă cu caii, iar ei să te priceapă și să facă tot ce le poruncești.

Auzind cele spuse de Nala, regele Rituparna îi dezvălui lui Bahuka taina științei lui.

— Iată, aceasta este și cheia jocului de zaruri. De azi înainte nimeni pe lumea aceasta nu te mai poate birui. Cît despre graiul prin care să mă pot înțelege cu caii, mi-l vei dezvălui mai tîrziu, cînd voi socoti eu că va fi nevoie.

Dar chiar în clipa în care Bahuka află taina cîștigului la jocul de zaruri, Kali, care se mai afla încă în trupul lui Bahuka, izbucni afară vărsînd pe gură otrava cu care îl înveninase regele Nagașilor, Karkotaka.

Lepădînd otrava din el, Kali își luă din nou vechea lui înfățișare. Văzîndu-l, Nala a vrut să arunce cu blesteme asupra lui, dar Kali îi căzu în genunchi, implorîndu-l să nu-l blesteme, cinstindu-l cu vorbe de aleasă prețuire :

— Stăpînește-ți mînia, o, rege, și mare îți va fi folosul de acum înainte ; și așa sînt chinuit de blestemele pe care le-a aruncat asupra mea regina Damayanti cît și otrava regelui Karkotaka.

Bahuka puse stavilă mîniei sale și îl iertă pe răzbunătorul Kali,

care pe dată se făcu nevăzut, ascunzîndu-se în pomul Vibhitaka.

Iar Nala, fericitul,
El care-a fost mereu nebiruitul,
În lupta cu vrăjmaşii, lumină
De-o strălucire vie, care s-a
Aprins asupra lui, în înălţimi.
Doar ale Vibhitacei prospeţimi
Se ofileau, uscîndu-se încet.
Întrînsa, în al lemnului schelet,
Se furişase Kali, şi de asta
Îl prinse uscăciunea; că năpasta
Ce-o aducea cu sine în tot locul,
Împrăştia şi-n arbori nenorocul.

Urcă în car Bahuka. Şi deodată,
Ca trăsnetul porniră ;-ntraripată
Părea, o, zei, călătoria lor,
Grozavul drum li se părea uşor,
Că Nala îndemna cu dibăcie
A cailor ne-nfrîntă vijelie.

Cu faţa îndreptată către Vidarbha, carul regelui Rituparna zbura ca o pasăre peste ape şi peste dealuri ; doar Kali rămase învins, acolo în ramurile uscate ale arborelui vibhitaka. Căci gloriosul rege ţinea să fie cel dintîi la svayamvară.

Scădea lumina zilei către seară,
Cînd deodată Kali mai zvîcni
Vrînd să-i ajungă. Însă părăsi
Curînd nestinsa poftă de-a mai sta
În sufletul lui Nala. El fugea
Ca trăsnetul. Şi cît de fericit
Era în sinea lui, căci s-a sfîrşit
Cumplitul chin şi toate cîte-a tras ;
Scăpat de chinul regelui Nagas,
Turbatul Kali, fericit şi el.
Doar Nala mai rămase tot la fel,
De cocoşat, de strîmb şi schilodit.
Purta tot chipu-acela hărăzit
De Karkotaka. Vechea frumuseţe
Va înflori curînd, ca-n tinereţe.

Aceasta a fost partea de poveste pe care a spus-o brahmanul Brihadasva în cea de-a douăzecea seară.

XXI

Şi iarăşi se arătă bătrînul Brihadasva la ceasul înserării la coliba regelui Yudhisthira în cea de a douăzeci şi una seară şi povestea începu să se depene ducînd mai departe firul întîmplărilor regelui Nala.

Cînd seara cobora peste cetate,
Sosiră la Vidarbha. Depărtate
Erau acum meleagurile lor.
Mulţi crainici au pornit fugind de zor,
Spre curţile lui Bhima, să-l vestească,
Că la palat urmează să sosească
Un car regesc. Iar Bhima i-a poftit
Să-i fie oaspeţi. Cum au auzit
S-au îndreptat în grabă spre Kundina.
Pătrunseră în goană, în grădina
Rajalei şi opriră lîngă scară,
Dar zgomotele roţilor sunară
Pînă departe-n necuprinsul zării...

Iar caii lui Nala, caii pe care îi adusese însuşi Varshnieya la Vidarbha, cînd venise cu cei doi copii ai lui Nala, presimţindu-l pe fostul lor stăpîn, au început să dea semne de nelinişte în grajduri şi să se smucească în lanţuri.

Amirosind stăpînul pe aproape
Se zbuciumau în lanţ, cercînd să scape
Cînd auziră-n preajmă glasul blînd.
Se bucurau că-l vor vedea curînd
Şi-i vor simţi pe coame mîngîierea ;
Chiar Damayanti, smulsă din vegherea
Atîtor nopţi, îndată ce-auzi
A roţilor vîrtejuri, cum ar fi
Bubuitura norilor cînd tună,
Aducători de ploaie şi furtună,
A fost şi ea cuprinsă de uimire,
Îşi amintea de vremea de iubire...

Ascultînd zgomotul carului ce intrase în curtea regelui, Damayanti

se gîndi că acel care mînă astfel caii nu putea fi altul decît Nala, căci numai el cunoştea acea taină de a-i face să alerge în chip nemaivăzut ;

Doar Nala îi mîna ca nimeni altul ;
Trăsura lui, cutremurînd înaltul,
Cu zgomot ca acesta de acum...
Păunii, prin palat, ţipau altcum,
Împrăştiindu-şi coada evantai.
Iar elefanţii mari şi blînzii cai
Umpleau acum cu zbierete ograda,
Cu capul ridicat, ca-n perioada
De secetă, cînd arse de văpaie,
Cerşesc înnebuniţi un strop de ploaie.

Bolnavă parcă de amintirea lui Nala, Damayanti se întreba cum de mai poate fi pe lumea aceasta cineva care să poată mîna caii la fel ca bărbatul ei.

Huruitul apropiat al carului îi umplea sufletul de bucurie şi speranţă, că însuşi Nala ar putea fi cel care ştie să mîie caii în felul acesta.

„Iată, presimt că dacă nu-l voi vedea chiar astăzi pe stăpînul sufletului meu, atunci s-ar putea să mor de întristare şi de dragoste ; iar dacă nu voi sta fără întîrziere în braţele viteazului cu virtuţi fără de număr,

De n-am să-mi las, chiar azi, pe al său umăr
Trudită fruntea mea de aşteptare,
Şi dacă n-am să-mi sting cu dezmierdare
Al dragostei înnebunit jăratec,
Şi patima, şi dorul meu sălbatec,
Eu voi muri curînd, de bună seamă.
De nu e Nala, cel pe care-l cheamă
Tot trupul meu, cutremurat de dor ;
De nu-i al lui, sunînd detunător
Carul acest, ce-n curte mi-a pătruns,
Atunci, nenorocirea e de-ajuns
Ca să mă facă-n flăcări, în neştire,
Să mă arunc, în caldă strălucire,
Ce seamănă cu aurul topit.
În flăcările rugului sfinţit,
De sacre sacrificii mîncătoare ;
Iar dacă este el acela care,
Plin de curaj ca leul, şi gigant

Precum e-n junglă-n zori un elefant,
Înnebunit de dragoste ; și dacă
Va încerca pe-alăturea să treacă
Și nu se va opri, atunci socot,
Că voi muri chiar astăzi, că nu pot
Să-mi amintesc, din anii toți acei,
Vreo vorbă spusă fără de temei,
Sau vreun cuvînt supărător..."

Și pe cînd gîndurile îi măcinau astfel sufletul, ea urcă într-un foișor al palatului ca de acolo să-l poată vedea pe cel care intrase atunci în curtea palatului.

Și într-adevăr, văzu acolo, carul marelui rege Rituparna, iar în el îl văzu pe însuși regele cu cei doi slujitori ai săi, care se trudeau să stăpînească neastîmpărul cailor. Îi văzu coborînd din car, mai întîi pe Bahuka și pe Varshnieya, care traseră carul undeva mai la umbră, după care se apucară să scoată din hamuri și caii, pe care îi duseră apoi în grajdurile regelui Bhima. Abia după aceea coborî din car și Rituparna, care porni să se închine regelui Vidarbhei cu toată cinstea ce i se cuvenea.

Dar acesta neștiind ce puseseră la cale, în taină, cele două femei, se arătă foarte mirat de ivirea regelui.

La rîndul său, Rituparna se arătă și el foarte mirat nemaivăzînd în curte nici un alt car al altor regi sau prinți care să fi venit la sărbătoarea ce urma să se facă pentru svayamvara frumoasei Damayanti.

După ce Bhima îl primi așa cum se cuvine pe regele Rituparna, nu-și putu stăpîni mirarea de această neașteptată ospeție și îl întrebă :

— Rege, fii bine venit la curtea mea, dar, rogu-te, spune-mi și mie cu ce treburi ai venit pînă aici la Vidarbha ?

Neștiind ce să-i răspundă, văzîndu-se singur doar cu regele Bhima acolo, în curte, spuse :

— Rege, cunoscîndu-ți faima de care te bucuri, am venit, pentru nimic altceva, doar că vreau să mă închin în fața înțelepciunii tale.

În vremea aceasta, Rituparna mult se mira văzîndu-se singur, nemaiarătîndu-se alt rege sau prinț venit de pe alte meleaguri doritor să dobîndească mîna frumoasei regine.

„Au cum se poate, gîndi Rituparna, nimeni altcineva să nu fi auzit de această svayamvară ? Cum de nu s-a mai arătat nimeni pînă acum ?"

Bhima, auzindu-i răspunsul, că venise doar să se închine în fața lui, nu prea îi venea să creadă că aceasta ar fi adevărata pricină. „Dar, gîndi el, după ce îl voi ospăta ca pe un rege, după aceea îl voi trimite la culcare, iar mîine dimineață cred că se vor lămuri toate aceste nedumeriri."

Şi Bhima îşi urmă gîndul :

„Pricina este alta, hotărît.
O, n-a venit aici pentru atît,
Nu, n-a venit aici să mi se-nchine..."
— Eşti obosit de atîta drum, streine,
Ar fi mai nimerit ca în palat
Să mergi să te-odihneşti. Va fi un pat
Atît de bun, să merite, un ceas,
Să-ţi dea odihnă. Bhima s-a retras,
Iar Rituparna, foarte mulţumit,
Plecă urmat de slugi. Era zdrobit
De atîta drum. Bahuka cai şi car
I-a dus la grajd. Şi-acolo, sub umbrar,
I-a îngrijit aşa cum se cuvine.
După atîta goană pe coline,
Le-a dat tain şi apă, după care
Pe-un colţ de car, cătîndu-şi alinare,
S-a aşezat şi el, să se-odihnească...

Doar Damayanti, din colţul unde se ascunsese, privea în taină să vadă ce fac aceşti oaspeţi ciudaţi care poposiseră la curtea tatălui său.

Şi se gîndea : „Care dintre aceşti trei va fi cel care a mînat caii cum numai Nala ştia să-i facă să alerge. Care dintre aceştia ar putea să fie Nala ?"

Văzînd cum Rituparna, spre palat,
Doar cu Varshnieya curtea o străbat,
Iar Nala nicăieri. Şi se gîndea
„Cea din Vidarbha" : cine e cel ce-a
Mînat atît de straşnic armăsarii ?
Un singur om ştia cum telegarii
Să-i ducă-astfel, să sune carul tare.
Doar Nala, numai dînsul e în stare,
Să mîne aşa. Nu cred că Varshnieya
A învăţat cumva şi dînsul cheia
Ştiinţei de a face cum, în zbor,
Să poarte caii carul tunător,
Cînd mînuia meşteşugit zăbala...

Chiar dacă Varshnieya e cel care a mînat caii astfel, meşteşugul acesta n-a putut să-l înveţe decît de la fostul rege al ţării Nishadului,

de la vestitul Nala.

Văzînd că nu poate afla dezlegare acestei taine ciudate, Damayanti trimise în curte şi pe la grajduri o slujnică a ei, de încredere, care să bage de seamă ce fac şi cum se poartă Rituparna şi oamenii săi, iar aceasta să vină apoi şi să-i dea ştire despre tot ce se întîmplă acolo.

Iar cu acestea se încheie partea de poveste pe care Brihadasva a spus-o în coliba regelui Yudhisthira în cea de a douăzeci şi una seară.

XXII

Deci Damayanti a chemat la ea,
Pe-o slujnică. Kesini se numea,
Şi-i porunci acesteia : — Porneşte,
Acolo jos, la grajd, şi iscodeşte,
Cu luare-aminte, omul din umbrar,
Ce stă culcat pe scaunul din car,
Acela slut, cu braţele pocite ;
Vreau să-l întrebi cu vorbe iscusite
Şi glas prietenos, şi află-n grabă,
De unde e, şi cine-i ; mai întreabă,
O, tu, dintre femei cea mai cinstită,
De nu cumva e Nala...

Iar după ce vei afla de la el tot ce doresc să aflu, apucă-te şi repetă-i cu glas tare toate vorbele pe care l-am învăţat pe brahmanul Parnada să le rostească pretutindeni pe unde va trece în drumul său, Iar răspunsul lui să-l ţii în mare taină în inima ta şi să vii să mi-l spui apoi numai mie.

Şi Brihadasva îşi urmă mai departe povestea regelui Nala pe care de douăzeci şi două de seri i-o depăna nefericitului rege Yudhisthira, spunînd :

Aşadar, ascultaţi, voi fii ai lui Kunti, cum Kesini a coborît în curte, acolo la umbră, unde se aflau grajdurile regelui Bhima, în locul unde se afla tras carul regelui Bhangasuri şi în care se afla culcat vizitiul regelui, acel căruia i se spunea Bahuka :

Kesini, de îndată a şi pornit
Către Bahuka. Mult meşteşugit
Îşi potrivise glasul şi vorbirea ;
În foişor, ca însăşi Neclintirea
Sta Damayanti, ascultînd ce spune

Cu glas schimbat schiloada uriciune.
— Bine-ai venit aicea, îi grăi
Kesini, şi se-nchină-n „angiali,"
Tu care vii din prealndepărtate
Meleaguri pămînteşti ; cu sănătate,
Să-ţi fie viaţa-ntreagă, îţi doresc ;
O, tu, ce pari un taur omenesc,
Şi străluceşti ca Indra printre zei,
Prin mine îţi trimite gîndul ei
Chiar Damayanti ; dînsa te-a rugat
Să-i spui ce-i adevăr-adevărat,
Şi, dacă poţi, nimica nu-i ascunde ;
De unde vii ? Şi ai plecat de unde ?
Ce vînturi vă purtară pîn-aci ?

Iar vizitiul regelui, Bahuka, îi răspunse :

— Rajahul Rituparna auzi,
Acolo, în Kosala, cum că iară
Se va-ntocmi aici o svayamvară ;
Aşa spunea un brahman ce striga,
Pe uliţi, prin cetate. Glăsuia
Că Damayanti, astăzi, în palat,
S-a hotărît s-aleagă-un alt bărbat,
În locul celuilalt, vestitul Nala...

Aflînd acest lucru din gura preacinstitului brahman, regele m-a chemat la el şi mi-a poruncit să aleg din grajdurile sale cei mai buni cai cu care să putem veni aici, străbătînd calea într-o singură zi. El are cai neasemuiţi, cu care poţi alerga şi o sută de yojane pe zi. Cu ei poţi străbate întreg pămîntul şi poţi să te iei la întrecere cu pasărea cînd săgetează văzduhul. Eu sînt conducătorul acestui car regesc.

Şi iarăşi Kesini l-a mai întrebat pe vizitiul Bahuka :

— Mai spune-mi, rogu-te, celălalt bărbat, care a venit cu voi, cine este ?

— Acela este Varshnieya şi a fost conducător al carului lui Nala. După ce Nala a părăsit tronul şi ţara Vidarbhei, el s-a tocmit slujitor la curtea regelui Bhangasuri, unde a fost primit ca îngrijitor la cai şi mai mare peste grajdurile acestuia. Este drept că acum eu sînt cel care are în grija sa toţi caii regelui, tot eu sînt cel ce conduce trăsura slăvitului rege Rituparna şi tot eu îi sînt şi bucătar.

Şi iarăşi îl cercetă Kesini pe Bahuka :

— .Eu socot că numai acest Varshnieya ar putea să știe unde se află acum regele Nala și poate că numai el ne-ar putea spune unde l-am putea găsi. Nu ți-a vorbit niciodată despre această taină ?

Și îi răspunse Bahuka :

— Varshnieya, după ce a adus aici pe cei doi copii ai lui Nala și i-a încredințat spre creștere regelui Bhima, bunicul lor, el a venit la Kosala la curtea regelui Bhangasuri. Mai mult nu știe nimic Varshnieya și nimeni nu ar putea să te lămurească pe unde s-a rătăcit cel pe care îl cauți. Se bănuiește că el cutreieră prin lume cu o altă înfățișare spre a nu-l mai recunoaște nimeni.

Însă Kesini iarăși a grăit :

— Brahmanul cel dintîi care-a sosit
La Ayodhya a strigat, se pare,
Niște cuvinte, fără rost, pe care
Îl învățase o femeie, cum să
Dezlege tăinuirea lor ascunsă,
Făcînd ca să tresară-un oarecine.
Ele spuneau astfel : „O tu, străine,
Biet jucător de zar, fără noroc,
Ce ți-ai pierdut avutul tot la joc,
Și ai fugit în junglă ; după care,
Tăind soției haina din spinare,
Ai părăsit-o astfel în pădure,
Pe cînd dormea. Lăsînd-o să îndure
Primejdii multe-n jungla fioroasă,
Ea, Damayanti, soața credincioasă.
O, tu, acel care-ai făcut aceste,
Spune-i o vorbă nobilei neveste,
De-ți pare rău de rușinoasa faptă.
Arată-te ! Ea tot te mai așteaptă
Să te întorci. Șoptește-i un cuvînt !
Tu, cel cu jumătate de vestmînt !“

Iată însă că prințesa Vidarbhilor ar dori să afle de la tine, călătorule, răspunsul acela ciudat pe care i l-ai dat brahmanului care a venit la curtea regelui Rituparna.

Iar Bahuka, printre suspine și lacrimi nestăvilite, începu cu vorbe amare să-și rostească trista lui jelanie :

Femeile, și atunci cînd sînt căzute
În mari nenorociri și sînt bătute

De-al soartei rele bici necruțător,
Găsesc și atunci, în sufletele lor,
Puteri nemăsurate să le-ajute.
De au în ele-o urmă de virtute
Și Cerul-adevărului le-adastă,
Atunci, găsește-n ea orice nevastă,
Chiar cînd în jur ispita rea foșnește,
Un strop de cinste-n ele le păzește,
Și care-atunci le e de ajutor.
O pavăză de fier virtuții lor...

Femeile cele pline de virtute știu să se apere singure și suferă, sărmanele, alături de bărbații lor, sărăcia, foamea, și frigul, fără să-i părăsească, lăsîndu-i în primejdie.

Iar cînd bărbații lor

...greșindu-și jocul,
S-au întîlnit în drum cu nenorocul,
Și și-au pierdut la zar întreagă starea,
Și dacă-n ele, totuși, supărarea,
Nu și-au lăsat-o-n inimă să crească,
Amară ca o iarbă diavolească...

Femeia aceea care îl caută prin lume pe Nala, cel care, cîndva, ajungînd la capătul răbdării,

Văzînd un stol, zvîrli cu disperare
Chiar haina de pe el, și o pierdu,
Luată-n zbor de păsări ; și ea nu
S-a supărat pe soțul ei, sărmana !
Nici chiar atunci cînd le lipsea și hrana ;
Cînd el, ajuns atît de decăzut,
Pierdu și tronul ; ea, ca la-nceput,
Rămase tot alături de el...
Cu toate că, acuma, nici un fel
De-avere nu avea, să-l mai răsfețe,
Ci scufundat în foame și-n tristețe
Sta jefuit de tot ce-a fost a lui,
Și-n jur avînd numai vrăjmași destui.
Astfel vorbi cu greu, printre suspine,
Nefericit, Bahuka. Și prea pline
De lacrimi îi erau ale lui pleoape.

Şi plînse mult, parcă cercînd să scape
De greaua lui povară ce-o purta
În inimă. Zadarnic încerca
Durerea să-şi ascundă, o, Bharata !
Kesini a plecat spre lăudata
Soţie a lui Nala ; şi plîngînd
!-a povestit acestea rînd pe rînd.

Iar aceasta a fost, aflaţi voi, fii din neamul regelui Kunti, partea de poveste pe care le-a spus-o Brihadasva în cea de a douăzeci şi doua seară.

XXIII

Cădea înserarea peste jungla Indiei de atunci, fremătau ierburile, animalele sălbatice ieşeau la pradă, cînd iarăşi bunul brahman Brihadasva veni la coliba prigonitului rege Yudhisthira şi le depănă celor de faţă povestea celuilalt rege, care, şi el, cu mii de ani în urmă, asemenea lui, pierduse la zaruri tronul şi averile şi fusese nevoit să pribegească în sălbăticiile junglei aşteptînd sfîrşitul nenorocoasei lui vieţi.

Seara aceea era cea de a douăzeci şi treia de cînd Brihadasva le începuse iscusita, trista, dar fermecătoarea poveste a regelui Nala.

Aşadar, urma el :

Damayanti, în timp ce asculta
Pe-acea Kesini, foarte suferea,
Şi parcă-i se-ntărise bănuiala
Că vizitiul regelui e Nala ;
Şi-i spuse iarăşi lui Kesini : — Du-te,
O, tu, femeie plină de virtute,
Şi stai lîngă Bahuka şi priveşte-l
Cît mai de-aproape. Stai şi urmăreşte-l
Cu luare-aminte ; o clipă nu-l scăpa
De sub priviri. Dar, mută, gura ta
O vorbă să nu scoată, prea frumoaso !
Dacă se-apucă de o treabă, las-o
În seama lui, s-o facă cum doreşte ;
Tu, însă, stai departe şi priveşte
Şi vezi ce face-anume. Vezi şi cum
Înfăptuieşte lucrul său. Altcum
Nimic din ce ţi-o cere, să nu-i dai.
Să nu-l slujeşti întru nimic. Ci stai
Cît mai departe. Chiar de te-o ruga

Să-i dai un vas cu apă, sau de va
Cerca să facă focul şi va cere
Cărbuni aprinşi, sau vreascuri, chiar de piere,
Fereşte-te să-i dai ! Nu-l ajuta !
Dar tot ce face dînsul nu uita
Şi vino şi vesteşte-mă îndată.
De vezi la el vreo faptă minunată...

După ce Damayanti îi porunci astfel slujnicei sale Kesini, aceasta merse la locul unde Bahuka se pregătea să gătească bucatele pe care le ceruse stăpînul său, regele Rituparna. Stînd deoparte, Kesini privea pe furiş dorind să afle tot ce face acel vizitiu ciudat. Şi după ce stătu aşa mai multă vreme, urmărind cu privirea fiecare mişcare a lui, şi după ce se minună de tot ce văzuse se întoarse iarăşi la stăpîna sa şi îi povesti :

...O, stăpîno,
De cînd e lume pe pămînt şi pîn-o
Pieri, nu cred că s-a văzut cîndva
Un om cu el asemeni, că nu s-a
Mai pomenit şi nici n-am auzit
De-un om cu-aşa putere dăruit ;
De pildă, dacă dînsul vrea să treacă
Pe sub ceva de jos, nu se apleacă,
Aşa cum poate-ar face-o cineva ;
El doar priveşte lucru-acela, şi-a
Şi coborît acesta-n faţa lui, lăsîndu-l
Să treacă peste dînsul. Doar cu gîndul
El mişcă lucru-acela-n altă parte,
Numai privindu-l. Drumul de e foarte
Ne-ncăpător, în faţă-i se lărgeşte...
Chiar astăzi Rituparna-i porunceşte
La prînz să aibă carne multă. Dînsul
A adunat grămadă-n grabă stînsul
Jăratec. L-a privit şi, de la sine,
Găleţile-ntr-o clipă au fost pline
Cu apă rece, bună de spălat.
Cînd a sfîrşit apoi de curăţat
În întregime carnea, doar surcele
A pus sub vase, a privit la ele
Cum stau acolo-n soare, şi deodată
A izbucnit o flacără ciudată
Şi-a ars acolo, cum pe rug, pe jaruri,

Ard pentru zei îndreptățite daruri.
Cînd am văzut minunile aceste,
Și altele la fel, mi-am zis că este
Deci timpul să mă-ntorc aici să-ți spun...
Ba l-am văzut luînd de sub ceaun
Jăratecul aprins. Cu el în mînă,
Umbla fără să-l frigă. Jur, stăpînă,
Că toate astea le-am privit de-aproape.
El poate da poruncă unei ape
Să curgă cum vrea el, oricît de tare.
Dar o minune încă-i și mai mare,
Pe care am privit-o lămurit :
A luat în mînă flori, și le-a strivit
În degete un timp îndelungat...
Apoi, aceste flori au înviat
În mîna lui, cu-ntregul lor parfum.
De asta am venit aici, acum,
Să-ți povestesc minunile de care,
Doar vizitiul regelui e-n stare.

Cînd Damayanti auzi aceste lucruri povestite de slujnica ei, Kesini, își dete seama că acel care era în stare să săvîrșească atîtea minuni, cu toate că acum se numea Bahuka și era atît de schimbat la înfățișare, nu putea fi decît fostul ei bărbat, regele Nala. Căci numai el, cel care fusese regele țării Nishadului, era singurul în stare să săvîrșească atîtea minuni pe care nici un alt muritor de pe lumea aceasta n-ar fi fost în stare să le facă.

Aceste puteri pe care le au doar zeii i-au dat de știre prințesei Damayanti că nu mai poate fi nici o îndoială că Bahuka, vizitiul, s-a întors la ea sub acest chip atît de schimonosit.

Dar spre a fi și mai deplin încredințată că nu se înșeală în ceea ce privește omul pe care îl credea că ar putea fi bărbatul ei, Damayanti, plîngînd în hohote, o rugă iarăși pe Kesini :

Rogu-te, îi spuse prințesa lăcrămînd,
Întoarce-te la el cît mai curînd,
Și de pe jar, din carne, o bucată,
Făr'să te vadă, fur-o ! Ca îndată
Să văd, la gust, de carnea de pe jar
Păstrează-n ea miresme, ce arar,
Pe la ospețe mari le mai găsești :
Nici zeii, la ospețele cerești,

Nu fac fripturi cum Nala le făcea...
Luă Kesini carnea, și cu ea,
Veni la Damayanti și i-a dat-o...

Iar Damayanti, îndată ce a gustat din carnea pe care i-a adus-o Kesini, a și simțit acele miresme pe care numai Nala se pricepea să le pună în bucate, căci taina aromelor ce se adaugă la mîncăruri nu e dată oricărui om de rînd. Așa că, de îndată ce a simțit acele arome îmbătătoare, și-a adus aminte de anii pe care i-a petrecut alături de Nala și de mesele lor îmbelșugate din acele vremuri. Și iarăși o podidiră lacrimile și plînse, sărmana femeie, multă vreme, iar apoi, după ce își clăti gura, după cum spunea legea străbună, că oricine după ce se ospătează cu carne trebuie să se purifice, ea făcînd toate cele trebuincioase, se duse ea însăși la Kesini și încredințîndu-i pe cei doi copii ai săi îi spuse :

— Kesini, ia cu tine copiii mei și mergi la omul acela străin și vezi ce va face cînd va da ochii cu ei. Așa că du-te

Cu dînșii la Bahuka și-i arată ;
Acesta doar privindu-i și, îndată,
Recunoscu pe Indrasena și
Pe celălalt mai mic ; se repezi
Și-i sărută lung timp, îmbrățișîndu-i.
„Parcă-s copii de zei !" spunea în gîndu-i,
Și iar în hohot mare-a izbucnit.
Astfel că adevăru-a fost ghicit.
Și-ntemeiată fuse bănuiala,
Că vizitiul regelui e Nala.

Mărturisirea astfel fiind făcută el

Îndepărtă copiii cu-o temută
Înduioșare, celei ce veghea,
Și-i spuse prefăcut : — Frumoasa mea,
Copiii-aceștia doi, cînd i-am zărit,
Că am avut și eu mi-am amintit,
La fel cu ei, asemenea, doi prunci.
E vreme multă, însă, de atunci,
De cînd de ei nimic n-am auzit ...
De asta m-a fost plînsul, podidit.

Iar mai apoi Bahuka îi grăi :
— Tu, lîngă mine prea adesea vii,

Că lumea ar putea să bănuiască ;
De ce să-i dai prilej să te bîrfească,
Găsindu-ți astfel în vreun fel năpasta.
Iar eu fiind străin de țara asta,
Nu vreau să am din asta vreo vină.
Nu mai veni, frumoasa mea străină !

Și astfel aici se încheie povestea regelui Nala, cel năpăstuit de zei prigonitori, poveste pe care i-a spus-o brahmanul Brihadasva regelui Yudhisthira în cea de a douăzeci și treia seară de cînd se afla în jungla sălbatică.

XXIV

Și iată că, în cea de a douăzeci și patra seară, de la sosirea în junglă a regelui Yudhisthira, s-a abătut iarăși la coliba sa prea înțeleptul brahman Brihadasva, care luînd povestea de unde o lăsase cu o seară înainte, spuse :

Kesini, tulburată de vorbele dureroase pe care le auzi din gura vizitiului Bahuka, aleargă în grabă la stăpîna sa Damayanti, spunîndu-i tot ce înțelesese de la acesta. Damayanti, după ce o ascultă cu mare băgare de seamă, cumpănind totul în mintea ei, o trimise pe Kesini la regină și îi povesti totul, rugînd-o să-i dea voie lui Damayanti să-l vadă și ea pe acel Bahuka și să stea de vorbă cu el.

Iar Kesini, în frumoase

Cuvinte-i povesti reginei, totul :
— Eu l-am văzut adesea și socotu-l
Pe vizitiul regelui că-i Nala.
Spre-a fi îndepărtată îndoiala,
L-am cercetat eu însumi, nu odată.
E-adevărat că fața-i e schimbată,
Dar Damayanti-ar vrea să-l lași să intre.
Dă-i voie, mamă, spuse, că, altmintre,
Socot că a mea viață, mai departe,
(De nu dorești tu însuți a mea moarte),
Va fi fără de rost. Chiar dacă tata
Va ști sau nu aceasta. O, Bharata !

Cînd auzi bătrîna regină ce-i spuse Damayanti prin gura preacredincioasei sale Kesini, se și duse la regele Bhima, căruia îi ceru voie ca fiica lor să-l vadă pe acel pe care îl socotea fostul ei bărbat.

Auzind regele tot ce îi spuse regina, își dădu îndată încuviințarea binecuvîntînd această revedere.

Îngăduind această întîlnire,
Ea pe Bahuka, dup-orînduire,
La ea-n pavilion l-a fost primit.
Văzînd-o, deodată, uluit,
De-ai ști cum a strigat, nefericitul!
L-am cercetat pe rînd, cu-amănunțitul,
Dar el în lacrămi grele se scălda.
La fel și Damayanti, chiar și ea,
S-a întristat, sărmana, străbătută
De o durere neagră, așternută
Pe chipul de nădejde luminat.

Era îmbrăcată într-o rochie de culoare roșcat-cărămizie, cum poartă acele femei ce au de ispășit un păcat și se pregătesc pentru o lungă și aspră pocăință. Trupul ei nu purta nici un fel de podoabe, părul nepieptănat era într-o nemaivăzută neorînduială, vrînd să pară cît mai urîtă. Iar după ce se arătă lui Bahuka în felul acesta, vrînd să dezlege taina ce acoperea întreaga lor viață, Damayanti grăi către Bahuka tulburată:

— Spune, Bahuka, mai cunoști cumva pe lume vreun alt bărbat în afară de unul pe care lumea îl chema Punyasloka, cunoști vreun altul care să-și fi părăsit soția în junglă, pîndită de primejdii de tot felul? Ei bine, bărbatul acesta, pe care îl chema Nala, el este acela care și-a părăsit soția pe cînd aceasta, sărmana, adormise pe pămîntul gol, zdrobită de foame, de sete și de oboseală? Femeia aceea părăsită sînt eu; eu care atunci cînd a fost ziua sorocită a svayamvarei, ca să mă pot mărita cu el, i-am înlăturat pe nemuritorii zei care veniseră să mă ceară de nevastă. Iar el m-a părăsit acolo, în primejdii, după ce a tăiat și o jumătate din vestmîntul meu, căci pe al său i-l răpise un stol de păsări pe care el încercase să-l prindă ca să ne putem astîmpăra foamea. Și unde, oare, s-a risipit prin lume omul acela care îmi era atît de drag? Căci nu mai știu nimic despre el din ziua în care m-a părăsit. Iar eu care i-am născut doi copii frumoși precum copiii zeilor, care i-am fost credincioasă, iată am fost părăsită de cel care mi-a fost soț, ca o femeie netrebnică. El, care la svayamvară, în fața focului sacru, m-a luat de mînă și a jurat să mă ocrotească atîta timp cît va trăi.

Și în timp ce Damayanti îi vorbea astfel, șiraguri de lacrimi curgeau din ochii ei mari și negri. Iar Nala, izbucnind și el în hohote de plîns, abia a putut să rostească printre suspine:

— Regatul,
De l-am pierdut, să știi că vinovatul
E numai Kali. El, de supărare,
C-am fost ales, setos de răzbunare,
A hotărît, hain, să ne despartă ;
De-aceea, peste noi porni să-mpartă
Necazuri mari cu care ne-a strivit ;
Nemaiputînd să-ndur, te-am părăsit
În junglă, în pădure, unde știi..

Însă blestemele tale ca niște gheare vii îl ajungeau pe blestematul Kali, acolo, în trupul meu, unde sta ascuns, și pînă la urmă a fost nevoit să plece înfrînt atît de curățenia noastră sufletească, dar mai ales de otrava regelui nagașilor, Karkotaka.

Însă acum, iată că am venit la tine în cetate,

Nu pentru altă pricină, decît,
C-am fost mîhnit și aproape doborît
La gîndul că putea-s-ar, tulburată,
Să te măriți cu altul, înc-odată,
Așa precum, frumoaso, îți e gîndul...
Crainicii tăi, pămîntul străbătîndu-l,
Vestesc porunca regelui, că iară,
Va să se facă-aici o svayamvară,
Cînd dintre toți, privirile-ți dibace,
O să aleagă soțul care-i place,
Mai bine potrivit și mai bogat,
În locul celui vechi ce te-a uitat.

Regele auzind despre acest lucru și știind cît ești de frumoasă, mi-a poruncit să-i pregătesc trăsura cu cei mai buni cai pe care îi avea în grajdurile sale și a ținut să ajungă aici într-o singură zi, pentru a putea fi de față mîine la alegerea pe care o vei face. Trage nădejde că el va fi cel ales la această nouă svayamvară ce se va face mîine-dimineață în palatul tatălui tău.

Iarăși izbucni în plîns sărmana femeie și, după ce se înclină în salutul „angiali", îi mai spuse lui Bahuka printre lacrimi :

— Toate acestea le-am făcut numai ca să te pot găsi.

Să nu mă-nvinuiești de necredință,
Eu, care cu atîta iscusință,
Pe tine te-am ales să-mi fii bărbat,

Îndepărtînd, atunci, la măritat,
Pe zeii ce veniră pețitori.
Eu am trimis brahmanii vestitori
Să umble, pretutindeni, tot pămîntul.
Purtînd în lume, necurmat, cuvîntul,
Prin care să te-nduplec, o, Nishada !

Iar brahmanul acela înțelept care poartă numele de Parnada, acel care te-a găsit la curțile regelui Rituparna, bănuind că ai fi tu acel căutat, cu toate că erai atît de schimbat ca înfățișare, a rostit cuvintele care îl învățasem eu. Eu am născocit în mintea mea șiretlicul prin care să te pot aduce iarăși lîngă mine. Șiretlicul, precum vezi, a prins, iar tu te afli acum din nou aici. Te-am recunoscut după felul cum ai mînat caii de la trăsura regelui Rituparna, căci oare ce om ar fi putut străbate o sută de yojane într-o singură zi ? Aș vrea să-ți mai spun, rege, că în tot acest timp sufletul meu ți-a rămas credincios și că nici un gînd de păcat n-a putut străbate în inima mea.

Mărturisească dreptul meu cuvînt,
Acel care aleargă : Zeul Vînt,
Vayu, aducător de ploi și grindeni,
El care vede totul, pretutindeni,
Și știe ce se-ntîmplă, alergînd,
Fără răgaz, oriunde și oricînd ;
Și de-am păcătuit cumva, cu fapta,
Să-mi risipească duhul, după dreapta
Orînduire, ce-i pedepsitoare
Acelor care mint...
Slăvitul Soare,
Răspînditor de raze-nflăcărate,
Ce-aleargă-n Univers, de n-am dreptate,
Să-mi ardă răsuflarea, de vreodat,
Am fost măcar o clipă în păcat.
Asemeni luna plină, astrul rece,
Ea care vede tot ce se petrece
În sufletele noastre i cer să vie
La jurămînt, s-aducă mărturie,
De m-a văzut cumva păcătuind ;
Iar de, cumva, m-o dovedi mințind,
Să-mi ia suflarea vieții, și oricînd,
S-o spulbere, netrebnică, în vînt.

Așa că pe acești trei zei, care stăpînesc și străbat întreaga lume, eu îi chem ca martori la acest jurămînt al meu. Să vină ei și să ne mărturisească dacă vreodată m-au văzut căzînd în păcat.

Fiind chemat, Vayu foșni de sus :
„E-adevărat, o, Nala, ce ți-a spus,
Ea n-a păcătuit nicicînd cu altul ;
Noi, priveghind de-aicea din înaltul
Văzduhului, trei ani am ocrotit-o...
Și-această svayamvară-a întocmit-o,
În chip șiret, să poată să te-aducă ;
Nu vezi că ea de doru-ți se usucă,
Și nici un om din lume, afar-de tine,
N-ar fi venit aici ; că cine ține
Cu caii lui, sărind peste gorgane,
La drum întins, o sută de yojane
Doar într-o zi. Deci vrednică-i să-ți fie,
Preabinecredincioasa iar soție ;
Cum soț, de-asemeni și tu vrednic fi-vei ;
Deci mulțumindu-i soartei, milostivei,
Uniți-vă din nou și cît mai grabnic...
Și atunci căzu de sus, din cerul darnic,
O ploaie grea de flori de primăvară.
Toți toboșarii zeilor sunară,
Și-un vînt înmiresmat porni să bată...“

Văzînd în această minune un semn divin, un semn pe care zeii i l-au arătat ca să adeverească cele mărturisite de Damayanti, Nala crezu întru totul adevărul spuselor ei. Încredințat astfel, el își aduse aminte de darul pe care regele Karkotaka i l-a făcut la despărțire, atunci cînd i-a hărăzit chipul acesta pocit, sub care sta ascuns de atîta amar de vreme :

Gîndind la întîmplarea minunată,
El, Nala, cel de dușmani zdrobitorul,
Și-a amintit atunci de ajutorul
Ce regelui Nagaș l-a dat cîndva.
Avea la dînsul încă haina sa,
Pe care îmbrăcînd-o, deodată,
Și-a căpătat iar fața minunată
Pe care a avut-o totdeauna...

Iar Damayanti văzînd această minune, cum într-o clipă Nala și-a căpătat din nou chipul lui frumos de mai înainte, scoase un țipăt puter-

nic şi se prăbuşi în braţele lui. Iar Nala o prinse în braţe şi o mîngîie atît pe ea cît şi pe cei doi copii ai săi.

Adînc tulburată, Damayanti rămase multă vreme cu capul rezemat de pieptul lui Nala, iar el, fericit şi fermecat de surîsul ei îmbătător, nu-şi mai putea stăvili bucuria care îl cuprinsese.

Asemenea şi regina mamă, cuprinsă şi ea de voia bună ce se răspîndise în întreg palatul, alergă la regele Bhima căruia îi povesti toată întîmplarea. Iar regele, uimit de această ciudată întîmplare, pe care cu vorbe cutremurătoare ea, regina, nu mai ostenea povestindu-i... răspunse :

Îl voi vedea numai în zori, fiindu-i
Atuncea hotărîtă dezlegarea ;
Să-şi facă mai întîi purificarea
De vrea cu Damayanti a se uni.
Ei, amîndoi, pînă în zori de zi,
Au stat alături, multe povestindu-şi
Din viaţa din pădure ; şi fiindu-şi
La fel de dragi, lipsiţi de supărări,
S-au foarte desfătat în dezmierdări...

Iar acolo, în ţara Vidarbhei, în palatele regelui Bhima, începu din nou viaţa fericită precum fusese mai înainte, cînd blestematul demon Kali nu le zdrobise norocul. După cei trei ani pe care îi petrecuseră despărţiţi se părea că porţile raiului li se deschiseseră, iar ei făceau totul ca să uite tot ce fusese nefericire şi nenoroc în viaţa lor.

Cînd bătrînul Brihadasva sfîrşi această parte din povestea regelui Nala, către răsărit se vesteau colorate, zorile, aşa că şi el se pregăti să se ducă la odihnă.

Era cea de a douăzeci şi patra noapte de cînd îşi începuse minunata lui povestire.

XXV

Cînd cea de a douăzeci şi cincea seară prinse a se cerne la orizont, iar jungla se umplu iarăşi de foşnete şi de zgomote, iată că înţeleptul Brihadasva se arătă din nou la coliba lui Yudhisthira care împreună cu ai săi îl aşteptau cu nerăbdare.

După cum v-am mai spus şi aseară, Nala, îmbrăcat în cele mai sclipitoare haine şi împodobit cu cele mai scumpe odoare, se înfăţişă, alături de Damayanti, înaintea regelui Bhima.

Şi mult s-au bucurat cei doi văzîndu-l ;
Nala, supus, se-nchină, salutîndu-l
Cu multă veneraţie, iar ea
Cuprinsă de uimire, surîdea
Şi se-nclina şi dînsa fericită.
Vrînd să-i arate cinstea cuvenită.
Rajahul, ca pe propriul său fiu,
L-a-mbrăţişat pe fostul vezitiu
Şi-l binecuvîntă, urîndu-i ca să-i
Rămînă toată viaţa credincioasă
Frumoasa Damayanti, fiica lui.

Iar cînd norodul din cetate, auzind că s-a întors iarăşi Nala, au năvălit din case şi l-au înconjurat cu flori şi cu strigăte de bucurie.

Era pe străzi atît belşug de floare,
Împrăştiind miresme şi parfumuri.
Stropiră apoi praful de pe drumuri
Şi au întins ghirlande la ferești,
Iar pe la toate porţile regeşti
Au presărat petale drept covor ;
Prin temple, rugăciunile în cor
Urcau spre zei cu jertfele-mpreună...

Dar cînd regele Rituparna auzi că sluga lui, vizitiul Bahuka, era însuşi Nala, regele Nishadului, aleargă în mare grabă să-l caute. Şi mare îi fu mirarea şi bucuria cînd îl găsi vesel alături de Damayanti. Avea acum alt chip, era frumos cum fusese mai înainte, iar hainele îi erau ţesute din aur şi din mătase. Sta zîmbitor în mijlocul norodului din cetate şi, cînd s-au întîlnit, Rituparna se îndreptă în grabă spre el vrînd să-i ceară iertare.

Şi-i spuse Rituparna : — De-am greşit,
Cu oarece, te rog, pentru iertare !
La rîndu-i, Nala, tot aşa, se pare,
Ceru şi el iertare, de vreodată
L-a supărat cu faptă vinovată,
Ori cu vreo vorbă-n care chibzuiala
N-a fost la locul ei. Mai spune Nala
Că nu i-a fost în voie să-l mîhnească...

Şi porunci Nala slujitorilor ca fostul său stăpîn să fie primit la

curte cu toate laudele și cinstirea ce se cuvine doar regilor, după care mulțumi zeilor pentru această nemaivăzută minune. Iar Rituparna era fericit acum că sărmanul Bahuka își aflase soția și copiii și nu mai era nevoit să pribegească prin lume ascuns sub chip și straie de cerșetor.

Și a mai spus rajahul : — De-i mihnită
Ființa ta de vreo vorbă care
Ar fi putut să-ți facă supărare,
Te rog smerit să uiți, că în acea
Neștearsă vreme, cît la curtea mea
Ai stat la grajduri, nu mi-a fost în minte
Să te-ntristez cu fapte ori cuvinte,
Pe care fără voie ți le-am spus ;
Drept care, iar, rugîndu-te supus,
Să nu le-nvii, cu gîndul să mă certi,
Și caută trecutului să-i ierți
Ce-a fost întru mihnire și necaz.

— Nu, mărite rege, tu n-ai greșit niciînd față de mine. N-ai greșit nici cu fapta și nici cu vorbe de rușine prin care să mă fi umilit. Purtarea ta față de mine a fost într-adevăr regească, Rituparna. Și chiar dacă s-ar fi întîmplat așa, ar fi fost dreptul tău de stăpîn și nu s-ar fi cuvenit să-ți port nici urmă de supărare. Dimpotrivă, tu, atîta timp cît ți-am fost slujitor la grajduri și bucătar ai făcut tot ce-ai putut ca să-mi pară slujba mea cît mai plăcută. Așa că de acum înainte se cuvine să rămînem tot prieteni pentru că nicăieri pe lume nu m-am simțit mai bine ca în casa ta. La curtea ta am avut tot ce am dorit și nici un fel de supărare nu m-a copleșit în toată vremea cît ți-am fost slujitor, cu toată credința, ce e drept. Acum, la despărțire, însă, eu ți-am rămas dator cu un lucru :

Tot ce-ai dorit și tu a învăța,
Acea știință tainică prin care
Faci orice cal să-ți deie ascultare,
Pe care-o știu cum nimenea n-o știe...
Ai s-o înveți și tu. Și prin magie,
Știința mea în tine o voi trece.
Cît ce rosti și iată se petrece
Un lucru fără seamăn de ciudat :
Rajahul Rituparna a-nvățat,
Doar într-o clipă, tainele ascunse,
De nimeni cunoscute. Îl pătrunse

Acea putere ce, mai înainte,
N-o avusese încă-n a sa minte,
Și toată taina grea, vrăjitorească,
Putea și el acum s-o stăpinească!

Nala cînd își dete seama că acum stăpînește și el acea știință tainică prin care se putea porunci zarurilor cum trebuie să cadă spre a fi cîștigătoare, se hotărî să se întoarcă neîntîrziat spre țara lui unde domnea acum fratele său, Puskhara, cel care dobîndise tronul prin viclenie ajutat de zeul nenorocului, Kali.

Rituparna, ajutat de un alt vizitiu, plecă în curînd spre țara sa, mulțumit că totul se sfîrșise cum nu se putea mai fericit.

Iar aceasta a fost partea de poveste pe care bătrînul Brihadasva a spus-o regelui Yudhisthira în cea de a douăzeci și cincea seară a șederii lor în inima junglei.

XXVI

Povestea lui Nala se apropia de sfîrșit. Toți cei din neamul lui Yudhisthira ce se aflau cu dînsul în junglă așteptau cu nerăbdare seara cînd Brihadasva va veni iarăși la coliba lor din junglă să le spună mai departe ce s-a mai întîmplat cu regele țării Nishad.

Și tocmai cînd stelele scînteiau pe cerul Sudului, cînd palmierii înalți foșneau în adierea calmă a nopții, iată că și în cea de a douăzeci și șasea seară de la începutul povestirii, Brihadasva se arătă la ușa lor luînd povestea de unde o lăsase în seara trecută.

Precum vă povestisem aseară, Nala, fericit de întîmplările norocoase care îl adusese din nou la Damayanti, mai rămase lîngă ai săi încă o lună, bucuros că șirul nenorocirilor sale a luat sfîrșit. Scăpase de Kali, care fugise din trupul său, așa că nu-i mai putea aduce nici un fel de neajunsuri, își întîlnise copiii și soția și acum cunoștea și taina prin care se cîștigă la jocul de zaruri.

A mai rămas acolo înc-o lună,..
Pe urmă, Nala, luîndu-și ziua bună,
S-a hotărît să plece spre Nishada.
În urma lui, venea zorit grămada
De slujitori călări pe cai cincizeci,
Că nu era pe drum nici loc să treci
De-atîți războinici. Alți vreo șase sute
Veneau pe jos, cu gîndul să-l ajute,

Iar la sfîrşit, călcau la pas, giganţi,
Şi şaisprezece falnici elefanţi,
Care cutremurau sub ei pămîntul.
Un car impodobit, uşor ca vîntul,
Pe care Punyasloka îl mîna ;
Era grăbit s-ajungă undeva,
Şi care se-ndrepta nerăbdător,
Către Nishada, unde domnitor
Era Puskhara...
— Iată, rege, vin
Să mai jucăm. Acuma am, din plin,
Noi bogăţii de preţ să pun la zar,
O pot juca pe Damayanti,chiar,
Şi tot ce vezi. Aceasta-i miza mea.
Iar tu, de vrei, Puskhara, vei juca,
Regatul tău ; dar totul dintr-o dată.
Şi dacă nu va fi destul, ca plată,
Putem juca pe viaţă şi pe moarte.
Învingătorul, deci, să aibă parte
De-averea şi întreaga bogăţie
A celuilalt. Şi totul pe vecie.

Şi, plini de înverşunare, s-au aşezat iarăşi ca altă dată la zaruri. Căci ştiut este, după cum scrie în cărţile rămase din strămoşi, că acel care a cîştigat la jocurile de noroc este dator faţă de cel ruinat să-i mai dea încă o dată putinţa de a mai juca, nădăjduind că şi-ar mai putea reface cîte ceva din averea pierdută. Aceasta este cea mai mare datorie pe care o are cîştigătorul norocos.

Deci vom lăsa astfel să hotărască,
Doar zeii. Şi voinţa lor cerească
Să ne arate azi printr-o minune
Şi printr-un zar, divina-nţelepciune.
Iar de nu vrei ca zarul să ne-arate
Zeieştile porunci, adevărate,
Atunci, urcaţi pe carul de război,
Pe viaţă şi pe moarte, amîndoi,
Să ne luptăm, şi moartea să aleagă
Azi, între noi. Că moştenirea-ntreagă
Se cade doar a unuia să fie,
Aşa precum în cartea sfîntă scrie...

Căci eu, Puskhara, va trebui să lupt prin orice mijloace să-mi recapăt tronul și bogățiile pierdute, acele bogății pe care le-am moștenit de la strămunii mei. Așadar, Puskhara, va trebui să te hotărăști : sau să ne luptăm cu arcul, sau cu spada, pînă ce unul dintre noi va cădea, sau să ne întrecem în aruncarea zarurilor.

Auzind vorbele spuse de Nala, regele Puskhara a zîmbit încrezător în norocul său și i-a răspuns :...

— Prea bine,
Ai alte bogății acum la tine,
Cu care vii la joc să mă provoci.
Dar dacă și pe Damayanti-o joci,
Cînd ea soție îți mai este încă,
O, rege, mă gîndesc cu o adîncă
Plăcere că podoabele aceste
Am să le dărui nobilei neveste,
Căci hotărît așa se va-ntîmpla ;
Podoabele ce azi vei cîștiga,
(Și nici o îndoială n-am de asta)
Cu ele-mi voi împodobi nevasta,
Pe preafrumoasa fiică a lui Bhima.
Precum în lumea zeilor, sublima,
Lui Sakra Apsarasele îi sînt
Neveste voluptoase, pe pămînt,
Ea mie îmi va fi aici în casă,
Soție fără seamăn de frumoasă.

Și mai adăugă regele Puskhara :

— Din partea mea, Nala, îți doresc noroc. Voi juca iarăși cu tine astăzi, deși drept să-ți spun, de la o vreme, jocul de zaruri nu-mi mai face nici o plăcere. Dar gîndindu-mă că s-ar putea s-o cîștig la joc chiar pe această femeie minunată, pe Damayanti, lucrul acesta mă umple de fericire. Într-adevăr, dacă și astăzi îmi va surîde norocul, Nala, atunci, mă voi putea socoti un om fericit. Căci de mult mă gîndeam cum să fac și ce să mai născocesc ca această femeie minunată să devină soția mea și ea să mă slujească la masă la vremea prînzului... De asta, Nala, de atîta vreme eram cu gîndul la tine și te așteptam.

Auzind aceste vorbe nerușinate pe care le rostise Puskhara, Nala fu cuprins de furie și își trase sabia de la brîu vrînd să-i zboare capul de pe umeri, dar se stăpîni, își puse paloșul înapoi în teacă, și cu

Priviri ca de aramă înroşită
Îi spuse cu dispreţ : — Într-o clipită
Vei fi învins. Şi toată flecăreala
Va fi fără folos. Şi atuncea Nala
Dădu cu zarul el. Numai o dată !
Şi lovitura fuse cîştigată
De însuşi Nala. Vai, şi ce ruşine
Pe capul lui Puskhara ! Că rubine,
Şi mii de nestemate şi safire,
Comorile-adunate în neştire
În viaţa lui. Şi chiar şi viaţa însăşi,
Aparţineau lui Nala. Care cum să-şi
Arate bunătatea se gîndea.

— Iată, Puskhara, acum ţara şi toate bogăţiile tale sînt iarăşi ale mele. Iar tu, rege fără tron şi fără ţară, rămas fără nici un fel de bogăţie, ai rămas la fel de sărac aşa cum am fost eu din ziua cînd m-ai jefuit de tot ce aveam. Cît priveşte gîndurile tale necuviincioase asupra Damayantei, află că, începînd de azi, tu îi vei fi doar slugă şi nicidecum bărbat, căci tu, om fără de minte, nu ţi-ai dat seama că nu tu ai fost cel care m-ai învins, ci blestematul de Kali care te-a ajutat. Pentru că el este vinovat de tot ce s-a întîmplat, tu nu vei plăti în nici un fel tot ce mi-ai făcut, iar el şi-a primit pedeapsa. Aşa că îţi dăruiesc viaţa, comorile pe care le-ai adunat şi te voi socoti tot frate şi prieten aşa cum mi-ai fost. Deci,

...Îţi dăruiesc
Şi viaţa şi comorile-adunate,
Şi partea ta de moştenire, dar te
Voi face iar prieten, cum mi-ai fost ;
Mi-eşti frate bun, şi-avea-vei adăpost
Cum ai avut, în inima-mi frăţească ;
Şi chiar şi-un veac de-ar fi să mai trăiască
Fiinţa ta, eu totuşi voi iubi-o...

Astfel îi grăi lui Puskhara înţeleptul rege Nala, îmbrăţişîndu-l, după care, încărcat de daruri, îl trimise însoţit de o numeroasă caravană în cetatea lui, acolo unde stăpînise mai înainte.

Iar Puskhara, umil, se închină cu recunoştinţă în faţa lui Nala spunîndu-i :... slavă ţie,

...Şi astfel,
Puskhara inc-o lună lîngă el
A mai rămas. Pe urmă însoţit
De un alai bogat şi strălucit
Plecă spre ţara lui. Ce veselie,
Avea în suflet. În călătorie,
Ostaşi şi slujitori ascultători
Avea în preajmă. Toţi ca nişte sori
Sclipeau de bogăţie, luminos.
Puskhara, fericit şi sănătos,
S-a-ntors astfel la dînsul în cetate...
Strălucitor de-argint şi nestemate,
Împodobit ca nimeni altul, Nala,
În carul lui, făcîndu-şi triumfala
Intrare în oraş, a fost primit
De-ntreg poporul, care, fericit,
Cu dregătorii-n frunte, se grăbi,
Să i se-nchine toţi în Angiali...

Şi cu toţii, supuşii săi se întreceau să-i ureze sănătate şi să-i spună : „Bine ai venit, Nala ! Acum ştim cu toţii că vom trăi fericiţi sub înţeleapta ta domnie. Poate că asemenea nouă se vor fi bucurat numai zeii cînd l-au căpătat pe marele Indra ca stăpîn."

A fost în ţară-atîta veselie,
Şi-au fost serbări cum nu cred să mai fie,
Şi au ţinut aşa, mai multe zile ;
Apoi cu elefanţi şi cu cămile,
Cu călăreţi şi oaste-mpărătească
Porniră spre Vidarbha, s-o găsească
Pe Damayanti...
Şi s-au întors acasă împreună ;
El, Nala, a rajahilor cunună,
Recăpătîndu-şi tot prin zar coroana,
Trăia-n belşug ca zeii din Nandana,
Şi-şi cîrmuia cu vrednicie ţara.
De-nţelepciune plin, era comoara
Înţelepciunii însăşi...

Aceasta e, prea luminate rege,
Povestea ce ţi-a spus-o al meu glas ;
A Karkotakăi, regele Nagaş,

Și-a mîndrei Damayanti, și-a lui Nala,
Și-a rishilor pătrunși de rînduiala
Ascunsei legi de nimeni cunoscută ;
— Povestea asta-n veci neîntrecută,
Cu Rituparna, cel ce-a sfărîmat,
Urzelile lui Kali, și-a scăpat
Pe Nala de-a lui ură mișelească...

Iar cine va-ncerca să povestească,
Această întîmplare pe de rost,
Și rînd pe rînd, acestea, cum au fost.
Precum și-acel ce stînd, va asculta
Cu luare-aminte, chiar și cîteva
Crîmpeie din istoria lui Nala,
În veci de veci nu-l va atinge boala
Și nici nenorociri, de nici un fel.
Orice dorință-n viață, orice țel,
I se va-ndeplini ne-ntîrziat ;
De e sărac, curînd va fi bogat ;
Și cine va citi, măcar o dată,
Povestea asta veșnic minunată,
Va dobîndi copii și strănepoți,
Și nu va fi nicicînd prădat de hoți ;
Și turme mari avea-va, și cirezi,
Mari bogății va strînge în grămezi,
Și orice vicleșug va ști să-nfrunte.
Stînd printre oameni mari, va fi în frunte.
Fără să-l poată nimenea întrece.
Și în belșug și-n bine va petrece.

Iar acum vă spun vouă, fii ai regelui Kunti, și vouă, nepoților și strănepoților marelui rege Bharata, că aceasta a fost cea de a douăzeci și șasea parte a poveștii pe care eu, brahmanul Brihadasva, v-am spus-o în cea de a douăzeci și șasea seară, aici în adîncurile junglei, în coliba regelui Yudhisthira.

Și aici se încheie, povestea înțeleptului rege Nala și a preafrumoasei sale regine Damayanti.

GLOSAR

ASHOKA — arbore cu o bogată inflorescență de culoare roșie sau roză. Numele său în sanscrită înseamnă „fără tristețe". Poeții spun că dacă pomul este atins de o femeie frumoasă, acesta înflorește.

ASVAMEDHA — sacrificiul calului ; se oficia mai ales la încoronarea unui rege.

ASVINI — zeități ale luminii, frați gemeni. Ei risipeau spaimele nopții, aducînd lumina dimineții și deschizînd printre nori calea zeiței Ușas.

ADITI — divinitate primordială care împreună cu Daksa sînt considerați părinți ai Universului. În diferite imnuri vedice, ei reprezintă : cerul, atmosfera, mama, tatăl, fiul, cele cinci rase, ceea ce este născut și ceea ce urmează să se nască. Ea este considerată mamă a Adityașilor.

ANGIALI — salutul vechilor inzi, făcut prin ducerea la frunte a mîinilor apropiate și îndoite spre interior.

APSARAS — nimfe ale cerului, prezidau dansurile, nunțile și jocurile de zaruri.

AYODHYA — capitala regatului Kosala, actualul Awadh, așezat pe rîul Gogra, afluent pe partea stîngă a Gangelui.

BHANGASURI — numele patronimic al regelui Rituparna.

BHARAȚI — coborîtori ai regelui BHARATA, prinț din rasa solară, strămoși ai eroilor din Mahabharata.

BHOGAVATI — capitală subterană a nagașilor, renumită prin bogăția sa.

BHRIGU — unul din spiritele tradiției vedice.

BRIHADASVA — brahmanul ascet care în junglă îi povestește regelui Yudhishthira legenda lui Nala și a frumoasei Damayanti.

DVAPARA — geniu al nenorocului și numele uneia dintre cele patru combinații la jocul de zaruri.

DVIJA — „acel de două ori născut", însemnînd în casta brahmanilor un rang de inițiere.

GANDARVI — cîntăreți ai paradisului.

INDRA — zeul cerului, unul dintre cei patru stîlpi ai Universului, divinitate majoră a panteonului vedic, zeu al furtunii, al tunetului și trăsnetului, învingător al demonilor Vritra și Dasyu, eliberator al apelor, cuceritor al lumii și zeu al războiului. El putea lua orice formă după dorință. Este zeul cel mai antropomorfizat.

JAMBOSIER — arbore de jambu.

KANDARPA — alt nume al zeului dragostei.

KARKOTAKA — rege al nagașilor.

KOSALA — regiune în India, având drept capitală Ayodhya (Awadhul de azi).

KSATRIA — una dintre cele patru caste în care era împărțită societatea indiană, reprezentînd clasa războinicilor, cea de-a doua ca importanță, venind imediat după casta brahmanilor.

KUNDINA — capitala regiunii Vidarbha.

KUNTI — mama regelui Yudhisthira.

KURU — unul dintre strămoșii eroilor Mahabharatei.

KUVÊRA — zeu al bogăției.

MAGHAVAT — alt nume al zeului Indra.

MANMATHA — alt nume al zeului dragostei.

MANU — strămoș al neamului omenesc, simbol al înțelepciunii.

MATALI — vizitiu ce mînă caleașca lui Indra.

NAGAȘI — genii, jumătate oameni, jumătate șerpi, locuind sub pămînt, considerați ca ideal al frumuseții.

NANDANA — paradisul lui Indra.

NARADA — numele unui înțelept, cel care împreună cu Parvata cunoșteau graiul zeilor, făcînd legătura între zei și muritori.

NISHADHA — țară și popor așezate între Vindya de apus și ocean.

PARVATA — celălalt maharișî (înțelept) care împreună cu Narada, puteau sta de vorbă cu zeii.

PUNYASLOKA — un alt nume al lui Nala, însemnînd „vestitul întru virtute".

PURANE — povestiri și legende din cea mai veche antichitate sanscrită.

RAHU — demon, vîrcolac, care în timpul eclipselor mănîncă parțial sau total luna.

RAJA — denumirea sanscrită pentru rege, de unde derivă latinescul rex-regis.

RAJASUYA — sacrificiu adus zeilor cu ocazia încoronării unui rege de către purohita, preotul de casă al acestuia.

RAKSHASAS — demoni, dușmani ai zeilor.

RYKSHAVAT — regiune în munții Vindhya, însemnînd „locul cu urși" (Riksha=urs)

RISHI — cei șapte mari înțelepți, cărora se spune că le-au fost revelate în chip divin textele imnurilor vedice ; de asemenea numele a șapte divinități ce prezidează cele șapte stele din constelația Ursa-mare. (Maharishi=înțelept, inițiat în tainele divine)

ROHINI — fiecare din cele douăzeci și șapte (sau opt) de zodii ale zodiacului lunar, precum și numele soției lui Soma (zeul lunii)

SACI — zeiță, soția lui Indra

SALIHOTRA — celebrul crescător de cai, creatorul artei dresurii cailor

SAKA — un alt nume al lui Indra

SATAKRATU — alt nume al lui Indra

SEDI — popor, regiune şi cetate aşezate la sud de Gange, în actualul Bhagalkhand

SINDHU — numele sanscrit al fluviului Indus ; cei mai buni cai de rasă creşteau în această regiune.

SRI — zeiţă a norocului şi a frumuseţii, soţia lui Vishnu.

SVAYAMVARĂ — ceremonia în cursul căreia o fată îşi alegea soţul dintre bărbaţii care veneau să-i ceară mîna.

TAURUL — denumirea unei combinaţii la jocul de zaruri.

UPANGAS — ştiinţă ce derivă din Angase, ca ramură auxiliară pentru cercetarea vedelor.

VASISHTHA — numele unuia din marii înţelepţi, căruia împreună cu Kotsa li s-au revelat imnurile din Rig-Veda.

VASUS — zei dintr-o categorie superioară.

VAYU — zeu al vîntului de dimineaţă, cel care bea floarea Somei.

VEDE — texte şi imnuri considerate de origine divină, care le-au fost revelate oamenilor de către zei prin intermediul unor înţelepţi (maharişi.) Ele au fost transmise de-a lungul mileniilor, din generaţie în generaţie, exclusiv pe cale orală, nealterate, datorită faptului că fiecare se recita pe o anumită melodie (saman), cuprinsă într-o anumită parte a vedelor (Sama-veda). Este un fenomen unic în literaturile lumii, deşi cantitatea lor este enormă. Numai Rig-Veda conţine 1028 imnuri.

După conţinutul lor, vedele se împart în patru categorii şi anume : *Rig-Veda* (textele imnurilor) ; *Sama-Veda* (melodiile specifice ale imnurilor din Rig-Veda) ; *Yajur-Veda* (albă şi neagră) conţine formulele ce se rosteau la sacrificii ; şi în sfîrşit *Atharva-Veda* (conţine formulele magice pentru descîntece şi blesteme)

VISRAVAS — tatăl zeului Kuvéra.

VIDARBHA — regiune în India, aşezată la sud de munţii Vindhya, în actuala regiune Berar.

VINDHYA — lanţul de munţi ce separă Industanul de Deccan.

VRITRA — numele unui demon învins de către Indra.

YAKSHAS — genii binevoitoare aflate în slujba zeului Kuvéra.

YAMA — primul om muritor şi regele ţării celor morţi.

YOJANA — măsură de distanţă, asemănătoare cu leghea.

YUDHISTHIRA — primul dintre fiii regelui Pandu, erou din Mahabharata.